स्थानीय नगर शिक्षा योजना

वि. सं. २०७८-२०८७

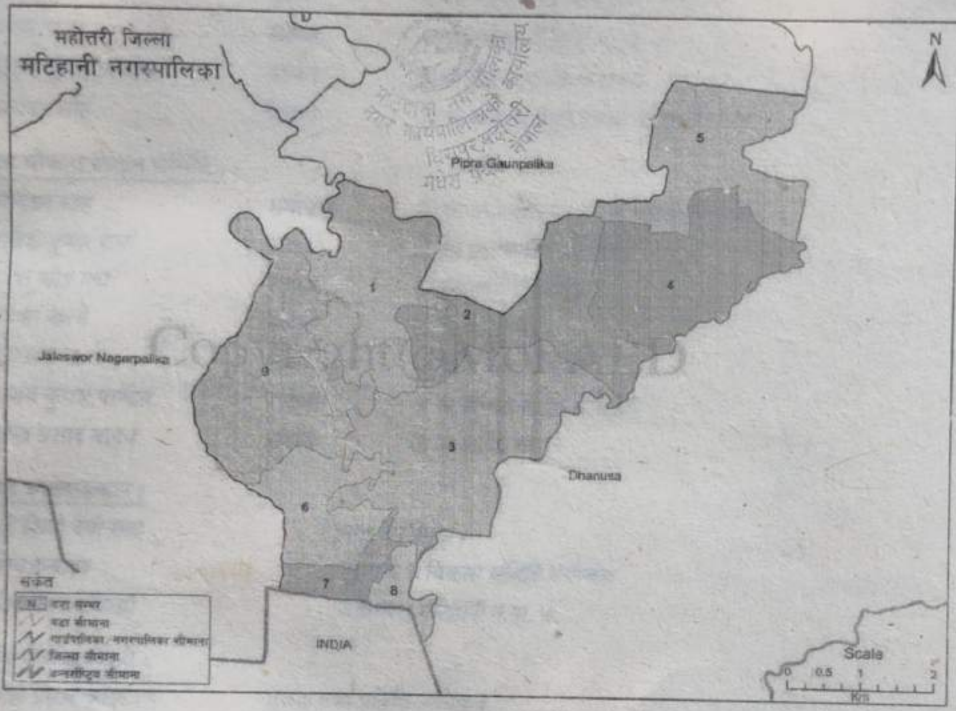

मटिहानी नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

धिरापुर, महोत्तरी

नगरपालिका शिक्षा योजना निर्माणको कार्यदलका सदस्यहरु :

श्री हरि प्रसाद मण्डल	संयोजक	नगर प्रमुख
श्री राजेश कुमार शर्मा	सदस्य	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
श्री गणेश प्रसाद	सदस्य	वडा अध्यक्ष मटिहानी न. पा.-८
श्री अजय कुमार पाण्डेय.	सदस्य	प्र अ श्री राम मा वि मटिहानी
श्री चन्देश्वर साह	सदस्य	शिक्षा तथा खेलकुद शाखा मटिहानी न. पा.

शिक्षा योजना लेखन समिति :

श्री चन्देश्वर साह	संयोजक	शिक्षा तथा खेलकुद शाखा मटिहानी न. पा.
श्री राजेश कुमार शर्मा.	सदस्य	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
श्री रमेश कोइराला	सदस्य	सूचना प्रविधि अधिकृत
श्री युगेश्वर खत्बे	सदस्य	अध्यक्ष वि व्य स
श्री ध्रुव राय	सदस्य	नेपाली भाषा विशेषज्ञ
श्री अजय कुमार पाण्डेय.	सदस्य	प्र अ श्री राम मा वि मटिहानी
श्री सुरेन्द्र प्रसाद यादब	सदस्य	प्र अ मझौरा मा वि

विशेष सल्लाहकार :

श्रीमती शिवो देवी साह	नगर उप प्रमुख
श्री शिवचन्द्र झा	सामाजिक विकास समिति संयोजक
श्री जितनारायण माझी	वडाध्यक्ष मटिहानी न.पा. ७

प्राविधिक सहयोगी :

श्री रमेश प्रसाद कोइराला सूचना तथा प्रविधि अधिकृत

श्री रेयाज अंसारी कम्प्युटर अपरेटर

विशेष सहयोगी :

श्री भरत बाबु सुवेदी,इकाई प्रमुख, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई महोत्तरी

श्री विन्देश्वर राम, जिल्ला संयोजक, प्रारम्भिक कक्षा पढाइ कार्यक्रम, महोत्तरी

प्रकाशक	मटिहानी नगरपालिका, महोत्तरी
प्रकाशन प्रति	:
सर्वाधिकार	प्रकाशकमा
मुद्रण	:
प्रमाणित मिति	२०७८ चैत्र १० गते
प्रकाशन मिति	२०७८ चैत्र
अद्यावधिक	

हरि प्रसाद मण्डल,
नगर प्रमुख

हार्दिक आभार

देश विकासका लागि योजनाले मार्गदर्शन गर्दछ । यो निरन्तर चलिरहने प्रक्रिया हो । यसैका आधारमा राष्ट्रले अपेक्षा गरेका उपलब्धिहरु हासिल भई समृद्धितर्फ उन्मुख हुन्छ । स्थानीय तहको निर्वाचन पश्चात स्थानीय तहमा दिएको अधिकार अनुरुप स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षा सम्बन्धी अधिकारहरू स्थानीय तहलाई हस्तान्तरण गरेको अवस्थामा विद्यालय शिक्षा लगायत समग्र नगरपालिकाको शिक्षा सम्बन्धी योजना तथा कार्यक्रमहरु तयार गरी वर्तमान एवं भावी पुस्तालाई सुनौलो मटिहानी नगरपालिकाले स्थानीय तहको शिक्षामा विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्दै आएको सर्वविदित नै छ । मटिहानी नगरपालिकाले यस पालिकाको शैक्षिक सुधार गरी गुणस्तरीयता ल्याउन शिक्षा क्षेत्रको योजना २०२१-२०३० (वि.सं. २०७८-२०८७) तयार गरी कार्यान्वयन हुने क्रममा रहेको छ।

शिक्षा क्षेत्रको योजना यस नगरपालिकाको समग्र शैक्षिक क्षेत्रको १० बर्षे मार्गदर्शन हो । यही मार्गदर्शनका आधारमा आगामी वर्षहरुमा शैक्षिक कार्यक्रमहरु तयार गर्दै अगाडि बढ्ने अपेक्षा नगरपालिकाले राखेको छ । यस शिक्षा क्षेत्रको योजना निर्माणमा सामाजिक विकास समिति,शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखाशिक्षा क्षेत्रको योजना निर्माण समिति,प्राविधिक समिति र सम्पूर्ण महानुभावहरुको सहयोग,सुझाव-सल्लाहप्रति विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख
मटिहानी नगरपालिका

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

प्राक्कथन

शिक्षामा सबैको पहुँच,गुणस्तरीय शिक्षाको सुनिश्चितता,प्रविधिमैत्री,समान सहभागीता,शिक्षामा लैङ्गिक तथा सामाजिक भेदभावरहित अवसर रप्रभावकारी शैक्षिक व्यवस्थापनका लागि स्थानीय तहमा शिक्षा क्षेत्रको योजना निर्माण गर्नुपर्ने आजको प्रमुख आवश्यकता हो। दिगो विकासका लागि अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षासम्बन्धी ऐन,शिक्षाका राष्ट्रिय लक्ष्य तथा अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धता साकार पार्न स्थानीय तहमा सरोकारवाला पक्षहरुसँग मिलेर शिक्षालाई सर्वसुलभ र गुणस्तरीय बनाउने कार्यमा शिक्षा क्षेत्रको योजनाले महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउँछ ।

मटिहानी नगरपालिका शिक्षा तथायुवाखेलकुद शाखाले यस क्षेत्रको शैक्षिक सुधारका लागि विभिन्न योजना तथा कार्यक्रमहरुद्वारा निरन्तर रुपमा आफ्नो भूमिकालाई अगाडि बढाएको छ । शिक्षा क्षेत्रको योजना तयारीका लागि आर्थिक सहयोग गर्नुहुने मटिहानी नगरपालिकातथा प्राविधिक सहयोगको रुपमा सहयोग गर्ने शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई र प्रारम्भिक कक्षा पढाइ कार्यक्रम महोत्तरी, जलेश्वरप्रति धन्यवाद व्यक्त गर्दछौं

प्रस्तुत शिक्षा क्षेत्रको योजना यस आकारमा ल्याउन महत्त्वपूर्ण सहयोग गर्नुहुने शिक्षा क्षेत्रको योजना निर्माण लेखन समिति प्राविधिक समिति तथा सामाजिक विकास समितिलाई धन्यवाद व्यक्त गर्दै समय-समयमा सल्लाह-सुझाव प्रदान गरी सहयोग पुऱ्याउने नगरपालिका परिवार,नगर शिक्षा समिति,प्रधानाध्यापक, शिक्षक, पेशागत संघ-संगठन,विद्यार्थी,अभिभावक,शिक्षाप्रेमी,प्रारम्भिक कक्षा पढाइ कार्यक्रम,राजनीतिक दल,तथ्याङ्क संकलनकर्ता महानुभावहरुप्रति आभार प्रकट गर्दै आगामी दिनमा अझ परिष्कृत गर्दै अगाडि बढ्नका लागि रचनात्मक सुझावको अपेक्षा गर्दछौं

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

चन्देश्वर साह
शिक्षायुवा तथा खेलकुद शाखा
मटिहानी नगरपालिका

बिषयसूची

परिच्छेद १: परिचय 7

१.१ सन्दर्भ र औचित्य 7
१.२ नगरपालिकाको पृष्ठभूमि 7
१.३ मटिहानी नगरपालिकाको शैक्षिक विवरण : 10
योजना निर्माण प्रक्रिया 13

परिच्छेद ३ : दूरदृष्टि/सोच लक्ष्य तथा उद्देश्य एवं प्रमुख उपलब्धि सूचकहरु 14

२.१ परिचय (सन्दर्भ र औचित्य) 14
२.२ राष्ट्रिय दीर्घकालीन सोच 15
२.३ प्रदेशको दीर्घकालीन सोच 15
२.४ नगरपालिकाको दूरदृष्टि 15
२:५ ध्येय 15
२.६ उद्देश्यहरु 15
२.७ रणनीतिहरु 16
२.८ मुख्य कार्य सम्पादन सूचक तथा लक्ष्य 16

परिच्छेद ३ : शिक्षाका क्षेत्रहरु 18

३.१ प्रारम्भिक बाल विकास 18
३.२ आधारभूत शिक्षा 22
३.३ माध्यमिक शिक्षा 26
३.४ उच्च शिक्षा 30
३.४.५ प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र सीप विकास तथा तालिम 32
३.६ पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन 35
३.७ शिक्षक व्यवस्थापन र विकास 39
३.८ अनौपचारिक शिक्षा तथा आजीवन सिकाइ 47

परिच्छेद चारः अन्तरसम्बन्धित विषय तथा क्षेत्रहरू 49

परिचय 49
४.१ शैक्षिक समता र समावेशीकरण 50
४.१.१ परिचय 50
४.२ दिवा खाजासहित स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रम 52
४.३ छात्रवृत्ति 54
४.४ परिस्थितिजन्य शिक्षा 56
४.५ विद्यालय भौतिक पूर्वाधार विकास 59
४.६ शिक्षामा सूचना र प्रविधि 62

परिच्छेद पाचः सुशासन तथा व्यवस्थापन 65

५.१ परिचय ....
५.२ संस्थागत संरचना र क्षमता विकास ....
५.३ शिक्षा क्षेत्रको योजना कार्यान्वयनको प्रवन्ध ....
५.४अनुगमन तथा मूल्याङ्कन ....

परिच्छेद छः लगानी र स्रोत व्यवस्थापन ....

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

६.१ परिचय
६.२ वर्तमान अवस्था
६.३ उद्देश्य
६.४ रणनीतिहरू
६.५ स्रोतको अनुमान र विश्लेषण
६.६ प्रस्तावित कार्यक्रम तथा बजेट अनुमान
परिच्छेद सातः योजनाको नतिजा खाका
७.१ परिचय
७.२ योजनाको समग्र नतिजा खाका
७.३ प्रमुख कार्य सम्पादन सूचकहरु
७.४ कार्यक्रम नतिजा खाका
अनुसूची 89
अनुसूची १ नगर शिक्षा समितिको विवरण
अनुसूची २ सामाजिक विकास समितिको विवरण
अनुसूची ३ शिक्षा क्षेत्रको योजना निर्माण समितिको विवरण
अनुसूची ४ शिक्षा क्षेत्रको योजना निर्माण प्राविधिक समितिको विवरण
अनुसूची ५ शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखाका कर्मचारीको विवरण
अनुसूची ६ सामुदायिक विद्यालय तर्फ रहेको विद्यालयगत दरबन्दी संख्या
अनुसूची ८ सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयमा कार्यरत प्रधानाध्यापकहरुको विवरण
महत्वपूर्ण लिंकहरु
सन्दर्भ सामग्रीहरु

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

परिच्छेद १: परिचय

१.१ सन्दर्भ र औचित्य

शिक्षालाई सामाजिक तथा आर्थिक रुपान्तरणको मुल आधारको रुपमा लिने गरेको पाइन्छ। पालिकाको शिक्षा विकास नै सबै क्षेत्रको विकासको प्रमुख आधार हो भन्ने कुरामा सबै सहमत होला। त्यसैले हरेक पालिकामा शिक्षा विकासको क्रियाकलापहरुलाई ब्यवस्थित बनाउन एक पालिका एक शिक्षा योजना आजको आवश्यकता हो।

नेपालको संविधानको भाग ३ मा मौलिक हकको व्यवस्था गरिएको छ। जसअनुसार धारा ३१ मा शिक्षा सम्बन्धी हक उल्लेख छ। धारा-३१ मा शिक्षालाई नागरिकको आधारभूत अधिकारको रुपमा व्यवस्था गरिएको देखिन्छ भने प्रत्येक नागरिकलाई आधारभूत शिक्षामा पहुँचको हक हुने प्रत्येक नागरिकलाई आधारभूत तहको शिक्षा अनिवार्य र निःशुल्क शिक्षा तथा माध्यमिक तहसम्म निःशुल्क शिक्षा पाउने हक हुने अपाङ्गता भएका र आर्थिक रुपले विपन्न नागरिकलाई कानुन बमोजिम निःशुल्क उच्च शिक्षा प्राप्त गर्ने हक हुने दृष्टिविहीन नागरिकलाई ब्रेललिपि तथा बहिरा र स्वर वा बोलाइ सम्बन्धी अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई साङ्केतिक भाषाको माध्यमबाट कानुन बमोजिम निःशुल्क शिक्षा पाउने हक हुनेर नेपालमा बसोबास गर्ने प्रत्येक नेपाली समुदायलाई कानून बमोजिम आफ्नो मातृभाषामा शिक्षा पाउने र त्यसका लागि विद्यालय तथा शैक्षिक संस्था खोल्ने र सञ्चालन गर्ने हक हुने कुरा उल्लेख गरिएको छ। उक्त हकको सुनिश्चत गर्नको लागि पनि शिक्षा योजना आवश्यक छ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को परिच्छेद ६ (२४) मा योजना तयारको सन्दर्भमा नीतिगत व्यवस्था भएको छ। जसमा गाऊँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्राधिकारको विषयमा आवधिक बार्षिक क्षेत्रगत योजनाहरु बनाउनुपर्ने यसरी योजना बनाउँदा संघ र प्रदेश सरकारको नीति लक्ष्य तथा उद्देश्यसँग तादात्म्यता कायम गर्नुपर्ने वातावरण संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तन लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण विपद् व्यवस्थापन सुशासन आदि विषयलाई ध्यान दिनुपर्ने छिटो र उच्च प्रतिफल दिने रोजगारीमूलक दीगो एवं सामाजिक न्याय अभिवृद्धि गर्ने विषयलाई प्राथमिकता दिने स्थानीय तहले मध्यम तथा दीर्घकालीन प्रकृतिका आयोजनाहरुको सूची तयार गर्नुपर्ने सहभागितामूलक योजना तर्जुमाको पद्धति अवलम्बन गर्ने र सरोकारवालाहरुको अधिकतम सहभागिता सुनिश्चित गर्नेजस्ता विषयहरुका विषयमा नीतिगत व्यवस्था गरिएको छ। तर हालसम्म पालिकामा शिक्षा क्षेत्रको योजना तय गरिरहेको अवस्थामा यो कार्यलाई अगाडी बढाइएको छ।

त्यसैगरी उक्त एनले शिक्षाका २३ अधिकार सुनिश्चत गरिएका छन्। ती अधिकारहरुलाई ब्यवस्थित गर्दै सरकारले तय गरेका विद्यालय क्षेत्र विकास योजनाका लक्ष्य उदेश्य १५ औ योजना अन्तर्गत रहेका सामाजिक क्षेत्रको शिक्षाको लक्ष्य उदेश्य यस पालिकाको लक्ष्य उदेश्य लगायत राज्यको शिक्षा सम्बन्धी नीति कार्यक्रम लक्ष्य उदेश्य पुरा गर्न तथा स्थानीय आवश्यकता पुरा गर्न नगरपालिका स्तरमा शिक्षाको प्रोफाइल तथा शिक्षा योजना आजको आवश्यकता रहेको निष्कर्ष छ। यसको साथै शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयले पनि १० बर्ष नयाँ शिक्षा क्षेत्रको योजना निर्माणको लागि कार्य ढाँचा २०७७ विकास गरेको र पालिकाहरुले शिक्षा योजना तयारको लागि आधार तय गरेको यस अवस्थामा यो योजनाको निर्माण गर्नु आवश्यक देखिएको छ।

साथै प्रारम्भिक कक्षा पढाइ कार्यक्रम को प्राविधिक तथा ब्यवस्थापन तथा शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ महोत्तरी आयोजनामा मिति २०७७ माघ ११ देखि १५ सम्म जलेश्वरमा सञ्चालित ५ दिने क्षमता विकास कार्यक्रमको क्रममा समेत सबै सहभागिहरु बाट जिल्लाका सबै पालिकाहरुले शिक्षा क्षेत्रलाई ब्यवस्थित गर्न पालिका स्तरमा शिक्षा प्रोफाइल तथा

हरि प्रसाद मण्डल,
नगर प्रमुख

शिक्षा योजना अति नै आवश्यक रहेको र तयार गर्ने प्रतिबद्धता गरे बमोजिम योजना निर्माणको कार्यलाई अगाडि बढाइएको छ।

१.२ नगरपालिकाको पृष्ठभूमि

भौगोलिक अवस्था सीमाना तथा राजनीतिक प्रशासनिक विभाजनः

मटिहानी नगरपालिका नेपालको मधेश प्रदेश मा अवस्थित छ। नेपालको ७७ जिल्ला मध्ये एक महोत्तरी जिल्लामा १५ स्थानीय तह रहेको छ। जसमध्ये १० नगरपालिका र ५ गाउपालिका छन। यो नगरपालिका २९.०२ बर्ग कि.मी. क्षेत्रफलमा फैलिएको छ। यो नगरपालिका साविकको ४ बटा गा.वि.स.हरु क्रमशः मटिहानी, धिरापुर, मझौरा विसनपुर र सिमरदही मिलेर बनेका छन्। मटिहानी नगर कार्यपालिकाको कार्यालय धिरापुर २ मा रहेको छ। यो नगरपालिका जिल्लाको सदरमुकामबाट ६ कि।मि। पुर्व मा रहेको छ। मटिहानी नगरपालिकाको अक्षांस २६° ६३' र देशान्तर ८५° ८५' मा अवस्थित रहेको छ। यस नगरपालिकाको पूर्बमा धनुषा जिल्ला, पश्चिममा जलेश्वर नगरपालिका, उत्तरमा पिपरा गाउँपालिका तथा दक्षिणमा भारतको बिहार राज्य पर्दछ।

राजनीतिक तथा प्रशासनिक विभाजनः

यस नगरपालिकाको प्रशासनीक विभाजन निम्नानुसार रहेको छ।

प्रशासनीक विभाजन	
प्रदेश	मधेश
जिल्ला	महोत्तरी
सदरमुकाम	जलेश्वर
प्रतिनीधि सभा निर्वाचन क्षेत्र नं.	३
प्रदेश निर्वाचन क्षेत्र नं.	ख
वडा संख्या	९

यस नगरपालिकाको थप विवरण निम्न तालिका अनुसार रहेको छ :

क्र.सं.	नयाँ वडा	समावेश गाविस / नगरपालिका	जनसंख्या	क्षेत्रफल(वर्ग कि.मी.)
१	१	धिरापुर(१,२,८)	२५३६	३.७२
२	२	धिरापुर(३,४,५,७)	३९२९	३.६३
३	३	धिरापुर(६,९)	३०८५	५.९५
४	४	मझौरा विसनपुर(१-४)	३२१९	३.९६
५	५	मझौरा विसनपुर(५-९)	३४५६	३.४२
६	६	मटिहानी(१,२)	२३५३	२.०६
७	७	मटिहानी(३-६)	३९६९	०.८३
८	८	मटिहानी(७-९)	३३४२	०.५६
९	९	सिमरदही(१-९)	५१३७	४.९
	जम्मा		३१०२६	२९.०३

हरि प्रसाद मण्डल,
नगर प्रमुख

श्रोत : २०६८ जनगना अनुसार

हावापानी

यो नगरपालिका मनसुनी हावाद्धारा प्रभावित क्षेत्र भएका कारण [illegible] जलवायु पाइन्छ ।यहाँको अधिकत्तम तापक्रम गर्मीयाममा ३८° देखि ४२° सेल्सियस भन्दा पनि बढी हुने गर्दछ ।जसका कारण कहिलेकाँही तातोहावा लू पनि चल्ने गर्दछ । यस्तै जाडो याममा सबैभन्दा कम १० डिग्रीसम्म पुग्दछ जसले गर्दा जाडो मौसममा शितलहर पनि चल्ने गर्दछ । यस नगरपालिकामा वार्षिक १८४० देखि २२०० मिलिलिटरसम्म वर्षा हुने गर्दछ । वर्षायाममा ८० प्रतिशतसम्म वर्षाहुने गरेको छ भने जाडो याममा कम वर्षा हुने गर्दछ ।

जलसम्पदा (प्रमुख नदीनालाहरु) :

यो नगरपालिकामा मुख्य नदीको रुपमा बिग्ही कुटमेश्वरी दुधमती र घाघर नदीहरु रहेकाछन । अधिकांश नदीमा हिउँदमा पानीको वहाव कम हुने भए पनि वर्षातको समयमा पानीको मात्रानिकै बढी हुने र नगर वस्ती तथा भौतिक संरचनाहरु डुवानमा पर्ने तथा क्षतिग्रस्त हुने गरेको छ ।

प्रमुख पोखरी तथा तलाउहरु

मटिहानी नगरपालिकामा निजी तथा सार्वजनिक पोखरीहरुको उल्लेख्य संख्या भएकोनगरपालिका हो। यहाँ भएका पोखरीहरुमा अधिकांश नीजि प्रयासमा निर्मित एवं संचालित छन् ।केही मात्र सार्वजनिक वा सरकारी प्रकृतिका छन् । ती मध्ये अधिकांश पोखरीमा माछा राखेर व्यवसाय गरिएका छन्। नयाँ र पुराना गरी जम्मा ८४ पोखरीहरु यस नगरपालिका भित्र रहेकाछन । सो मध्ये सार्वजनीक २५ र नीजि ५९ पोखरीहरु रहेका छन्।

नगरपालिकाको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि :

यस नगरपालिकाको नामाकरणबारेको सन्दर्भमा नेपाल सरकारको निर्णय अनुसार साविकका ४ वटा गाविसहरु क्रमशः मटिहानी धिरापुर मझौरा विसनपुर र सिमरदही मिलाएर मटिहानीनगरपालिका नामाकरण गरिएको छ ।मटिहानी प्राचिनकाल देखि एउटा ऐतिहासिक धार्मिक तथा व्यापारको केन्द्र रहि आएको छ । त्रेतायुगमा मर्यादा पुरुषोत्तम श्री रामचन्द्र एवं जगतजननी जानकीको पाणिग्रहणको शुभवेलामा मैथिल विवाह रीति अनुसार यज्ञवेदी निर्माणका लागि यसै पावन स्थलवाट माटो उत्तखनन गरि लगिएको हुनाले यसको नामाकरण मृतखनी भयो र त्यहि मृतखनी नै कालान्तरमा अपभ्रसं भई मटिहानी हुन पुग्यो ।

नगरपालिकाका अन्य प्रमुख विशेषताहरु:

यसरी नगरपालिकामा प्राकृतिक धार्मिक साँस्कृतिक ऐतिहासिक आदि विभिन्न किसिमकास्रोत साधन सम्पदा परम्परा आदि जस्ता विशेषताहरु रहेका छन् । यस नगरपालिकामा धार्मिक स्थलहरु धार्मिक हिसावले निकै आस्थाका केन्द्रका रुपमा रहेकाछन् । रामजानकी मन्दिर ब्रह्मस्थान सलहेश महराज महारानी स्थान भोलेबाबा मन्दिर डिहबार स्थान रामजानकी कुटी ठाकुर मन्दिर डिहवार स्थान लक्ष्मीनारायण मठ पिर बाबा चमिनिया माँई मन्दिर राघोबाबा मन्दिर शिव मन्दिर हनुमानजी मन्दिर गणेश मन्दिर मस्जिद घन्टाघर रंगशाला रहेका छन् ।यस नगरपालिकामा रहेको लक्ष्मीनारायण मठ मटिहानीको पौराणीक हिसावले धेरै नै महत्वछ ।जसलाई नगरपालिकाले गौरवगर्न लायक कुराहरुमा मान्ने गरेको छ ।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

सांस्कृतिक तथा ऐतिहासिक क्षेत्र

सांस्कृतिक तथा ऐतिहासिक क्षेत्र र संस्कृतिका रुपमा मटीहानी मिथिला[illegible] मानिन्छन् ।चाडपर्व तथा मेलाले धार्मिक साँस्कृतिक तथा सामुदायिक परम्पराको संरक्षणबाट खुशियाली सौहार्द तथा मनोरञ्जनका लागि यस नगरपालिकाले महत्वपूर्ण स्थान ओगटेको छ । यस नगरपालिकाका हिन्दु समुदायमा मनाईने चाडपर्वहरु रक्षाबन्धन त्रीज ऋषिपञ्चमी कृष्णाष्टमी विश्वकर्मा पूजा जितिया दशै दुर्गापूजा दिपावली छठ विवाह पञ्चमी माघे सँक्रान्ती शिवरात्रीहोली रामनवमी जुडशितल तथा सतुआईन आदी हुन् । यी मध्ये पनि दिपावली छठ र होली बिशेष आकर्षण तथा उत्साहका साथ मनाईन्छ भने कृष्णाष्टमी दुर्गापूजा शिवरात्रीमा धार्मिक मेलासमेत लाग्ने गर्दछ । यसैगरी मुस्लिम समुदायमा मनाईने चाडपर्वहरु सोवेरात रमजान ईद–उल–फितर बकरिद मोहरम्म ताजिया आदी हुन् । यसबाहेक आ–आफ्नो जातीय धार्मिक तथा साँस्कृतिक परम्परा अनुसार अन्य चाडपर्व पनि उत्साहकासाथ मनाईने गरिन्छ । यी चाडपर्वहरुले सामाजिक सद्भाव कायम राख्न सहयोग हुने गरेको छ ।

सामाजिक वातावरण :

यो नगरपालिका वहुजाती वसोवास भएको नगरपालिका हो । त्यसैले विविध किसिमका संस्कृति परम्परा पाउनु स्वभाविकै हो । यस नगरपालिकामा यादव कोइरी धानुक तेली सूडी नुनिया बिन मल्लाह हलुवाइ मारवाडी सोनार कायस्थ ब्राह्मण भुमिहार संयासी केवट कलवार भेडिहर माली दलीत जातिहरु (डोम हलखोर चमार दुसाध मुसहर खत्वे धोवी पासी तत्मा वाँतर) र मुस्लीम जातिहरुको बसोबास पाइन्छ । यहाँका अधिकांश मानिसहरू कृषि पेशामा संलग्न रहेको पाइन्छ । कृषिका अतिरिक्त केही मानिसहरू सरकारी तथा गैरसरकारी सेवामा संलग्न रहेका छन् भने केही व्यापर व्यावसायमा संलग्न भएका छन् । त्यसै गरी ज्यालामजदुरी गरेर गुजारा गर्ने परिवार पनि छ । यो नगरपालिकाका धैरै युवाशक्ति भने वैदेशिक रोजगारीमा जाने गरेको पाइन्छ ।जातियतामा विविधता सँगै धर्ममा पनि विविधता रहेको पाइन्छ । यस क्षेत्रका धैरै मानिसहरूले हिन्दू धर्म मान्ने गरेको तथ्याङ्क छ ।

प्रमुख उत्पादनहरु :

यस नगरपालिकाका ९०% भन्दा बढी मानिस कृषि पैशामा संलग्न भएको पाइन्छ । यस क्षेत्रको कृषकहरु मूलत: गहुँ धानजस्ता अन्नबाली तेलहन दलहन जस्ता खेती लगाउँछन् । साथै यहाँका मलाह जातिहरू परापूर्वकाल देखि नै नगदेवाली मखानतर्फ उन्मूख भएको भने पाइन्छ । खास गरी फलफूल तथा तरकारी खेतीमा कृषकहरु बेढी आकर्षित भएको देखिन्छ ।आँप कागती अम्बाकेरा लिची कटहर आदिक्षेत्रमा उत्पादन हुने प्रमुख फलफूल हुन् । यो नगरपालिकालाइ फलफूल तथा तरकारीखेतीके लागि पकेट क्षेत्रको रुपमा लिइन्छ ।

यातायात पहुँच तथा बजार :

मटिहानी नगरपालिकामहोत्तरी जिल्लाको पूर्व दक्षिण कुनामा अवस्थित छ । यस नगरपालिकाको मटिहानी बाजार सबै पुरानो बजार हो। मधेश प्रदेश राजधानी जनकपुरवाट १४ किलो मीटर दक्षिणमा पर्दछ। मटिहानीवाट जलेश्वर हुँदै जनकपुर काठमांन्डौं का लागि रात्री बस सेवा सञ्चालित छ। मटिहानी बजार भारतको बिहार राज्यको मधवापुर बोर्डर सँग जोडिएको छ। पूर्व कालमा मटिहानीमा धान बजार महोत्तरी महोत्तरीको ठूलो बजार थियो। ३ वटा राईस मिलको अवशेष अहिले पनि विद्यमान छ। वर्तमान समयमा मटिहानी बजार यस नगरपालिकाको मुख्य ब्यापारिक केन्द्र छ ।

प्रमुख पर्यटकीय स्थानहरु :

मटिहानी नगरपालिका पर्यटन विकासको प्रचुर सम्भावना बोकेको नगरपालिका हो । यहाँ नेपालको सब भन्दा ठूलो राजगुठी अन्तर्गत लक्ष्मीनारायणको मन्दिर घण्टाघर र दुर्गा मन्दिर रहेको छ। मन्दिर अगाडीको लक्ष्मी सागर पोखरीको सौन्दर्यीकरण

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

भएकाले मटिहानी पर्यटकहरुलाई आफुतिर आकर्षित गरेको छ । नगरपालिका अन्तर्गत नेपालको सब भन्दा ३०३ वर्ष पुरानो संस्कृत पाठशाला रहेको छ । जहाँ दिनहुँ कुनै न कुनै विशिष्ट व्यक्तित्वहरुको आगमन हुन्छ। हालसालै यहि २०७८ मंसिर ६ गते महामहिम राष्ट्रपति श्रीमती विद्यादेवी भण्डारी ज्यूको आगमन भएको थियो । वहाँले मटिहानीमा नवनिर्मित राष्टिय स्तरको रंगशालाको समुदघाटन गर्नुभएको थियो। यो रंगशालामा छिमेकी राष्ट्र भारतको मधवापुरका खेलाडीहरुले फुलबल भलिवल र क्रिकेट जस्ता खेलहरु खेल्ने गर्छन।मटिहानीबाट जलेश्वर जाने बाटोमा र मटिहानी जनकपुर जाने बाटो मझौरामा कलात्मक प्रवेश द्वारले पर्यटकहरुलाई स्वागत गरेको हुन्छ ।

प्रमुख सरकारी कार्यालयहरु तथा सुविधाहरु :

यहाँ नेपाल बैक लिमिटेड माछा पुच्छे बैक नेपाल शस्त्र प्रहरी बल नेंपाल प्रहरी सहकारी सस्थाहरु श्री राम माध्यमिक विद्यालय मटिहानी श्री राजकीय संस्कृत माध्यमिक विद्यालय मटिहानी श्री याज्ञवल्कय संस्कृत विद्यापीठ (क्याम्पस) रहेका छन् ।

१.३ मटिहानी नगरपालिकाको शैक्षिक विवरण :

शैक्षिक अवस्था :

यो नगरपालिकामा जम्मा २३ (सामुदायिक-१२, मदरसा-८ र संस्थागत-३) वटा बिद्यालयहरु रहेका छन् । जसमध्ये कक्षा १ देखि ५ सम्म संचालित १७ (सामुदायिक-६, मदरसा-८ र संस्थागत-३) वटा, कक्षा ८ सम्म संचालित १ वटा, कक्षा १० संम्म संचालित ३ वटा र कक्षा १२ सम्म संचालित २ वटा र १ वटा संस्कृत क्याम्पस रहेका छन् । यस पालिकामा रहेका क्याम्पसमा स्नाकोत्तर तहसम्मको संस्कृत शिक्षा पठन पाठन भइ रहेको छ । १२ वटा सामुदायिक बिद्यालयमा २१ वटा बालविकास केन्द्र र २ वटा सामुदायिक सिकाई केन्द्र रहेका छन् । नगरपालिकाको शैक्षिक विवरणलाई यसरी संक्षिप्तमा प्रस्तुत गरिन्छ ।

तह	कक्षा	विद्यालयसंख्या	
		सामुदायिक विद्यालय	संस्थागत विद्यालय
आधारभुत तह	कक्षा १-५	६	३
	कक्षा १-८	१	०
	कक्षा ६-१०	३	०
माध्यमिक तह	कक्षा १-१२	१	०
संस्कृत बिद्यालय	८-१२	१	
मदरसा	कक्षा १	८	०
बाल विकास केन्द्र		२१	०
सा.सिकाइकेन्द्र		२	०
संस्कृत क्याम्पस	स्नाकोत्तर तह	१	०
स्रोत : पालिका शिक्षा शाखा २०७७			

त्यसैगरी यस पालिकामा वि स २०७७ बाट सबै सामुदायिक विद्यालयहरुमाकक्षा १ देखि ३ सम्म राष्टिय प्रारम्भिक कक्षा पढाइ कार्यक्रम लागु हुदै आएको छ ।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

शैक्षिक उपलब्धी :

यस नगरपालिकाको स्थापनासँगै शिक्षामा जोड दिदै आएको छ । हरेक बर्ष शिक्षा क्षेत्रको बजेटमा विस्तार गरिदै आएको छ । विद्यालय शिक्षालाई गहन रुपमा विश्लेषण [illegible] दिनमा शिक्षाको पहुँचमा उल्लेखनीय विस्तार भएको भए पनि गुणस्तर तथा सिकाइ उपलब्धि सुनिश्चतता एक मुख्य चुनौतिको विषय रहेको छ । समग्र शैक्षिक सुचकको अवस्थालाई तलको टेबलमा प्रस्तुत गरिन्छ ।

Indicators	Level	Matihani Mun
ECD Experience in G1	Girls	68.2
	Boys	68.4
	Total	68.3
GIR in Grade 1	Girls	139.1
	Boys	128.4
	Total	134.3
GER in Lower basic	Girls	113.8
	Boys	106.1
	Total	110.3
GER in Upper basic	Girls	100.3
	Boys	107.6
	Total	103.9
GER in Basic	Girls	110.3
	Boys	106.5
	Total	108.5
GER in Secondary (G9-10)	Girls	73.5
	Boys	70.0
	Total	71.5
GER in Secondary (G11-12)	Girls	58.5
	Boys	71.5
	Total	65.3
GER in Secondary (G9-12)	Girls	69.8
	Boys	70.3
	Total	70.1
NIR in Grade 1	Girls	97.1
	Boys	97.1
	Total	97.1
NER in Lower basic	Girls	96.3
	Boys	98.9
	Total	97.6
NER in Upper basic	Girls	86.0
	Boys	97.1
	Total	91.5
NER in Basic level	Girls	91.1
	Boys	98.0
	Total	94.5
NER in Secondary (G9-10)	Girls	60.3

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

	Boys	58.1
	Total	[illegible]
NER in Secondary (G11-12)	Girls	28.9
	Boys	27.6
	Total	28.3
NER in Secondary (G9-12)	Girls	44.6
	Boys	42.9
	Total	43.8
Net Intake Rate 1	Girls	68.2
	Boys	68.4
	Total	68.3
ECD GER	Girls	35.1
	Boys	29.5
	Total	32.2
ECD NER	Girls	34.8
	Boys	29.3
	Total	31.9
G1-5 Promotion	Girls	90.9
	Boys	90.1
	Total	90.6
G1-5 Repetition	Girls	5.9
	Boys	6.6
	Total	6.2
G1-5 Dropout	Girls	3.2
	Boys	3.3
	Total	3.2
G6-8 Promotion	Girls	95.3
	Boys	95.2
	Total	95.2
G6-8 Repetition	Girls	2.0
	Boys	2.1
	Total	2.0
G6-8 Dropout	Girls	2.7
	Boys	2.8
	Total	2.7
G9-10 Promotion	Girls	97.9
	Boys	96.3
	Total	97.0
G9-10 Repetition	Girls	1.8
	Boys	2.4
	Total	2.1
G9-10 Dropout	Girls	0.3
	Boys	1.3
	Total	0.8
Survival Rate to Grade 5	Girls	90.9
	Boys	91.1

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

	Total	
Coefficient of internal efficiency at Lower basic level	Girls	[illegible]
	Boys	[illegible]
	Total	[illegible]
Survival Rate to Grade 8	Girls	82.2
	Boys	81.6
	Total	81.9
Coefficient of internal efficiency in Basic Level	Girls	79.0
	Boys	79.6
	Total	80.2
Survival Rate to Grade 10	Girls	72.6
	Boys	69.3
	Total	71.0
Coefficient of internal efficiency in Secondary Level	Girls	65.1
	Boys	64.5
	Total	65.5

योजना निर्माण प्रक्रिया

कुनै पनि कार्य सम्पन्न गर्न गरिने परिकल्पनाको स्वरूपलाई कार्यान्वयन तह सम्म पुर्याउन प्रतिफलदिने प्रकृयाहरूको समिश्रण नै योजना हो । योजना आफैमा निर्मित हुने होइन र यो एउटा जटिल र चुनौतिपूर्ण कार्य पनि हो । यस कार्यलाई व्यवस्थित रुपमा अगाडि बढाउनको लागि तपसिलका चरण र प्रकृयाहरूलाई गम्भिरतापूर्वक अवलम्वन र अनुसरण गरिएको छ:

- राष्टिय प्रारम्भिक कक्षा पढाइ कार्यक्रमलाई प्राविधिक सहयोगकर्ताको रुपमा सहयोग गर्ने संस्था प्रारम्भिक कक्षा पढाइ कार्यक्रम दोश्रोले श्री शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ महोत्तरीको आयोजनामा शिक्षा योजना निर्माण तथा क्षमता विकास सम्बन्धी ५ दिने कार्यक्रम सञ्चालन मिति २०७७ फाल्गुन १९ गते देखि २५ सम्म सञ्चालन गरिएको ।
- पालिकाबाट सहभागिहरुले पालिकास्तरमा योजना तय सम्बन्धी छलफल तथा तयारी गरिएको ।
- नगरपालिकाको शिक्षा योजना निमार्णका लागि कार्यदिश सहितको ५ संदस्यीय निर्माण कार्यदलको गठन भएको ।
- योजनालाई मूर्तरूप दिन आन्तरिक छलफल तथा कार्ययोजना निर्माण गरिएको ।
- योजनाको लागि आवश्यक तथ्याङ्क तथा आवश्यक दस्तावेजहरुको अध्ययन टिपोट संकलन ब्यवस्थापन तथा गरिएको ।
- पालिकामा नभएको तथ्यांकको लागि नयाँ फारामहरूको निर्माण गरि तथ्यांक संकलन गरिएको ।
- योजनाको लागि आवश्यक समस्याको विश्लेषण पालिको दुरदृश्टी लक्ष्य उदेश्य कार्यक्रमको लागि पालिकाको सबै सरोकारवालाहरुको सुझाब संकलनको लागि कार्यशाला मिति २०७७ माघ ५ गते सञ्चालन गरिएको। जसमा ७ जनाको सहभागिता रहेको । साथै भर्चुअल वा लिखित रुपमा अन्य सहभागि हुन नसकेका सरोकारवालाहरुको समेत सुझाब संकलन गरिएको ।
- सुझाबको आधारमा कार्यदलबाट योजनाको डाफ्ट तयार गरिएकी ।
- डाफ्टमा पुन सुझाबको लागि सुझाब संकलन तथा छलफल गरिएको ।
- योजनालाई अन्तिम रुप दिइ नगरपालिका सभाबाट मिति २०७८ गते प्रमाणित गरिएको ।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

यो योजना तय गर्दा मुख्य रुपमा संघीय तथा सरकारका नीति कार्यक्रम [illegible] को साथै अन्तराष्टिय स्तरमा राष्ट्रले प्रतिबद्धता गरेका कुरालाई समेत मुख्य आधार बनाइएको छ। साथै पालिकाले तय गरेको दुरदृष्टि लक्ष्य उदेश्यको आधारमा यो योजना निर्माण गरिएको छ।

परिच्छेद ३ : दुरदृष्टि/सोच लक्ष्य तथा उदेश्य तथा प्रमुख उपलब्धी सुचकहरु

३.१ परिचय (सन्दर्भ र औचित्य)

नेपालको संविधान २०७२ ,ले शिक्षा सम्बन्धी हकलाई मौलिक हकको रुपमा प्रत्याभूत गरेको छ। संविधानले आधारभूत तहसम्मको शिक्षा अनिवार्य र निःशुल्क तथा माध्यमिक तहसम्मको शिक्षा निःशुल्क पाउने हकको कानूनी व्यवस्था गरेको छ। अपाङ्गता भएका र आर्थिक रुपले विपन्न नागरिकलाई कानुन बमोजिम निःशुल्क उच्च शिक्षा पाउने र प्रत्येक नेपाली समुदायलाई कानुन बमोजिम आफ्नो मातृभाषामा शिक्षा पाउने र त्यसका लागि विद्यालय वा शैक्षिक संस्था खोल्ने र सञ्चालन गर्ने हकको व्यवस्था गरेको छ। शिक्षालाई वैज्ञानिक, प्राविधिक, व्यावसायिक, सीपमूलक तथा रोजगारमूलक बनाउँदै शिक्षामा सबै क्षेत्रबाट लगानी अभिवृद्धि गरी अगाडि बढ्नु आजको टड्कारो आवश्यकता छ। नेपालको संविधानको मौलिक हक अन्तरगत शिक्षाको हकबालबालिकाको हक लगायत राज्यका निर्देशक सिद्धान्त ,, नीति तथा दायित्व, राज्य संरचना र राज्य शक्तिको बाँडफाँड सम्बन्धी धारा ५७ को उपधारा ४ बमोजिम स्थानीय तहको अधिकार अनुसूची र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ११ मा उल्लिखित प्राप्त अधिकारलाई समेत आधार मानी स्थानीय तहको (ज) शिक्षालाई योजनाबद्ध ढंगले अगाडि बढाइ स्थानीय आवश्यकतालाई पूरा गर्न सक्ने जनशक्ति उत्पादन, राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय स्तरमा प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने गुणस्तरीय जनशक्ति उत्पादनका लागि Scaffolding को भूमिका निर्वाह गर्न सकोस् भन्ने आशयले सबैको राय सुझाव लिई यो १० वर्षे शिक्षा क्षेत्रको योजना -सन् २०२१)२०३० छ तयार गरिएको (।

वि" २०१० को.स.नेपालमा शिक्षानामक य "ोजना कार्यान्वयन भए पछि शिक्षामा आम नागरिक र राष्ट्रिय माग तथा विश्व परिवेशबाट सिर्जित ज्ञानको विकासमा नेपालको शिक्षा नीति, योजना, कार्यक्रम तथा परियोजनाहरु कार्यान्वयन हुँदै आएका छन्। प्राथमिक शिक्षा परियोजना, आधारभूत तथा प्राथमिक शिक्षा परियोजना, आधारभूत तथा प्राथमिक शिक्षा कार्यक्रम, शिक्षक शिक्षा परियोजना, प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा तथा तालिम परियोजना, सहश्राब्दी विकास लक्ष्य, उच्च शिक्षा परियोजना, विद्यालय क्षेत्र सुधार योजना तथा विद्यालय क्षेत्र विकास योजना जस्ता योजना तथा कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनमा आए। विश्वको बदलिदो परिवेशअनुसार नेपालले राष्ट्रिय स्तरमा बनाएका योजनाहरु र गरेका प्रतिवद्धताहरुलाई पूरा गर्नको लागि शिक्षा विकास गुरुयोजनाले महत्वपूर्ण मार्ग निर्देश गर्ने भएकोले यो योजनाको गरिएको छ। यो योजना तयार गर्ने क्रममा यस नगरपालिकाको नगर शिक्षा समिति, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक अभिभवक संघका पदाधिकारीहरु, शिक्षक कर्मचारी, विभिन्न संघसंस्थाका प्रतिनिधिहरु, बाल क्लब लगायत सबैसँग औपचारिक तथा अनौपचारिक छलफल र अन्तरक्रिया गरि महत्वपूर्ण राय सुझाव लिइ योजना तर्जुमा गरिएको छ । स्थानीय तहमा उपलब्ध स्रोत साधनको अधिकतम प्रयोग गरी स्थानीय तहबाट नै विकेन्द्रीकरणको मर्म अनुरुप Bottom up Planning Approach का आधारमा विद्यालय सुधार योजना लगायत अन्य प्रक्रियाका माध्यमबाट शिक्षा विकासको गुरु योजना निर्माण गर्न वाञ्छनीय भएकोले यो योजना तयार पारिएको हो।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

शैक्षिक विकेन्द्रीकरणलाई व्यवहारिक रुपमा कार्यान्वयन गर्न आगामी दिनमा शिक्षामा समेटिनु पर्ने विषयवस्तुलाई फरक ढंगले सम्बोधन गरी संविधानको मर्म अनुसार समन्वय, सहअस्तित्व, सहकार्य र सहकारिताको सिद्धान्तमा अगाडि बढे मात्रै स्थानीय स्रोत र साधनको उच्चतम् प्रयोग हुने साथै समस्या पहिचान र प्राथमिकीकरणमा गुणात्मकता आउने ठहरसहित १० वर्षे शिक्षा क्षेत्रको योजना -सन् २०२१)२०३० निर्माण गर्नु सान्दर्भिक देखिन्छ ।

यस विद्यालय क्षेत्र योजनाको माध्यमबाट अनिवार्य तथा निःशुल्क आधारभूत शिक्षा, निःशुल्क माध्यमिक शिक्षा र सर्वसुलभ साक्षरता, निरन्तर शिक्षा तथा जीवन पर्यन्त सिकाइमा नेपालले वि (सन् २०३०) २०८७ .सं सम्ममा प्राप्त गर्ने उपलब्धिहरुलाई समेट्ने गरि यस परिच्छेदमा योजनाको दूरदृष्टि, ध्येय, उद्देश्यहरु, रणनीतिहरु तथा प्रमुख उपलब्धि सूचक प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.२ राष्ट्रिय दीर्घकालिन सोच

आर्थिक तथा सामाजिक रुपान्तरणको माध्यमबाट न्यायपूर्ण समाजको विकाससहित नेपाललाई समृद्ध र नेपालीलाई सुखी बनाउन योगदान गर्ने ।

२.३ प्रदेशको दीर्घकालिन सोच

....

२.४ नगरपालिकाको दूरदृष्टि

मटिहानी नगरपालिकाको अपेक्षा प्रविधिमैत्री गुणस्तरीय र व्यहारिक शिक्षा ।

२.५ ध्येय

- नवप्रवर्तक, दक्ष जनशक्ति, जीवनोपयोगी सीपयुक्त, सामाजिक मूल्य मान्यता, समता र समवेशीताप्रति सचेत नागरिक तयार गर्ने
- विद्यालय जाने उमेर समुहका बालबालिकाहरुको शिक्षामा पहुँच प्रविधि मैत्री अपाङ्ग मैत्री महिला मैत्री गुणस्तर सुनिश्चित गर्दे वालमैत्री शिक्षाको सुनिश्चित गर्ने ।

२.६ उद्देश्यहरु

- विद्यालय जाने उमेर समुहका सबै तहका बालबालिकाहरुको शिक्षामा शतप्रतिशत पहुँचमा ल्याउने ।
- विद्यालय जाने बालबालिकाको सिकाइ तथा पहुँचमा समतामा सुधार गर्नु ।
- विद्यालय शिक्षाको सिकाइलाई गुणस्तरीय जीवनपयोगी र प्रविधिमैत्रि बनाउदै सिकाइ उपलब्धिमा वृद्धी गर्नु ।
- विद्यालयको शिक्षणसिकाइ क्रियाकलापहरु सञ्चालनको लागि न्युनतम वालमैत्री वातावरणको सिर्जना गर्नु ।
- सबै नागरिकका लागि जीवन पर्यन्त शिक्षाको अवसरमा बृद्धिगर्नु ।
- विद्यालय ब्यवस्थापनमा सुशासन जवाफदेहिता र उँत्तरदायित्वमा सुधार गर्नु ।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

२.७ रणनीतिहरु

- नगरक्षेत्र भित्रका आधारभूत तह पूरा गरेका सबै बालबालिकालाई निशुल्क माध्यमिक तहको शिक्षामा पहुचको सुनिश्चित गर्ने
- सबैखाले हिंसा तथा शोषणलाई अन्त्य गरी विद्यालयलाई शान्तिक्षेत्र र बालमैत्री विद्यालय घोषणा गर्ने
- विद्यालयमा सुशासन कायम गरी अभिभावकहरुको सहभागिता अभिवृद्धि गर्ने
- आधारभूत तह देखि माध्यमिक तहसम्म प्रविधिमैत्रि बनाउदै जाने
- बालविकास केन्द्रमा पर्याप्त मनोरन्जनात्मक सिकाइ सामग्रीहरुको व्यवस्था गर्ने
- पालिका भित्रको शिक्षकहरुलाइ प्रविधि सम्बन्धी तालिमको व्यवस्था गर्ने

२.८ मुख्य कार्य सम्पादन सूचक तथा लक्ष्य

क्र.स.	सूचकहरु	आधार बर्ष २०७७ को अवस्था	लक्ष्य	
			२०८२	२०८७
१. प्रारम्भिक बाल बिकाश तथा शिक्षा				
१.१	कुल भर्नादर	३२.२		
१.२	चार बर्षका बालबालिकाहरुको भर्ना अनुपात	३१.९		
१.३	न्यनतम योग्यता पुगेका शिक्षक प्रतिशत			
१.४	आधारभूत तालिम प्राप्त शिक्षक प्रतिशत			
१.५	कक्षा १ का नवप्रवेशी मध्ये प्रारम्भिक बालबिकाश तथा शिक्षाको अनुभव प्राप्त बालबालिकाको प्रतिशत	६८.३		
२. आधारभुत शिक्षा				
२.१	कक्षा १ मा कुल प्रवेशदर	१३४.३		
२.२	कक्षा १ मा खुद प्रवेशदर	९७.१		
२.३	कक्षा १-५ मा कुल भर्ना दर	११०.३		
२.४	कक्षा १-५ मा खुद भर्ना दर	९७.६		
२.५	कक्षा १-८ मा कुल भर्ना दर	१०८.५		
२.६	कक्षा १-८ मा खुद भर्ना दर	९४.५		
२.७	कक्षा १-८ खुद भर्नादरमा लैङ्गिक समता सूचकांक			
२.८	कक्षा ८ मा टिकाउ दर	८१.९		
२.९	आधारभूत शिक्षाको तह पुरा गर्ने दर	७७.४		
२.१०	५-१२ बर्ष उमेरका बिद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाको प्रतिशत			
३. माध्यमिक शिक्षा				
३.१	कुल भर्नादर कक्षा ९-१०	७१.५		
३.२	खुद भर्ना दर कक्षा ९-१०	५९.२		

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

३.३	कुल भर्नादर कक्षा ९-१२	७०.१		
३.४	खुद भर्नादर कक्षा ९-१२	४३.८		
३.५	कुल भर्नादर कक्षा ११ -१२	६५.३		
३.६	खुद भर्नादर कक्षा ११ -१२	२८.३		
३.७	कक्षा १० सम्म को टिकाउ दर	७१.०		
३.८	कक्षा १२ सम्म को टिकाउ दर			
३.९	कक्षा १-१२ मा खुद भर्नादरका आधारमा लैङ्गिक समता सूचकांक			
४. अनौपचारिक शिक्षा तथा निरन्तर सिकाई				
४.१	५ बर्ष माथिको साक्षरता दर			
४.२	१५-२४ बर्षको साक्षरता दर			
४.३	१५ बर्ष माथीको साक्षरता दर			
५. महिला शिक्षक प्रतिशत				
५.१	आधारभुत तह			
५.२	माध्यमिक तह			
६. प्राथमिकता प्राप्त न्युनतम सक्षमता (PMEC) पुरा गरेका बिद्यालय प्रतिशत				
६.१	प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षा केन्द्र			
६.२	आधारभुत बिद्यालय			
६.३	माध्यमिक बिद्यालय			
७	**स्थानीय तहको बजेटमा शिक्षा क्षेत्रको बजेटको प्रतिशत**			

श्रोत: KPIs तथ्याङ्क

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

परिच्छेद ३ : शिक्षाका क्षेत्रहरु

३.१ प्रारम्भिक बाल विकास

३.१.१ परिचय

प्रारम्भिक बाल विकास तथा शिक्षा आधारभुत तहको एक महत्वपूर्ण क्षेत्र हो। चार बर्ष उमेर पुगेका बालबालिकालाई दिईने शिक्षालाई प्रारम्भिक बालशिक्षा भनिन्छ। शारीरिक मानसिक (बौद्धिक) संवेगात्मक र सामाजिक क्षेत्रको समुचित विकासलाई नै बाल बिकासको आधारमा लिएको हाल रहेको छ। हाल बालविकास केन्द्र विद्यालयमा आधारित तथा समुदायमा आधारित २ प्रकारका रहेका छन्। प्रारम्भिक बालविकासकक्षादेखि १२ सम्मलाई सरकारले विद्यालय शिक्षाको संरचनामा राखेको छ।

पाठ्यक्रम प्रारुप २०७६ का अनुसार चार वर्षको उमेर पूरा भएका बालबालिकालाई एक वर्षको प्रारम्भिक बालविकासको अवसर प्रदान गरिने कुरा उल्लेख गरिएको छ भने चार वर्ष उमेरभन्दा मुनिका बालबालिकालाई शिशु विकास केन्द्रबाट शारीरिक मानसिक वा बौद्धिक संवेगात्मक र सामाजिक विकास तथा स्याहारका क्रियाकलाप सञ्चालन गर्न सकिने कुरा उल्लेख छ। प्रारम्भिक बालविकास र शिक्षाको मुख्य उद्देश्य विविध किसिमका मनोरञ्जनात्मक सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलापका माध्यमद्वारा बालबालिकाहरूको सर्वाङ्गीण विकासमा सहयोग पुर्याउनु र कक्षा १ मा प्रवेशका लागि तयारपार्नु हुने छ भन्ने कुरा उल्लेख गरिएको छ। प्रारम्भिक बालविकास र शिक्षाका ७ सक्षमताहरू मा सर्वाङ्गीण विकासका क्रियाकलापमा संलग्नता पोषणयुक्त खाना र स्वस्थकर बानी विकास वैयक्तिक सुरक्षाका उपायहरू अवलम्बन सरसफाइ र सामाजिक बानी व्यवहारको अवलम्बन सिर्जनात्मक सोचको विकासर भाषिक तथा सञ्चार सिपको विकास रहेका छन्।

नेपालको संविधानको धारा ३९(३) मा प्रत्येक बालबालिकालाई प्रारम्भिक बालविकास तथा बाल सहभागिताकोहक हुनेछ भनी उल्लेख गरिनु र शिक्षा ऐन २०२८ को आठौं संशोधनले बालविकास र शिक्षालाई विद्यालय शिक्षाकै अंगको रूपमा मान्यता दिनुले यसको आवश्यकता र महत्तव थप पुष्टि भएको छ। बालबालिकाको शारीरिक मानसिक संवेगात्मक सामाजिक एवं नैतिक सृजनात्मक पक्षको विकासमा सघाउँदै उनीहरूलाई आधारभूत शिक्षाको लागि तयार गर्ने उद्देश्यले सञ्चालित यो कार्यक्रम विद्यालय शिक्षाको पहिलो पाइला भएकोले पनि यसलाई सर्वसुलभ र गुणस्तरीय बनाउनु आजको आवश्यकता रहेको छ।

विद्यालय क्षेत्र विकास कार्यक्रमले प्रारम्भिक शिक्षामा पहुँच गुणस्तरमा जोड दिइएको छ भने शिक्षा नीति २०७६ ले बालबालिकाको सर्वाङ्गीण विकासमा केन्द्रित प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षालाई गुणस्तरीय र प्रभावकारी बनाउनु पर्ने उदेश्य लिएको छ भने उपयुक्त पूर्वाधारसहितको बालमैत्री वातावरण सुनिश्चित गरी प्रारम्भिक बालविकासको अवसर विस्तार गर्ने तथा तीनै तहका सरकार र अभिभावकको साझेदारीमा बालबालिकाहरूको सर्वाङ्गीण विकास एवं विद्यालय शिक्षाको पूर्वतयारीका लागि कम्तीमा एक बर्षको प्रारम्भिक बालविकासको अवसर प्रदान गर्ने रणनीति लिएको छ। त्यस्तैगरी १५औ योजनाले प्रारम्भिक शिक्षा लाई विद्यालय शिक्षाको अभिन्न अंगका रुपमा लिइ सबै बालबालिकाहरुको पहुँचको सुनिश्चित गर्ने रणनीति लिइएको छ भने कार्यनितका रुपमा बालविकासको विकासको लागि लगानी साझेदारी गर्ने दक्ष योग्यता पुगेका शिक्षकबाट सेवा प्रदान गर्ने प्रारम्भिक शिक्षाको ब्यवस्थापनको न्युनतम मापदण्ड पुरा गर्ने लिएको छ।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

३.१.२ वर्तमान अवस्था

यस नगरपालिकामा जम्मा २१ वटा बालविकास केन्द्र रहेका छन् भने २१ जना बालविकास सहजकर्ता रहेको अवस्था छन्। यस क्षेत्रमा मुलत सबै बालविकास केन्द्रहरु सरकारले तोकेको मापदण्ड पुरा नभएको बालविकास शिक्षामा सबै बालबालिकाहरुको पहुँचमा अझै पनि १० प्रतिशतले नआएको देखिन्छ भने ईसीडिको अनुभव सहित कक्षामा १ मा भर्ना भएको ९० प्रतिशत पाइन्छ। त्यसैगरी बालविकास केन्द्र बालबालिकाको घरबाट १० देखि १५ मिनेटको पैदल दुरीमा छाभूगोल जनसंख्या बस्ती आदिलाई मध्यनजर गरी नक्साङ्कनको आधारमा बालविकास केन्द्रको नयाँ स्थापना गर्नुपर्ने जरुरी हुन आउँछ। यसै गरी स्थापना भएका बालविकास केन्द्रहरूको संस्थागत विकासका साथै थप व्यवस्थापन गर्न जरुरी छ भने नयाँ स्थापना हुने बालविकास केन्द्रहरूको स्थापना लगायत क्षमता अभिवृद्धि गर्दै जानु जरुरी हुन आउँछ।

३.१.३ अवसर र चुनौतिहरु

बालविकासको क्षेत्रमा प्रत्येक बर्षमा प्रतिविद्यार्थी रु ५०० का दरले अनुदान विद्यालयले पाउनु संघीय सरकारले आव २०७८।७९को बजेटमाबालबविकासका सहजकर्ताको लागि मासिक तलब रु१५०००।कायम गरेको छजसमध्ये रु ८०००। केन्द्र सरकारले र वाकि रु ७०००।स्थानीय सरकारले दिनेछ।बालबविकास सहजकर्ताले तालिम प्राप्त गर्नु साथै बालविकास केन्द्रको लागि सबै विद्यालयहरुमा छुट्टै कक्षाकोठा हुनु अभिभाबकहरुमा क्रमश ४ बर्ष पछि बालविकासमा भर्ना गर्नु पर्छ भन्ने चेतना बढ्दै जानु स्थानिय सरकारले एन जारी गरी ब्यवस्थापन प्रक्रिया शुरु गर्नु लागायतका गतिविधिले यस क्षेत्रको विकासको अवसर निर्देशिष्ट गर्दछ।

यस क्षेत्रको चुनौतिका रुपमा सहजकर्ताहरुले विद्यालयमा शिक्षकको अभावले अन्य कक्षाहरु पनि सहजिकरण गर्नु पर्ने बाल विकास सहजकर्ताले कम पारिश्रमिक प्राप्त गर्नु बालविकास केन्द्रहरुको बर्गीकरण नगर्नु धेरै बालविकास केन्द्रहरुका सरकारले ताकेका न्युनत्तम मापदण्ड पनि पुरा नगर्नु रहेको छन्। मुलत यस क्षेत्रका मुख्य समस्या तथा चुनौतिहरुमा यस प्रकार रहेका छन

- प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्रको न्युत्तम मापदण्ड पुरा गर्दै बालबालिकाहरुको सर्वाङ्गिण विकास गर्नु
- पिछाडीएका वर्गका बालबालिकाहरुलाई बाल शिक्षाको पहुँचमा सुनिश्चित गर्नु
- योग्यता तथा तालिम प्राप्त सहजकर्ताको ब्यवस्था गर्नु तथा टिकाइ राख्नु
- सबै बालविकास केन्द्रहरुमा तोकिएको पाठ्यक्रम अनुरुप सहजीकरण गर्नु
- प्रारम्भिक बालहेरचाहा पोषण सुरक्षा तथा सिकाइका सम्बन्धमा अभिभावक जागरण गर्नु

३.१.४ उदेश्य

यस पालिकाको प्रारभिभक बालविकास तथा शिक्षाको क्षेत्रमा देहाय बमोजिमको हुने छ

- ५ बर्ष मुनिको सबै बालबालिकाहरुलाई प्रारभ्भिक बालविकास तथा शिक्षामा पहुँच सुनिश्चत गर्नु।
- पाठ्यक्रम २०७७ अनुसार ५ वर्षमुनिका बालबालिकाको शारीरिक सामाजिक संवेगात्मक संज्ञानात्मक आध्यात्मिक तथा नैतिक क्षमताकोविकास गरी प्रारम्भिक बाल शिक्षा तथा विकास/पुर्व प्राथमिक शिक्षालाई कक्षा १ मा प्रवेशको तयारी गराउनु।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

- बालविकास केन्द्रहरूलाई प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रको राष्ट्रिय न्यूनतम मापदण्ड मार्गदर्शक पुस्तिका २०६७ को पहिलो संशोधन २०७५ को मापदण्ड अनुसार बनाएर गुणस्तरीय बनाउने।

३.१.५ रणनीतिहरु :

योजनाका उद्देश्यहरु हासिल गर्न निम्नलिखित रणनीतिहरु अवलम्बन गरिनेछ।

१. १.संघीय सरकारले निर्धारण गरेको मापदण्ड र ढाँचा अनुसार निश्चित अनुदानका आधारमा प्रारम्भिकवा लविकास तथा शिक्षाको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन स्थानीयतहले गर्नेछ। प्रदेश सरकारले क्षमता विकास समन्वय तथा सहजीकरणका माध्यमबाट स्थानीय सरकारलाई सहयोग गर्नेछ।
२. प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षा कार्यक्रमको नक्साङ्कन पुनर्वितरण र आवश्यक भएमा नयाँ स्थानमा केन्द्र स्थापना गरी प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षाउमेर समूहका सबै बालबालिकाहरुलाई गुणस्तरीय प्रारम्भिक बाल विकास तथा शिक्षा सेवा उपलब्ध गराउने।
३. जटिल भौगोलिक क्षेत्रमाबसोबास गर्ने लोपोन्मुख तथा सीमान्तकृत समुदायका बालबालिका तथा अपाङ्गता भएका ४ वर्षका बालबालिकालाई समेट्नकालागि आवश्यकतामा आधारित प्रारम्भिकबालविकास तथा शिक्षा कार्यक्रमका विभिन्न नमूनाहरु विकास गरी पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ।
४. प्रारम्भिक बालविकास तथाशिक्षाको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न र सबै बालबालिकाका सिकाइ आवश्यकता सम्बोधन गर्न समयसापेक्ष पाठ्यक्रमको परिमार्जन तथाअनुकुलन गरी कार्यान्वियन गरिनेछ।
५. सबै प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षामा लगानी सुनिश्चित गरी केन्द्रको न्युनतम मापदण्ड पुरा गराउनलागत सहभागिताप्रारुप २०७७ लाई परिमार्जन गरी कार्यान्वियनमा ल्याउने।
६. प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षा कार्यक्रमको प्रभावकारिता वृद्धिका लागि परिवार समुदाय गैरसरकारी संघसंस्था निजी क्षेत्र र विद्यालयहरुलाई जिम्मेवार बनाइने छ।

३.१.६ उपलब्धी तथा प्रमुख नतिजा

कउपलब्धि (

सबै बालबालिकाहरूले गुणस्तरीय प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षाको अवसर पाएका हुने।

ख प्रमुख नतिजाहरू (

१. प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रहरु) प्रारम्भिक बालविकास सम्बन्धी न्यूनतम् मापदण्ड निर्देशिका २०६७"पहिलो संशोधन २०७५ "(अनुसार मापदण्ड पूरा भएका हुनेछन्।
२. प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षा उमेरका सबै बालबालिकाहरूलाई प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षाको अनुभवसहित कक्षा १ मा प्रवेश गर्ने वातावरण तयार हुनेछ।
३. सबै प्रारम्भिक बालविकास सहजकर्ताहरु मन्टेश्वरीमा आधारित ३० दिने तालिम प्राप्त हुनेछन्।
४. प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षा कार्यक्रमको नक्शाङ्कन र पुनर्वितरण गरि २० मिनेटको दूरी भन्दा बढी नपर्ने गरी नयाँ बालविकास केन्द्र विस्तार गरिएको हुनेछ (घुम्ती बालविकास)।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

५. प्रारम्भिक बालविकास शिक्षाको कार्यान्वयनका लागि परिवार, समुदाय, गैरसरकारी संघ संस्था, निजी क्षेत्र र विद्यालयहरूलाई जिम्मेवार बनाइनेछ ।

गप्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य (

तालिका ३.१ प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षाका प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

क्र.स.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	इकाइ	भौतिक लक्ष्य (५ वर्ष)					भौतिक लक्ष्य १०) (वर्ष	कैफियत
			१	२	३	४	५		
१	प्रारम्भिक बालबिकाश सम्बन्धी न्युनतम मापदण्ड निर्देशिका २०६७ अनुसार मापदण्ड पुरा)"पहिलो संसोधन २०७५(	पटक	०	१			१	३	प्रदेश/ नगरपालिका
२	घुम्ती बालविकास केन्द्र विस्तार	पटक			१		१	३	नगरपालिका
३	बालविकास सहजकर्ताका लागि मन्टेश्वरीमा आधारित ३० दिने तालिम	पटक		१		१		२	पटक
४	प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षा कार्यक्रमको नक्शाङ्कन र पुनर्वितरण	पटक			१			२	नगरपालिका
५	प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रमा एकजना सुसारे कर्मचारीको व्यवस्थापन	संख्या		३	३	३	५	२१	नगरपालिका
६	गर्भवती र नवजात शिशु पोषणमा अभिभावक सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन	पटक	१	१	१	१	१	१०	नगरपालिका
७	पोषणयुक्त दिवा खाजाको व्यवस्था	केन्द्र	२१	२१	२१	२१	२१	२१	संघ
८	शिक्षकको क्षमता विकास तथा वृत्ति विकास	संख्या		५	५	५	६	२१	प्रदेश/ नगरपालिका
९	सिकाइ क्रियाकलाप सहजीकरणमा मातृभाषाको प्रयोग	केन्द्र	२१	२१	२१	२१	२१	२१	विद्यालय
१०	प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षाको शिक्षकहरूको पारिश्रमिक तथा सेवा सुविधा वृद्धि	पटक	१			१		३	संघ/ प्रदेश/ नगरपालिका

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

११	प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षामा सरोकारवालाको सहभागिता	पटक	१	१	१	१	१	१०	स्थानीय सरोकारवाला

क

३.२ आधारभूत शिक्षा

३.२.१ परिचय :

शिक्षा ऐन २०२८ अनुसार "आधारभूत शिक्षा "भन्नाले प्रारम्भिक बाल शिक्षादेखि कक्षा आठसम्म दिइने शिक्षा हो। विद्यालय क्षेत्र सुधार योजना २०६६-२०७२ ले विद्यालय शिक्षाको पुनर्संरचना गरेर कक्षा १-८ लाई आधारभूत शिक्षा र कक्षा ९-१२ लाई माध्यमिक शिक्षाको रूपमा परिभाषित गरेपछि विद्यालय शिक्षा हाल दुई तहको भएको छ। प्राथमिक र निम्न माध्यमिक तहलाई मिलाएर बनाइएको आधारभूत तहलाई संविधानको धारा ३१ मा ना (१)गरिकको मौलिक हक अन्तर्गत राखिएको छ । गुणस्तरीय आधारभूत शिक्षाले गरिबी घटाउन मद्दत गर्ने र व्यक्तिको जीवनस्तरमा उल्लेखनीय सुधार ल्याउन सक्ने तथा यसबाट समाज र राष्ट्रलाई नै विकासको पथमा अगाडि बढ्नमा सहयोग हुने कुरा विभिन्न अध्ययन प्रतिवेदनहरूले देखाएका छन्। युनेस्कोको एउटा प्रतिवेदनले यदि कम आय भएका मुलुकका सबै विद्यार्थीहरूले आधारभूत पढाइ सीप हासिल गरेर विद्यालय छाड्ने हो भने १७ करोड १० लाख मानिसलाई गरिबीबाट माथि उट्र्उन सकिने तथ्य प्रकाशन गरेको छ। आधारभूत तहको शिक्षाको महत्वलाई दृष्टिगत गरेर नै यसलाई योजनाबद्ध रूपमा व्यवस्थित र गुणस्तरीय बनाउनका लागि मटिहानी नगरपालिकाले यस योजनामा आधारभूत शिक्षाअन्तर्गत कक्षा १ देखि ८ सम्मको शिक्षामा पहुँच गुणस्तर तथा समता र व्यवस्थापकीय प्रवन्धको वर्तमान अवस्थाको समीक्षाका आधारमा चुनौतीहरू पहिचान गरि आगामी दश वर्षका लागि यस तहको शिक्षा विकासका उद्देश्य रणनीति नतिजा र प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य उल्लेख गरिएको छ।

संविधानले विद्यालय तहको शिक्षालाई स्थानीय तहको एकल अधिकार क्षेत्रभित्र तथा संघ प्रदेश र स्थानीय सरकारको साझा अधिकारभित्र पनि राखेको छ। संविधानका उल्लिखित प्रावधानहरूले सबै बालबालिकाहरूलाई गुणस्तरीय शिक्षा प्रदान गर्न एकल तथा साझा सूचीका आधारमा तीनै तहका सरकार जिम्मेवार हुनुपर्ने देखिन्छ।

३.२.२ वतर्मान अवस्था

मटिहानी नगरपालिका भित्र हाल कक्षा १-५ सञ्चालित ६ र कक्षा १-८ सञ्चालित १ कक्षा १ सञ्चालित मदरसा ७ गरी आधारभूत विद्यालयहरूको संख्या १४ वटा रहेको छ । आधारभूत तहमा विद्यमान अवस्थाको लिङ्गको आधारमा विद्यार्थी हेर्दा सामुदायिक विद्यालयतर्फ कक्षा १-५ मा ५३. ४३ प्रतिशत छात्रा र ४६.५७ प्रतिशत छात्र-कक्षा ६ ,८ मा ४६.१० प्रतिशत छात्रा र ५३.९० प्रतिशत छात्र भर्ना भएको अवस्था छ । यसरी हेर्दा सामुदायिक विद्यालयमा छात्रको प्रतिशत उच्च छ ।। आधारभूत तहमा कार्यरत शिक्षक मध्ये २४ ४३.प्रतिशत महिला रहेको देखिन्छ ।समग्रमा विद्यार्थी शिक्षक अनुपात हेददा खेरि ८४.०४ देखिन्छ।

मटिहानी नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय बिरापुर, महोत्तरी मधेश प्रदेश, नेपाल

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

आधारभूत शिक्षामा देखिएका विद्यमान चुनौतीहरु -

१. निःशुल्क तथा अनिवार्य आधारभूत शिक्षामा सबै बालबालिकाको पहुँच तथा सहभागिता सुनिश्चित गर्ने।
२. सिकाइको गुणस्तर अभिवृद्दि गरी विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिमा सुधार ल्याउने।
३. विद्यालयको प्रशासनिक भौतिक तथा शैक्षिक वातावरणमा सुधार गर्दै विद्यालयलाई अपाङ्ग मैत्री बालमैत्री बनाउने।
४. विद्यालय व्यवस्थापन तथा जनसहभागितामा परिवार समुदाय गैरसरकारी संघ संस्था निजी क्षेत्र र विद्यालयहरूलाई जिम्मेवार बनाउने।
५. सूचना तथा सञ्चार प्रविधिमा दक्षतामा वृद्धि गरि शिक्षण सिकाइमा प्रभावकारी ढङ्गले प्रयोग गर्ने।

३.३.३ उद्देश्य

यस योजनाले आधारभूत शिक्षासम्बन्धी निम्नलिखित उद्देश्य राखेको छ -

१. अनिवार्य तथा निःशुल्क आधारभूत शिक्षाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्दै समतामूलक पहुँच र सहभागिता सुनिश्चित गर्नु
२. विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धी राष्ट्रिय औसत उपलब्धी बराबर बनाउने
३. विद्यालयको भौतिकशैक्षिक र व्यवस्थापकीय वातावरणमा सुधार गरी बालमैत्री सुरक्षित र जवाफदेही समावेशी बनाउनु

३.३.४ रणनीतिहरू

योजनाका उद्देश्यहरू हासिल गर्न निम्नलिखित रणनीतिहरू अवलम्बन गरिनेछ -

१. विद्यालय नक्साङ्कनमार्फत् सबै बालबालिकाको पहुँच सुनिश्चित गर्न विद्यालयमा विद्यार्थी सँख्या अनुसार अपुग दरबन्दी माँग गर्ने साथै नगर शिक्षकको व्यवस्था गरी दरबन्दीलाई पुनर्वितरण तथा समायोजन गर्ने।
२. अनिवार्य तथा निःशुल्क आधारभूत शिक्षाको कार्यान्वयन गर्न स्थानीय सरकारले आवश्यक कानुन तर्जुमा तथा आवश्यक स्रोतको व्यवस्था गर्ने।
३. विद्यालय बहिर रहेका सबै बालबालिकाहरूको यथार्थ विवरण सङ्कलन गरि उनीहरूको पहुँच सुनिश्चित गर्न आवश्यक व्यवस्था गर्ने।
४. वैकल्पिकपरम्परागत शिक्षा तथा सिकाइ/खुला/अनौपचारिक/ लक्षित कार्यक्रम प्रोत्साहनमूलक कार्यक्रम आवासीय सुविधा आदि कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।
५. विद्यालयमा न्यूनतम् भौतिक सुविधा सुनिश्चितता गर्ने।
६. सूचना तथा सञ्चार प्रविधिमा शिक्षक तथा विद्यार्थीको दक्षतामा वृद्धि गरी शिक्षण सिकाइमा प्रभावकारी ढङ्ले प्रयोग गर्ने।
७. शिक्षकलाई पेशागत तालिमको लागि आवश्यक वातावरण सिर्जना गर्ने।
८. मूल्याङ्कनलाई शिक्षण सिकाइ कै अभिन्न अङ्गको रूपमा प्रयोगमा ल्याएर विद्यार्थीलाई कक्षाकोठामा आधारित मूल्याङ्कनसँग सम्बन्धित क्षमता विकास गरिनेछ।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

९. विद्यालय व्यवस्थापन समिति शिक्षक अभिभावक संघ तथा पदाधिकारीको क्षमता विकास र अभिभावक अभिमुखीकरण गरिनेछ।

१०. विद्यार्थीको पोषण तथा स्वास्थ्यमा सुधार गर्न स्थानीय स्वास्थ्य एकाइ मार्फत विद्यालयमा पोषण कर्नर स्थापना गरी सचित्र स्थानीय पोषण पाठ्यक्रम तयार गरी लागू गर्ने।

११. स्थानीय पाठ्यक्रम मार्फत प्रकोप व्यवस्थापन तथा न्युनिकरण सम्बन्धी ज्ञान दिने।

१२. विद्यालय तथा शैक्षिक निकायको प्रशासकीय तथा व्यस्थापकीय पद्धतिमा सुधार गर्ने।

१३. प्रत्येक ५ पाँच वर्षमा शिक्षकहरुलाई नगरपालिका स्तरमा सरुवा गरिने छ।

३५ उपलब्धि.३., नतिजा, प्रमुख क्रियाकलाप तथा लक्ष्य

क (उपलब्धि

अनिवार्य तथा निःशुल्क आधारभूत शिक्षामा प्रविधियुक्त पहुँचसहभागिता र गुणस्तर अभिवृद्धि , भएको हुने।

ख प्रमुख नतिजाहरू (

१. विद्यालय नक्साङ्कन मार्फत् सबै बालबालिकाको पहुँच सुनिश्चित गर्न विद्यालय दरबन्दीलाई पुनर्वितरण तथा समायोजन भएको हुने।
२. स्थानीय सरकारले अनिवार्य तथा निःशुल्क आधारभूत शिक्षाको कार्यान्वयन गर्न बालमैत्री र समावेशी वातावरणमा सिकाइ हुने।
३. आधारभूत तह पूरा गर्ने बालबालिकाले न्यूनतम् सिकाइ उपलब्धि हासिल गरेको हुने।
४. स्थानीय तहले आवश्यक सहकार्य गरी विद्यालय शिक्षालाई प्रकोप, संकट तथा महामारी लगायतका परिस्थितिप्रति सचेत बनाउने।
५. विद्यालय शिक्षालाई सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोग गरि सहज र उपयोगी बनाउने कार्यलाई व्यवस्थित रूपमा विस्तार गरिने।
६. जनशक्तिको क्षमता विकास गर्दै आधारभूत तहमा गुणस्तरीय शिक्षा र शैक्षिक सुशासन कायम हुने।
७. विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि राष्ट्रिय औसत उपलब्धिसँग बराबर हुने।
८. प्रत्येक विद्यालयमा अङ्ग्रेजी माध्यममा कक्षा सञ्चालन गर्ने

मुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

ा ३.२ आधारभूत शिक्षाका प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

क्र.सं.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	इकाइ	भौतिक लक्ष्य (५ वर्ष)					भौतिक लक्ष्य १०) (वर्ष	कैफियत
			१	२	३	४	५		

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

१	विद्यालयमा नक्शाङ्कन पुनर्वितरण र समायोजन	पटक		१				३	नगरपालिका
२	शिक्षक योग्यता र दरबन्दी निर्धारण तथा पुनराबलोकन	पटक		१	१			३	नगरपालिका
३	आधारभूत तहमा सबै बालबालिकालाई विद्यालयमा भर्ना	प्रतिशत	९७.५	९८.१	९८.५	९८.७	९९	१००	नगरपालिका
४	विद्यालयमा न्युनतम भौतिक पूर्वाधार विकास	संख्या	०	१	२	२	३	१३	संघ/ प्रदेश/ नगरपालिका
५	स्थानीय पाठ्यक्रम २०७८ को कार्यान्वयन	कक्षा		५	८				
६	विद्यालय शिक्षालाई प्रकोप संकट तथा योजना तयारी महामारीलगायतका परिस्थितिप्रति योजना तयार गरी कार्यान्वयन	पटक	१.	१	१	१	१	१०	संघ/ प्रदेश/ नगरपालिका
७	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रविधिको प्रयोगमा क्षमता विकास	संख्या	१	२	२	२	२	१३	संघ/ प्रदेश/ नगरपालिका
८	विद्यालय पोषण स्वास्थ्य कार्यक्रम तथा दिवा खाजा	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००	१००	१००	संघ/ प्रदेश/ नगरपालिका
९	अपाङ्गता भएका विद्यार्थीलाई सहयोग	निरन्तर	१००	१००	१००	१००	१००	१००	नगरपालिका

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

१०	निःशुल्क शिक्षाको सुनिश्चितताका लागि विद्यार्थी पाठ्यपुस्तक	प्रतिशत	१००	१००	[illegible]	[illegible]	१००	१००	संघ
११	शिक्षकहरूको क्षमता विकास	निरन्तर							नगरपालिका
१२	आर्थिक रूपमा विपन्नका लागि ड्रेस विद्यार्थी स्टेशनरी इत्यादि वितरण	प्रतिशत	५	५	५	५	५	५०	नगरपालिका
१३	घुम्ती पुस्तकालय सञ्चालन	प्रतिशत	१०	१०	१०	१०	१०	१००	नगरपालिका
१४	सिकाइ सामग्री व्यवस्थापन	प्रतिशत	१०	१०	१०	१०	१०	१००	नगरपालिका

३.३ माध्यमिक शिक्षा

३.३.१ परिचय

नेपालको संविधानले २०७२ ले माध्यमिक तहको शिक्षा निःशुल्क प्राप्त गर्ने हक स्थापित गरेको छ भने अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा ऐन २०७५ ले पनि प्रत्येक नागरिकलाई माध्यमिक शिक्षा प्रदान गर्ने दायित्व राज्यको हुने उल्लेख गरेको छ। संविधानले एकातिर विद्यालय तहको शिक्षालाई स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रभित्र रहने व्यवस्था गरेको देखिन्छ भने अर्कोतिर संघ प्रदेश र स्थानीय सरकारको साझा अधिकारभित्र पनि राखेको छ | संविधानका उल्लिखित प्रावधानहरूले आम नागरिकका लागि गुणस्तरीय शिक्षा सुनिश्चित गर्न एकल तथा साझा सूचीका आधारमा तीनै तहका सरकारलाई जिम्मेवार बनाउने स्पष्ट दिशा निर्देश गरेको छ। शिक्षा ऐन २०२८ ले कक्षा ९- १२ सम्मलाई माध्यमिक शिक्षाको रुपमा राखेको छ।अनिवार्य आधारभूत शिक्षा अन्तर्गत सबै बालबालिकाले कक्षा ८ सम्मको गुणस्तरीय शिक्षा प्राप्त गरिसकेपछि विद्यार्थीको रुचि र क्षमता अनुसार माध्यमिक तहमा परम्परागत प्राविधिक र साधारण धारको शिक्षा छनोट गर्ने अवसर प्रदान गर्नुपर्दछ। यस तहको शिक्षालाई जीवनोपयोगी उत्पादनमूलक प्रविधियुक्त सीपमूलक र व्यावहारिक बनाउनु पर्दछ। आधारभूत तहमा विद्यार्थीले हासिल गरेको भाषिक र गणितीय सीपको उपयोग गरेर आफ्नो रुचि र क्षमताअनुसार विद्यार्थीले साधारण शिक्षाको लक्ष्य लिएर विभिन्न विषयमा उच्च शिक्षा हासिल गर्ने लक्ष्य लिने वा विभिन्न किसिमका प्राविधिक र व्यावसायिक सीप हासिल गरेर भविष्यमा आय आर्जनको बाटो सुनिश्चित गर्ने भन्ने निर्णय माध्यमिक तहको शिक्षाले गर्नुपर्दछ। मटिहानी नगरपालिकाले माध्यमिक तहको शिक्षालाई प्रविधियुक्त सीपमूलक निःशुल्क बालमैत्री र समावेशी गराउने नीति लिएको छ।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

३.३.२ वतर्मान अवस्था

मटिहानी नगरपालिका भित्र हाल कक्षा १ १० सञ्चालित-३वटा कक्षा १-१२ सञ्चालित १वटा र कक्षा ८।१२ सञ्चालित १वटा गरी माध्यमिक तहको विद्यालयहरूको संख्या ५ जसमध्ये १ विद्यालयमा प्राविधिक धार अन्तर्गत कमप्यूटर को पठन पाठन शैक्षिक सत्र २०७६ बाट शुरु भएको छा। माध्यमिक तह कक्षाको ९ १० को खुद भर्ना दर-५९.२ र कूल भर्नादर ७१.५ छ। माध्यमिक तहमा विद्यमान अवस्थामा लिङ्गको आधारमा विद्यार्थी हेंर्दा सामुदायिक विद्यालयतर्फ कक्षा ९ १० मा-४९ ६५. प्रतिशत छात्रा र ४५.५८ प्रतिशत छात्र साथै प्राविधिक धार सञ्चालित विद्यालयमा ६२५० प्रतिशत ५० प्रतिशत छात्रा र ३७. छात्र भर्ना भएको अवस्था छा यस तहमा खुद भर्नादरमा लैङ्गिक समता सूचक कक्षा ९ १२ को-०१ र कक्षा ११.१० को १-१.०१ र शिक्षक विद्यार्थी अनुपात ८८.०४ प्रतिशत रहेको छ। कक्षा १० को टिकाउ दर ७१.० प्रतिशत उत्तीर्ण दर ,९६ ,५२. कक्षा १० मा कक्षा दोहोऱ्याउने दर २.१ र कक्षा छोड्ने दर ०.८ रहेको छ।

निःशुल्क माध्यमिक शिक्षालाई पहुँच योग्य बनाई कार्यान्वयन गर्ने।

१. माध्यमिक तहमा प्राविधिक तथा ब्यावसायिक शिक्षालाई व्यवस्थित गर्ने।
२. विद्यार्थीको सिकाइ गुणस्तर सुधार गरी सिकाइ उपलब्धिमा वृद्धि गर्ने।
३. प्रविधिमा शिक्षक तथा विद्यार्थीको पहुँच विस्तार गर्ने।
४. विद्यालयको भौतिक तथा शैक्षिक वातावरण बालमैत्री बनाउने।
५. शिक्षकको वृत्ति विकासलाई पारदर्शी नतिजामा आधारित र अनुभवी योग्य बनाई व्यवस्थित गर्ने।
६. विद्यालय शिक्षालाई समावेशी र समतामूलक बनाउने।
७. विषयगत दरबन्दीको व्यूवस्था गरी विद्यालयमा सक्षम जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने।
८. विद्यालयको छुट्टै प्रशासनिक काम गर्ने गरी योग्यता र क्षमतामा आधारित प्र .अ. व्यवस्थापन गर्ने।

३.३.३ उद्देश्यहरू

१. माध्यमिक शिक्षामा सबैको पहुँच सुनिश्चीत गरी गुणस्तरमा सुधार गर्नु।
२. विद्यालयहरूको भौतिक तथा शैक्षिक वातावरणमा सुधार गरी बालमैत्री समावेशी र शुरक्षित बनाउनु।
३. माध्यमिक शिक्षामा खुद भर्ना तथा टिकाउ दर बढाउनु र कक्षा छोड्ने र दोहोऱ्याउने दर घटाउने।
४. सिकाइलाई दैनिक जीवनसँग सम्बन्धित गर्नु र प्राविधिक तथा व्यवहार कुशल सीपलाई एकीकृत गरी सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नु।

३.३.४ रणनीतिहरू

योजनाका उद्देश्यहरू हासिल गर्न निम्न लिखित रणनीतिहरू अवलम्बन गरीनेछ :

१. विद्यालय नक्शाङ्कनमार्फत सबै बालबालिकाको पहुँच सुनिश्चित गर्न विद्यालयहरूलाई पुनर्वितरण समायोजन तथा स्थापना गरीनेछ।
२. निःशुल्क माध्यमिक शिक्षामा पहुँच र समावेशी सहभागिता सुनिश्चित गर्न क्षमता विकास गरीने छ।
३. माध्यमिक तहमा सञ्चालन भइरहेको प्राविधिक धारमा थप २ क्षेत्र समेटिनेछ।
४. आवासीय माध्यमिक विद्यालय विस्तार गरीनेछ।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

५. हरेक विद्यालयको शिक्षण सिकाइमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोग गरिनेछ ।
६. विद्यालयको छुट्टै प्रशासनिक कामकाज गर्ने गरी योग्यता र क्षमताको आधारमा प्रध्यानाध्यापक व्यवस्थापन गरिने छ।
७. विद्यालयको भौतिक शैक्षिक वातावरणमा सुधार ल्याई विद्यालयलाई बालमैत्री बनाइनेछ।
८. एउटा सामुदायिक विद्यालयमा कक्षा ११-१२ मा विज्ञान विषय अध्ययनका लागि आकर्षण बढाउन पर्याप्त पूर्वाधार सहितको व्यवस्था गरीनेछ।
९. आवश्यकता अनुसार शिक्षक दरबन्दी पुनर्वितरण समायोजन तथा थप गर्नेछ।
१०. श्री राम माध्यमिक विद्यालय मटिहानीमा शिक्षा मानविकी कानुन प्रविधिक धार तर्फ कम्प्युटर तथा व्यवस्थापन विषयमा स्नातक कक्षा तथा CTEVT वाट H A / AHA कक्षा सञ्चालित गरी नमुना माध्यमिक विद्यालयको रुपमा स्तरोन्नति गरीनेछ।
११. श्री राजकीय संस्कृत मा वि मटिहानीमा आयुर्वेद र प्राकृतिक चिकित्सा तथा कृषि शिक्षाको कक्षा
१२. श्री लक्ष्मी नारायण मा वि सिमरदही र ने रा जनता मा वि मझौरा विष्णुपुर मा कक्षा ११र १२ संचालन गरिनेछ ।
१३. नेपाल राष्टिय सवोर्दय अधारभूत विद्यालय धिरापुर आवरलाई माध्यमिक विद्यालयमा स्तोरोनति गरिनेछ ।
१४. नेपाल राष्टिय माध्यमिक विद्यालय सिरसियामा कक्षा ११र १२ संचालन गरिनेछ ।
१५. प्रत्येक विद्यालयलाइ अङ्ग्रेजी माध्यममा कक्षा सञ्चालन गर्न उत्प्रेरित गरिनेछ ।

३.३.५ उपलब्धि, नतिजा, प्रमुख क्रियाकलाप तथा लक्ष्य

क) उपलब्धि

माध्यमिक शिक्षामा सबैको पहुँच सुनिश्चित भई सान्दर्भिकता र गुणस्तरमा सुधार हुने।

ख) नतिजा

निःशुल्क माध्यमिक तहको शिक्षामा पहुँच सुनिश्चित भई खुद भर्ना तथा टिकाउ दरमा वृद्धि हुने तथा कक्षा छोड्ने र दोहोऱ्याउने दरमा कमी आउने।

१. सबै माध्यमिक विद्यालयले आधारभूत मापदण्ड पूरा गरेको हुने।
२. माध्यमिक तहमा प्राविधिक धारतर्फको शिक्षा व्यवस्थित र विस्तार भएको हुने।
३. मध्यमिक शिक्षा पूरा गर्ने विद्यार्थीले न्यूनतम् सिकाइ उपलब्धि हासिल गरेको हुने।
४. विद्यालय शिक्षामा सूचना प्रविधिको प्रयोगमा विस्तार तथा सहज प्रयोग र उचित सिकाइ वातावरणको निर्माण भएको हुने।
५. विद्यालयको छुट्टै प्रशासनिक काम गर्ने गरी योग्यता र क्षमतामा आधारित प्र .अ. को व्यवस्थापन हुने
६. माध्यमिक तहमा जनशक्तिको क्षमता विकास गरी गुणस्तरीय शिक्षा प्रवाह तथा शैक्षिक सुशासन कायम हुने।

ग क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

३.३ माध्यमिक शिक्षाका प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

क्र.सं.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	इकाइ		भौतिक लक्ष्य (५ वर्ष)		केफियत

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

			१			४	५	भौतिक लक्ष्य १०) (वर्ष	
१	निःशुल्क माध्यमिक शिक्षाको कार्यान्वयनका लागि आवश्यक कार्यविधि तयारी	पटक		१				१	नगरपालिका
२	विद्यालयमा नक्शाङ्कन पुनर्वितरण तथा समायोजन	पटक		१	१			२	नगरपालिका
३	प्राविधिक धारको शिक्षाको विस्तार	संख्या			२	१		३	संघ/ प्रदेश/ नगरपालिका
४	शिक्षक योग्यताका मापदण्ड र दरबन्दी आधारको पुनरावलोकन	संख्या	०		१			१	संघ/ प्रदेश/ नगरपालिका
५	आवश्यकताअनुसार स्कूल बसको व्यवस्था तथा खुला तथा दुर शिक्षा लगायतका बैकल्पिक ल्पिक प्रबन्ध गर्ने	संख्या			१			२	"
६	विद्यालयमा न्यूनतम् भौतिक पूर्वाधार विकास तथा कक्षाकोठा फर्निचर शौचालय खानेपानी प्रतिशत स्थानीय तह सुधारको क्रियकलाप अनुसार	पटक		१	१	१	१	५	"
७	नमुना माध्यमिक विद्यालय विस्तार	संख्या			१			१	"
८	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रविधिको प्रयोगमा क्षमता विकास	संख्या		१	१	१	१	४	"
९	विद्यालय पोषण स्वास्थ्य कार्यक्रम	प्रतिशत		१०	१५	१५	१५	१००	"
१०	क्षमतामा आधारित प्र.अ. व्यवस्थापन	संख्या		१		१		५	नगरपालिका
११	प्रकोप प्रति सचेत रहन योजना विकास	पटक		१		१		५	नगरपालिका
१२	निःशुल्क शिक्षाको सुनिश्चितताका लागि विद्यार्थी पाठ्यपुस्तक	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००	१००	१००	संघ
१३	आर्थिक रूपमा विपन्नका लागि ड्रेस विद्यार्थी स्टेशनरी इत्यादि वितरण	प्रतिशत	५	५	५	५	५	५०	नगरपालिका
१४	पुस्तकालय सञ्चालन	प्रतिशत	५	५	५	५	५	५०	नगरपालिका
१५	सिकाइ सामग्री व्यवस्थापन	प्रतिशत	५	५	५	५	५	५०	नगरपालिका

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

३.४ उच्च शिक्षा

३.४.१ परिचय

उच्च शिक्षा देशको मेरुदण्ड हो। कुनै पनि राष्ट्रको समृद्धि तथा विकासको लागि शिक्षा महत्वपूर्ण साधन हो। माध्यमिक तहको शिक्षा पूरा गरेपछि रुचि र आवश्यकताको आधारमा उच्च शिक्षा हासिल गर्न चाहने विद्यार्थीहरुको संख्या पनि बढ्दै गइरहेको छ। देशको विभिन्न क्षेत्रमा उन्नति हासिल गर्नको लागि उच्चस्तरीय दक्ष जनशक्तिको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ। उच्च शिक्षा विशिष्टीकृत हुने हुनाले विद्यार्थीहरुले आफ्नो रुचिको विषयमा विशेष ज्ञान सीप र दक्षता हासिल गर्दछन् जसबाट देश र समाजले विशेष फाइदा पाउन सक्ने आशा गर्न सकिन्छ।

३.४.२ वर्तमान अवस्था

हरेक मुलुकमा दक्ष जनशक्तिको आवश्यकता पर्दछ। मुलुकको शैक्षिक राजनैतिक आर्थिक सामाजिक सांस्कृतिक औद्योगिक विकासका लागि योग्य जनशक्तिको जरुरत पर्दछ। त्यसका लागि विद्यालयीय शिक्षा कक्षा १२ भन्दा माथिको उच्च शिक्षा आवश्यकता पर्दछ। मटिहानी नगरपालिकामा उच्च शिक्षा प्रदायक संस्थाहरुमा संस्कृत शिक्षाको लागी मात्र याज्ञवलक्य लक्ष्मी नारायण विद्यापिठ रहेकाले कक्षा १२ उत्तीर्ण पश्चात् आधुनिक शिक्षाको लागि धैरै जसो विद्यार्थीहरु जनकपुर काठमान्डौ जान बाध्य छन्। यसरी व्यक्तिको जीवनस्तर उकास्न आधुनिक समाजमा रहेका विविध संघ संस्थाको गुणस्तरीय विकास गर्न कार्य वातावरणमा उत्पन्न विभिन्न समस्याहरुको सही समाधान गर्न ज्ञान विज्ञान र प्रविधिको विकास गरी सामाजिक रुपान्तरण गर्न र विकासको गतिलाई दक्ष जनशक्ति आपूर्ति गरी तीव्रता प्रदान गर्न उच्च शिक्षाको अहम् भूमिका रहन्छ। यहाको कूल जनसंख्या मध्ये स्नातकोत्तर एम फिल र पी एच डी शैक्षिक योग्यता भएका संख्या कम रहेका छन्।

उच्च शिक्षामा देखिएका विद्यमान चुनौतीहरुः

१. स्नातक तहको क्याम्पसको सम्वन्धन र अनुमति लिन।
२. भौतिक पूर्वाधार विकास गर्न।
३. क्यामपसको स्थायित्व र सुदृढीकरण गर्न।
४. गुणस्तरीय उच्च शिक्षाको प्रत्याभूति दिलाउन।
५. जनशक्ति व्यवस्थापन गर्न।

३.४.३ उद्देश्य

१. स्नातक तथा स्नातकोत्तर तहको क्याम्पस स्थापना गर्न संस्थागत विकास तथा सुदृढीकरण गर्ने।
२. पूर्वाधार विकास गरी जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने।

मटिहानी नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय बिरापुर, महोत्तरी मधेश प्रदेश, नेपाल
हरिप्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

३.४ ४ रणनीतिहरू

उद्देश्यहरू हासिल गर्न निम्नलिखित रणनीतिहरू अवलम्बन गरिनेछ।

१. यस पालिकामा स्नातक तहको क्याम्पस स्थापनार्थ सम्बन्धनको लागि त्रिभूवन विश्वविद्यालय वा पूर्वाञ्चल विश्वविद्यालयसँग पहल गर्ने।

२. सम्बन्धन प्राप्त क्याम्पसको संस्थागत विकासका लागि स्थानीय सरकार प्रदेश सरकार र संघ सरकारसँग समन्वय गरी आर्थिक सहयोग माग गर्ने।

३. क्याम्पसको सुदृढीकरणको लागि विश्वविद्यालय अनुदान आयोगबाट अनुदान माग गरि सो अनुकूल कार्य गर्ने।

३.४.५ उपलब्धि नतिजा प्रमुख क्रियाकलाप तथा लक्ष्य

क) उपलब्धि

सुरक्षित र उपयुक्त भौतिक पूर्वाधार सहितको उच्च शिक्षामा अध्ययन गर्ने अवसर प्राप्त हुने ।

ख) नतिजा

१. सुरक्षित र सूचना प्रविधिमैत्री भौतिक पूर्वाधार सहितको उच्च शिक्षामा अध्ययन गर्ने अवसर पाएको हुने।

२. क्याम्पसको सञ्चालनस्थायित्व तथा सुदृढीकरण भएको हुने।

३. उच्च शिक्षाको अवसर सहज रुपमा प्राप्त भएको हुने ।

ग) प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

तालिका ३.४ उच्च शिक्षाका प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

क्र.सं.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	इकाइ	भौतिक लक्ष्य (५ वर्ष)					भौतिक लक्ष्य (१० वर्ष)	कैफियत
			१	२	३	४	५		
१	क्याम्पस सम्बन्धन र अनुमति	पटक		१				१	विश्वविद्यालय
२	क्याम्पस सञ्चालन	संख्या			१			१	नगरपालिका
३	सुरक्षित पूर्वाधार निर्माण	संख्या		१			१	2	संघ/ प्रदेश/ नगरपालिका
४	स्थायित्व तथा सुदृढीकरण	निरन्तर					१	२	नगरपालिका

३.५ प्राबिधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा र सीप विकास तथा तालिम

३.५: १ परिचय.

शिक्षाले गरिखाने सीप सिकाउन सकेन र शिक्षालयहरु बेरोजगार उत्पादन गर्ने थलो मात्र भए गुनासो अहिले सर्वत्र सुनिन गरेको छ । यस्ता गुनासोहरुलाई सम्बोधन गर्न माध्यमिक तहको पाठ्यक्रममा प्राविधिक धारको व्यवस्था गरिनुका साथै प्राविधिक

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम परिषदले एनेक्स कार्यक्रम मार्फत सामुदायिक विद्यालयहरुमा विभिन्न विषयको प्राविधिक शिक्षा कार्यक्रमहरु संचालन गरिरहेको छ। तर प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षाको यस्ता अवसरहरु सिमित भएको, उत्पादित जनशक्ति जागिर खोज्ने खालको मात्र भएको, आफैले केहि गर्न [illegible] अन्य अवरोधहरु रहेको, रोजगारदाताको अभाव भएको जस्ता गुनासोहरु पनि सुनिन थालेका छन्। अर्कोतिर कक्षा ६-८ [illegible] पाठ्यक्रममा राखिएको पेशा, व्यवसाय र प्रविधि शिक्षाको पढाइलाई व्यवहारिक बनाउने र विद्यार्थीहरुमा पेसा, व्यवसाय र प्रविधि प्रति रुचि जगाएर नरम सीपको विकासमा जोड दिनुपर्ने कुराप्रति भने विद्यालयहरु त्यति सजग भएको देखिदैन। यस्तो अवस्थामा कक्षा ८ देखि १२ सम्म उत्तीर्ण गरेका र माथिल्लो तहको शिक्षामा जान आर्थिक र बौद्धिक क्षमता तथा रुचि र चाहनाका कारण असक्षम र अनिच्छुक विद्यार्थीहरु अलमलमा पर्ने गरेको देखिन्छ। त्यस्ता व्यक्तिहरुका लागि नगरपालिकाले रोजगारमुलक सीप सिक्ने अवसर प्रदान गर्नुपर्दछ भन्ने मान्यताका साथ यस योजनामा कार्यक्रम राखिएको हो।

३.५.२ वर्तमान अवस्था |

यस नगरपालिकामा श्री राम मा वि मटिहानीमा मात्र प्राविधीक शिक्षा कम्प्यटर विषयमा संचालित छ।संघिय सरकारले तर्जुमा गरेका नीति नियमको अधिन रही संचालन,व्यावस्थापन र रेखदेखका कार्य भैरहेको छ।

३.५.३ उदेश्य

- प्राबिधिक सिप आर्जन गरि कामको ससारमा प्रवेश गराउनु

३.५.४ रणनीति

- प्राबिधिक तथा व्यावसायिक शिक्षाको लागि आवश्यक पूर्वाधारको बिकास र बिस्तार गर्ने
- गुणस्तर,पहुच,र सहभागीतामा बृधि गर्ने
- सिप मुलक तालिमको बिस्तार गर्ने

३.५.५ उपलब्धि,नतिजा, प्रमुख त्रियाकलाप तथा लक्ष्य

क) उपलब्धि

- प्राबिधिक तथा व्यावसायिक शिक्षामा गुणस्तर,पहुच,र सहभागितामा बृधि,
- प्राबिधिक ज्ञान,सिप बिस्तार हुने,
- प्राबिधिक तथा व्यावसायिक शिक्षाको पूर्वाधारको बिकास हुने

ख) नतिजा

- प्राबिधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा प्रदायक संस्थाको बृधि,
- प्राबिधिक तथा व्यावसायिक शिक्षाको पूर्वाधारको बिकास,
- पहुच, गुणस्तर र सहभागितामा बृधि

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

ग) प्रमुख क्रियाकलाप तथा लक्ष्य

तालिका ३.५ उच्च शिक्षाका प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, सिराहा/महोत्तरी, मधेश प्रदेश, नेपाल

क्र.सं.	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	कार्यविधि	अनुमानित लागत	समयअवधि
१	वहुप्राविधिक शिक्षालयको स्थापना	नगरपालिका	नगरपालिकाले प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम केन्द्र भक्तपुरसँग समन्वय गरेर अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्थाहरुको सहयोगमा नगरपालिका भित्र विभिन्न व्यवससायिक र प्राविधिक विषयको तालिम दिने संस्थाको स्थापना गर्ने ।		२०७८ देखि २०८७ भित्र
२	रोजगार परामर्स सेवा	नगरपालिका	स्थानीय बुद्धिजिबी, उद्योगी व्यवसायी र पेसाकर्मीहरुको सहयोग र समन्वयमा स्थानीय र बाहिरका श्रोतव्यक्तिहरुबाट नगरपालिका भित्रका रोजगारी तथा स्वरोजगारीका क्षेत्रहरुको पहिचान गर्ने तथा स्थानीय युवाहरुलाई सो बारे जानकारी र परामर्स दिने।		२०७८ देखि २०८७ भित्र
३	स्वरोजगार प्रबर्द्धन कार्यक्रम	नगरपालिका	व्यवसायिक रुपमा तालिम प्राप्त र स्वरोजगार हुन चाहने युवाहरुलाई विभिन्न बैंक र वित्तीय संस्थाहरु मार्फत ऋण सहयोग उपलब्ध गराउन र अन्य सहयोगका लागि आवश्यक वातावरण निर्माण र सहजिकरण गर्ने ।		नियमित

३.६ पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन

३.६.१ परिचय

मानव जीवनका लागि आइपर्ने विभिन्न समस्याहरु समाधान गर्नका लागि चाहिने ज्ञान सीप र क्षमता आर्जनका लागि एउटा मार्गनिर्देश नै पाठ्यक्रम हो। मानव जीवनका व्यावहारिक समस्या समाधान हुनु भनेको राष्ट्र र समाजका समस्या समाधान हुनु हो। वास्तवमा पाठ्यक्रमले शैक्षिक तथा सामाजिक जीवनदर्शन समकालीन समाजका वास्तविकताहरु सिकाइ प्रक्रिया एवं विषयवस्तु तथा ज्ञानको प्रकृति समेतलाई विचार गरि बालकका सिकाइ सम्बन्धी आवश्यकताको निदान गरेर विस्तृत योजना प्रस्तुत गरेको हुन्छ। पाठ्यक्रम विकास एउटा निरन्तर प्रक्रिया भएकोले समाज राष्ट्र र व्यक्तिको आवश्यकता र चाहाना अनुरुप परिवर्तन भइरहन्छ। निर्धारित सिकाइ उपलब्धिहरु प्राप्तिका लागि विद्यार्थीहरुलाई विभिन्न अनुभवहरु हासिल गराउन निश्चित दिशा दिने कार्यक्रम नै पाठ्यक्रम हो ।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

पाठ्यक्रम विकास तथा कार्यान्वयन प्राविधिक कार्य हो। यसमा विभिन्न व्यक्ति समूहहरूको सहकार्य आवश्यक हुन्छ। पाठ्यक्रम निश्चित रुपमा सान्दर्भिक हुनुपर्छ। समयसापेक्ष हुनुपर्छ। जनचाहाना पूरा गर्न सक्नुपर्दछ। कक्षाकोठा वातावरण अनुकूल हुनुपर्छ। व्यवहार योग्य प्रयोग योग्य पाठ्यक्रम विकास तथा कार्यान्वयन सर्वत्र अपेक्षित विषयका रुपमा पर्छ। पाठ्यक्रम समावेशी हुनुपर्छ। यसले सबैको चाहाना प्रतिविम्वन गर्न सक्नुपर्छ। स्थानीय तहको नेतृत्व र सहभागिताका आधारमा स्थानीय तहमै प्राविधिक तथा आर्थिक स्रोत परिचालन गरि मातृभाषा तथा स्थानीय ज्ञान सीप र प्रविधिमा आधारित विषयवस्तुको चयन व्यवस्थापन र कार्यान्वयन गरिनुलाई स्थानीय आवश्यकतामा आधारित शिक्षाका रुपमा लिइन्छ।

पाठ्यक्रम कुनै कक्षा वा तहमा कुन कुन विषयवस्तु सिकाउने भन्ने कुरासँग मात्र सम्बन्धित नभई विद्यार्थीमा केकस्ता क्षमता विकास गराउने हो अर्थात् किन पढाउने के कस्ता क्रियाकलापका माध्यबाट अपेक्षित सक्षमता हासिल गराउन सकिन्छ र विद्यार्थीले सिकेको वा नसिकेको सुनिश्चित गरि आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्न केकसरी मूल्याङ्कन गर्ने भन्ने कुरा निर्धारण गर्ने महत्त्वपूर्ण आधार हो।

३.६.२ वर्तमान अवस्था :

मटिहानी नगरपालिकाले हालसम्म नेपाल सरकारबाट स्वीकृत पाठ्यक्रम लागू गर्दै आएको सर्वविदितै छ। यसै शैक्षिक सत्रदेखि यस पालिकाले आधारभूत तह कक्षा १-८ को स्थानीय विषयमा १०० पुर्णाङ्कको मैथिलि भाषाको पाठ्यक्रम निर्माण गर्ने तयारीमा रहेको छ। स्थानीय विषयले यस पालिकाको समग्रता झल्काउन मद्दत पुऱ्याई बालबालिकाहरुलाई आफ्नो परिवेश अनुकूलको विषयवस्तुमा सहज तरिकाले परिचित हुन सहयोग पुऱ्याउछ। स्थानीय पाठ्यक्रममा विद्यालय तहको पाठ्यक्रमलाई सान्दर्भिक तथा प्रभावकारी बनाउन कक्षा १-८ मा अन्तरसम्बधित विषयवस्तुलाई एकीकृत गरिएको व्यवहार कुशल तथा जीवनोपयोगी सीपहरू समावेश हुने गरी सिकाइ क्रियाकलाप तर्जुमा गर्ने रणनीति लिइएको आधारभूत तहमा स्थानीय कला संस्कृति भाषा इतिहास परम्परा सीप तथा ज्ञानमा आधारित स्थानीय पाठ्यक्रम स्थानीय तहले विकास गरी कार्यान्बियन गर्नु पर्ने र सबै कक्षाका विषयवस्तुलाई यथासम्भव स्थानीय परिवेश तथा दैनिक जीवनसँग सम्बधित गराई सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरीएको छ। प्रत्येक विषयमा विषयवस्तुको स्वरूपअनुसार विद्यार्थीलाई २५ देखि ५० प्रतिशतसम्म भारको प्रयोगात्मक कार्य परियोजना कार्य वा सामुदायिक कार्यलगायतका व्यावहारिक अभ्यास गराउनु पर्ने व्यवस्था छ। त्यसै गरी यसले सिकाइमा प्रयोग गरीने माध्यम भाषाले सिकाइमा बाधा नपर्ने गरी आवश्यकताअनुसार मातृभाषा स्थानीय भाषा वा बहुभाषाको प्रयोग गरी सिकाइ सहजीकरण गर्ने सूचना तथा सञ्चार प्रविधिलाई जीवनोपयोगी तथा व्यवहार कुशल सीपका रूपमा एकीकृत गर्नुका साथै सिकाइको माध्यमका रूपमा प्रयोगलाई विस्तार गर्ने र विद्यार्थी मूल्याङ्कनलाई शिक्षण सिकाइ क्रियाकलापको अभिन्न अङ्गका रूपमा सिकाइ सुधारका लागि निरन्तर पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने गरी प्रयोग गर्ने नीति लिएको छ। आधारभूत तह कक्षा १- ३ मा निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रणाली मार्फत उदार कक्षोन्नति नीति अपनाइएको छ भने आधारभूत तह कक्षा ४- ५ मा ५० प्रतिशत प्रयोगात्मक र५० प्रतिशत निर्णायात्मक मूल्याङ्कन अपनाएइको छ। आधारभूत तह कक्षा ६-८ मा ६० प्रतिशत प्रयोगात्मक र ४० प्रतिशत निर्णायात्मक मूल्याङ्कन अपनाएइको छ। आधारभूत तहको कक्षा ७ सम्म निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रणाली अपनाइएको छ। कक्षा ८ को वार्षिक परीक्षा पालिका स्तरमा हुने छ। कक्षा १० तथा १२ को अन्तिम प्ररीक्षा राष्ट्रिय परीक्षा बोर्डको निर्देशन अनुरुप हुने गरेको छ।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कनमा देखिएका विद्यमान चुनौतीहरु:

३. स्थानीय पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्री विकासका लागि क्षमता विकासको अभाव।
४. प्रारम्भिक कक्षाहरूमा आवश्यकता अनुसार मातृभाषा स्थानीय भाषा प्रतिभाषा प्रयोग।
५. स्थानीय पाठ्यक्रम विकास तथा अद्यावधिक कार्यलाई अनुसन्धानमा आधारित बनाउने।
६. सिकाइ सहजीकरण र मूल्याङ्कनमा सूचना प्रविधिको प्रयोग।
७. स्थानीय पाठ्यक्रम कार्यान्वयन तथा मूल्याङ्कनमा स्थानीय तह अर्थपूर्ण सहभागिता।
८. अपाङ्गता मैत्री पाठ्यपुस्तक तथा कार्य पुस्तिकाको प्रयोग।
९. स्थानीय पाठ्यक्रम कार्यान्वयनका लागि स्थानीय पाठ्यक्रमकार्यविधी निर्माण न हुनु।

३.६.३ उद्देश्य

यस योजनाले पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कनसम्बन्धी निम्नलिखित उद्देश्यहरू राखेको छ :

१. सिकाइलाई दैनिक जीवनसँग सम्बन्धित गराउने र विषयवस्तुलाई अन्तरसम्बन्धित गरी सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नु।
२. स्थानीय पाठ्यक्रम मार्फत समृद्ध मटिहानी नगरपालिका निर्माणका लागि सक्षम सिर्जनशील तथा प्रतिस्पर्धी नागरीक तयार गर्न सहयोग गर्नु।
३. सिकारुका सिकाइ समस्याको समाधान उन्मुख निरन्तर आवधिक तथा स्तरीकृत मूल्याङ्कन पद्धतिको व्यवस्था गर्नु।
४. आधारभूत शिक्षा कक्षा १ देखि ८ सम्म १०० पूर्णाङ्गक मैथिली भाषामा पाठ्यक्रम तयार गरी लागु गने।

३.६.४ रणनीतिहरू

उद्देश्यहरू हासिल गर्न निम्नलिखित रणनीतिहरू अवलम्बन गरीनेछ :

४. स्थानीय पाठ्यक्रमलाई समयसापेक्ष सान्दर्भिक गुणस्तरीय र प्रभावकारी बनाई सम्मृद्ध मटिहानी निर्माणका लागि सक्षम र प्रतिस्पर्धी नागरीक तयार गर्न पाठ्यक्रम विकास तथा कार्यान्वयन प्रक्रियालाई अनुसन्धान तथा आवधिक मूल्याङ्कनमा आधारित बनाइने छ।
५. पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक विकास प्रक्रियालाई सहभागितामूलक बनाई स्थानीय सरोकारवालामा अपनत्व विकास गरी जवाफदेही बनाउन स्थानीय परिवेशमा आधारित पाठ्यक्रम विकास प्रक्रियालाई अवलम्वन गरी परीक्षणका रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याइने छ र प्रभावकारिता आधारमा निरन्तरता प्रदान गरीने छ।
६. स्थानीय पाठ्यक्रम मार्फत प्रकोप व्यवस्थापन विषयवस्तु समावेश गरी विपत महामारी तथा सङ्कट व्यवस्थापन र न्यूनीकरण गर्न प्रारम्भिक कक्षा देखिनै बालबालिकालाई सक्षम बनाईदै लगिने छ।
७. विपत महामारी तथा सङ्कटको समयमा सिकाइलाई निरन्तरता दिन सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको अधिकतम् उपयोगमा जोड दिइने छ।
८. प्रारम्भिक कक्षाहरुमा सिकाइ सहजीकरणका निम्ति आवश्यकता अनुसार मातृभाषा र स्थानीय भाषा लाई प्राथमिकता दिइने छ।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

९. अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूको सिकाइ अवसर वृद्धि गर्न सिकाइ सामग्रीलाई ब्रेल लिपिमा तयार गर्ने र श्रव्यदृश्यमा आधारित साङ्केतिक भाषाका शैक्षिक सामग्रीहरूको विकास र प्रयोगलाई प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयनमा ल्याईने छ।

१०. निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रणालीलाई प्रभावकारिताका साथ कार्यान्वयन गरीनेछ।

११. आधारभूत तहको कक्षा ५ र ८ को वार्षिक परीक्षालाई पालिका स्तरीय वनाइ सुधार गरीनेछ।

३.६.५ उपलब्धि नतिजा प्रमुख क्रियाकलाप तथा लक्ष्य

क) उपलब्धि

विद्यालय तहमा रहेको आधारभूत तहको स्थानीय पाठ्यक्रम सान्दर्भिक तथा मूल्याङ्कन प्रणाली प्रभावकारी भई दैनिक जीवनका लागि आवश्यक व्यवहार कुशल तथा जीवनोपयोगी सीपहरू समावेश हुने स्थानीय कला संस्कृति भाषा इतिहास परम्परा सीप तथा ज्ञान सकारात्मक सोच भएको निरन्तर सिकाइप्रति प्रतिबद्ध र रोजगार उन्मुख नागरीक तयार गर्न सहयोग हुने।

ख) नतिजा

१. स्थानीय पाठ्यक्रम २०७९ प्रारम्भिक बाल विकास देखि कक्षा ८ सम्म विकास तथा कार्यान्वयन हुने।

२. प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षादेखि आधारभूत तह कक्षा १-५ मा आवश्यकतानुसार मातृभाषा र स्थानीय भाषा प्रयोग गरी सिकाइ सहजीकरण हुने।

३. शिक्षण सिकाइको अभिन्न अङ्गको रुपमा मूल्याङ्कन हुने।

४. शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप बालमैत्री अपाङ्ग मैत्री तथा स्थानीय सन्दर्भ सापेक्ष प्रभावकारी हुने।

५. स्थानीय पाठ्यक्रम परिमार्जन तथा सुधार अनुसन्धानमा आधारित हुने।

६. प्रत्येक विद्यालयमा प्रत्येक विद्यार्थीको मूल्याङ्कनका लागि अनिवार्य कार्य सञ्चयिका फायल खडा भएको हुने।

ग) प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

तालिका ३.६ पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कनका प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

क्र. स.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	इकाइ	भौतिक लक्ष्य (५ वर्ष)					भौतिक लक्ष्य (१० वर्ष)	कैफियत
			१	२	३	४	५		
१	स्थानीय पाठ्यक्रम २०७८ कार्यान्वयन								
	स्थानीय पाठ्यक्रम परीक्षण	कक्षाविषय/	१-५	६-८					नगरपालिका
	स्थानीय पाठ्यक्रम कार्यान्वयन	कक्षाविषय/		१-५	६-८				नगरपालिका
	सिकाइ सहजीकरण पुस्तिका निर्माण र वितरण	कक्षाविषय/		१-५	६-८				नगरपालिका
	स्थानीय पाठ्यक्रम तथा सिकाइ सहजीकरण पुस्तिका प्रबोधिकरण	कक्षाविषय/	१-५	६-८					नगरपालिका
२	विद्यार्थी मूल्याङ्कन								

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

	नमुना साधन विकास	कक्षा					९-१२		नगरपालिका
	कार्य सञ्चयिका फायलको प्रयोग	/विद्यार्थी				सबै	सबै		विद्यालय
३	मातृभाषा वा स्थानीय भाषा								
	स्थानीय पाठ्यक्रमलाई मातृभाषा वा स्थानीय भाषामा रुपान्तरण गर्ने	संख्या		१			१	2	नगरपालिका
	सिकाइ सहजीकरण पुस्तिकालाई मातृभाषा वा स्थानीय भाषामा रुपान्तरण गर्ने	कक्षा		१-५	६-८				नगरपालिका
४	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रविधिमा आधारित डिजिटल सामग्री	प्रतिशत	५	६	७	१०	१५	७०	संघ

३.७ शिक्षक व्यवस्थापन र विकास

३.७.१ परिचय

सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियाको केन्द्रका रुपमा शिक्षक रहन्छन्। सिकारु र शिक्षकबीचको अन्तरक्रियाको प्रकृतिमा सिकाइको गुणस्तर निर्भर रहने गर्दछ। शिक्षक सदैव आफूले अध्यापन गराउनु पर्ने विषयवस्तुका बारेमा गहन ढंगले ज्ञान लिनु आवश्यक हुन्छ। शिक्षक आफ्नो पेशाप्रति प्रतिबद्ध भई समावेशी कक्षा व्यवस्थापन गरि विद्यार्थी अभिभावक तथा शिक्षकहरुबीच प्रभावकारी सञ्चार र सहकार्य हुनु जरुरी छ। वर्तमान समयका शिक्षकहरुमा आवश्यकीय सक्षमताहरु सुनिश्चित हुनु पर्दछ। शिक्षकले शैक्षणिक योजना निर्माण सिकाइ सहजीकरणका लागि शैक्षणिक सामग्री संकलन तथा निर्माण प्रभावकारी विद्यार्थी मूल्याङ्कनको कार्यान्वयन गर्न सहज तरिकाले सम्पादन गर्न सक्नुपर्दछ।

गुणस्तरीय शिक्षाका लागि शिक्षक योग्य व्यावसायिक रूपमा दक्ष पेशाप्रति उत्प्रेरित समर्पित प्रतिबद्ध र विद्यार्थीको सिकाइप्रति जवाफदेही हुन आवश्यक छ। शिक्षकमा भएको विषयवस्तुको पर्याप्त ज्ञान शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालनमा दक्षता र नमूना व्यक्तित्व प्रदर्शनले विद्यार्थीहरूको सिकाइमा सकारात्मक प्रभाव पार्दछ। सबै तहको शिक्षामा योग्य दक्ष समर्पित र अभिप्रेरित शिक्षकहरूको व्यवस्थापनबाट नै शिक्षाको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न सकिन्छ। यसका लागि शिक्षक व्यवस्थापन र विकास प्रभावकारी हुन आवश्यक छ। नेपालमा विद्यालय तहको शिक्षामा पहुँच गुणस्तर समता सान्दर्भिकता सुशासन प्रवर्धनका लागि विगतमा सञ्चालित विभिन्न योजना परियोजना तथा कार्यक्रमहरूले शिक्षक व्यवस्थापन र शिक्षकको पेशागत क्षमता अभिवृद्धिलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी कार्यक्रम सञ्चालन गरेको पाइन्छ।

यस योजनामा शिक्षाको गुणस्तर अभिवृद्धिका लागि शिक्षण पेशालाई रोजाइको पेशाका रूपमा विकास गर्ने शिक्षक तयारी गर्ने कक्षाकोठाको शिक्षण सिकाइलाई गुणस्तरयुक्त बनाउने शिक्षक सहयोग प्रणालीलाई सुदृढ बनाउने शिक्षक पेशागत विकासलाई प्रभावकारी बनाउने विद्यार्थीको सिकाइप्रति शिक्षकलाई जिम्मेवार बनाउने र औचित्यपूर्ण शिक्षक आपूर्ति र वितरण गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिइने छ। यसमा शिक्षक व्यवस्थापन तथा विकासको वर्तमान अवस्थाको समीक्षा गरी चुनौतीहरू पहिचान गरिएको

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

छ। वर्तमान अवस्थाको समीक्षा तथा पहिचान गरिएका चुनौतीहरूको सामना गरि शिक्षक व्यवस्थापन तथा विकासलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउने सन्दर्भमा यस मटिहानी नगरपालिकाले कार्यक्रमका उद्देश्य उद्देश्य पूरा गर्नका लागि अपनाइने रणनीतिहरू कार्यक्रम कार्यान्वयनबाट हासिल हुने अपेक्षित नतिजा तथा मुख्य मुख्य क्रियाकलाप तथा लक्ष्यहरू समावेश गरिएको छ।

३.७.२ वर्तमान अवस्था

यस नगरपालिका अन्तरगत रहेका सामुदायिक विद्यालयहरुमा विद्यार्थिको अनुपातमा शिक्षकको अभाव रहेको छ।

शिक्षण पेशाप्रति आकर्षण र नियुक्ति

शिक्षण पेशालाई रोजाइको पेशाका रूपमा विकास गर्नका लागि नेपालको पन्ध्रौं योजना (२०७६ ले यस(०८१/२०८०-०७७/ पेशामा अब्बल प्रतिभाहरूलाई आकर्षित गर्न विश्वविद्यालयमा उत्कृष्ट अङ्क हासिल गरेका व्यक्तिलाई सोझै शिक्षण पेशामा प्रवेश गर्न पाउने कानूनी व्यवस्था गर्ने उल्लेख गरेको छ। शिक्षक सेवा आयोग नियमावली २०५७ अनुसार शिक्षक हुनका लागि शिक्षण अनुमति पत्र अनिवार्य हुनु पर्ने स्थायी शिक्षक हुनका लागि शिक्षक सेवा आयोगले लिने परीक्षा उत्तीर्ण भएको हुनुपर्ने बढुवाका लागि निश्चित मापदण्ड पूरा गर्नुपर्ने र पेशाको सुरक्षा लगायतका कारणले शिक्षण पेशालाई समाजमा प्रतिष्ठत पेशाका रूपमा लिइने अवस्था सुधार हुँदै गएको छ। नियमित रूपमा स्थायी नियुक्ति गर्ने कार्यको थालनीले शिक्षण पेशामा थप आकर्षण बढेको अवस्था छ। शिक्षक सेवा आयोगद्वारा सञ्चालित परीक्षामा सम्मिलित हुने युवाहरूको उल्लेख्य उपस्थितिले यस सेवाप्रति शिक्षित युवाहरूको आकर्षण बढ्दै गएको पुष्टि हुन्छ। शिक्षक सेवा आयोगबाट नियुक्तिका लागि सिफारिस भएका शिक्षकहरूलाई स्थानीय तहले विद्यालयमा नियुक्ति तथा पदस्थापन गर्ने कार्यको थालनी भएको छ।

शिक्षक तयारी

सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियाको केन्द्रका रुपमा शिक्षक रहन्छन्। सिकारु र शिक्षकबीचको अन्तरक्रियाको प्रयस नगकृतिमा सिकाइको गुणस्तर निर्भर रहने गर्दछ। शिक्षक सदैव आफूले अध्यापन गराउनु पर्ने विषयवस्तुका बारेमा गहन ढंगले ज्ञान लिनु आवश्यक हुन्छ। शिक्षक आफ्नो पेशाप्रति प्रतिबद्ध भई समावेशी कक्षा व्यवस्थापन गरी विद्यार्थी अभिभावक तथा शिक्षकहरुबीच प्रभावकारी सञ्चार र सहकार्य हुनु जरुरी छ। वर्तमान समयका शिक्षकहरुमा आवश्यकीय सक्षमताहरु सुनिश्चित हुनु पर्दछ। शिक्षकले शैक्षणिक योजना निर्माण सिकाइ सहजीकरणका लागि शैक्षणिक सामग्री संकलन तथा निर्माण प्रभावकारी विद्यार्थी मूल्याङ्कनको कार्यान्वयन गर्न सहज तरिकाले सम्पादन गर्न सक्नुपर्दछ।

शिक्षक सेवा आयोग नियमावली २०५७ बमोजिम आई एड बी.एड.वा एम .एड. गरेपछि अध्ययनअनुमतिपत्रका लागि योग्य मानिन्छ। अध्यापन अनुमति पत्र प्राप्त गरेको व्यक्ति मात्र शिक्षकका लागि योग्य हुन्छ। शिक्षा ऐन २०२८ तथा (संशोधनसहित) शिक्षानियमावली २०५९ र शिक्षक सेवा आयोग नियमावली २०५७ मा भएको व्यवस्था अनुसार नेपालमा प्राथमिक र निम्नमाध्यमिक तहका लागि शिक्षाशास्त्रमा प्रवीणता प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण वा कक्षा १२ वा अन्यबाट प्रवीणता प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण गरी १० महिने शिक्षक तालिम लिई अध्यापन अनुमति पत्र प्राप्त गरेका र माध्यमिक तहका लागि शिक्षा शास्त्रबाट स्नातक तह उत्तीर्ण वा अन्यबाट स्नातक तह उत्तीर्ण गरी एक वर्षे वि एड गरी अध्यापन अनुमति प्राप्त गरेका व्यक्ति मात्र शिक्षक हुन योग्य मानिन्छ। यसै गरी माध्यमिक तह कक्षा ११ १२ मा अध्यापन गर्नका लागि-स्नातकोत्तर तह उत्तीर्ण गरि अध्यापन अनुमति पत्र

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

प्राप्त गरेको हुनुपर्ने प्रावधान छ। शिक्षक अध्यापन अनुमति पत्रका लागि [illegible] सञ्चालन भने शिक्षक सेवा आयोगले गर्दै आएको छ।

शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप

कुनै पनि विषयवस्तु विद्यार्थी समक्ष पुऱ्याउँदा जे जस्ता विधि वा माध्यम अपनाइन्छ तिनले अपेक्षित उद्देश्य परिपूर्तिमा सघाउनु पर्दछ। कुनै पनि शिक्षण विधि शिक्षकले प्रयोग गर्ने तौरतरिका वा विषयवस्तुको स्वरुपमा भर पर्दछ। शिक्षण विधि छनौट गर्दा सकेसम्म विद्यार्थी केन्द्रित खालको अर्थात बालकेन्द्रित विधि अपनाउनुपर्छ जसमा बढी भन्दा बढी विद्यार्थीको सहभागिता रहोस। शिक्षण विधिको चयन गर्दा मुख्य रुपमा विद्यार्थीको पूर्व ज्ञान रुचि क्षमता चाहना उनीहरुको तहगत स्तर विषयवस्तुको प्रकृति र स्वरुप आदिका आधारमा छनौट गर्नु पर्छ।

बालबालिकाको सिकाइ उपलब्धि मूलतः कक्षाकोठामा सञ्चालन गरिने शिक्षणसिकाइ क्रियाकलापमा भर पर्छ। विद्यालय तहको पाठ्यक्रम प्रारूप २०७६ ले पनि शिक्षण सिकाइलाई विद्यार्थी केन्द्रित प्रविधिमैत्री परियोजनामा आधारित समूहकार्यमा आधारित सामुदायिक क्रियाकलापमा आधारित बनाउन जोड दिएको छ। नेपालमा विगतदेखि हालसम्म सञ्चालित विभिन्न शिक्षा योजना परियोजना तथा कार्यक्रमहरूले कक्षाकोठाको शिक्षण सिकाइमा सुधार ल्याई शिक्षाको स्तर वृद्धि गर्न जोड दिएका छन्। यसको फलस्वरूप विद्यालयको शिक्षणसिकाइलाई विद्यार्थी केन्द्रित बनाउने प्रविधिको प्रयोग गरि शिक्षण गर्ने बालमैत्री सिकाइ वातावरण सिर्जना गर्ने जस्ता केही प्रयास भएका छन्।

शिक्षक पेशागत सहयोग पद्धति

नेपालमा सर्वप्रथम वि सं १९९८ सालमा चिफ इन्सपेक्टर स्कूलको स्थापना सगै शिक्षक पेशागत सहयोग पद्धतिको .सं.शुरुवात भएको देखिनछ। राष्ट्रिय शिक्षा पद्दति योजना २०२८ ले विद्यालय सुपरिवेक्षणबाट शिक्षक सहायता उपलब्ध गराउन प्राथमिक विद्यालय निरीक्षक माध्यमिक विद्यालय निरीक्षकहरूको व्यवस्था गरिएको थियो। ग्रामीण विकासका लागि सेती परियोजना (१९८१-१९९१) र सो पश्चात् नेपालको शिक्षा सुधारका लागि धैरै परियोजनाहरू कार्यान्वयनमा आए। प्राथमिक शिक्षा परियोजना (२०४२-२०४७) विज्ञान शिक्षा विकास परियोजना (१९८४-१९९१) आधारभूत तथा प्राथमिक शिक्षा परियोजना (२९४९-२०५४) पहिलो आधारभूत तथा प्राथमिक शिक्षा परियोजना (२०५६-२०६१) दास्रो प्राथमिक शिक्षा विकास परियोजना (सन् १९९९-१९९२) माध्यमिक शिक्षा विकास परियोजना (सन् १९९३-२०००) शिक्षक शिक्षा परियोजना (सन् २००२-२००९) विद्यालय क्षेत्र विकास कार्यक्रम (२०६७/२०६८-२०७२/२०७३) हुँदै हाल कार्यान्वयनमा रहेको विद्यालय क्षेत्र विकास कार्यक्रमले (२०७३/२०७४-२०७७/२०७८) समेत शिक्षकको पेशागत सहयोगलाई महत्व दिई विभिन्न तालिम तथा क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालन भएको देखिन्छ। ग्रामीण विकासका लागि सेती परियोजना तथा आधारभूत तथा प्राथमिक शिक्षा परियोजनादेखि नै नेपालमा शिक्षक पेशागत सहयोगका लागि स्रोत केन्द्रहरू स्थापना भएर क्रमश या◌तिनको सङ्ख बिस्तार गरि १०९१ स्रोत केन्द्रहरू तोकेकोमा १०५३ स्रोत केन्द्रहरू मार्फत शिक्षक पेशागत सहयोग प्रदान हुँदै आइरहेको थियो।

शिक्षक पेशागत सहयोग, स्रोतकेन्द्र, अगुवा स्रोत केन्द्र, शैक्षिक तालिम केन्द्रहरु विद्यालय सुपरिवेक्षण शिक्षकको कार्यको अनुगमन तालिमको फलोअप कक्षा अवलोकन र पृष्ठपोषण प्रदान नियमित प्रधानाध्यापक बैठक शिक्षक अन्तर्क्रिया कार्यशाला छोटो अवधिको मागमा आधारित आदि तालिम सञ्चालन हुँदै आएका थिए।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

शिक्षक क्षमता विकास कार्यक्रम

एकाइसौं शताब्दीको शिक्षक आफ्नो विषयमा निपूर्ण हुनुपर्छ। शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप सम्बन्धी कलाकौशलबाट भरपूर्ण हुनुपर्छ। स्थानीय सरकारले प्रदेश सरकार तथा केन्द्र सरकारसँग समन्वय गरि शिक्षक तथा कर्मचारीहरुको क्षमता विकासका लागि निम्नानुसारका क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिनेछ प्रमाणीकरण तालिम पुनर्ताजगी तालिम अनुभव आदान प्रदान कार्यक्रम स्थानीय आवश्यकतामा आधारित मोड्युलर तालिम स्वप्रयत्नमा आधारित सिकाइ आदि। पेशागत रूपमा सक्षम दक्ष र अभिप्रेरित शिक्षकबाट नै कक्षाकोठाको शिक्षण सिकाइमा सुधार आउन सक्छ। यसका निम्ति शिक्षकलाई पेशागत विकासका अवसरहरू उपलब्ध हुन आवश्यक छ। शिक्षकको पेशागत विकासका विभिन्न तौरतरिकाहरू छन्। शिक्षक तालिम कार्यशाला सेमिनार कन्फरेन्स क्रियात्मक अनुसन्धान शिक्षकहरूको सिकाइ सञ्जाल अवलोकन भ्रमण मेन्टरिङ आदि अवसरहरूबाट शिक्षकको पेशागत विकास सम्भव हुन्छ। नेपालमा शिक्षकको पेशागत क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ध्येयले नेपालमा विभिन्न परियोजना तथा कार्यक्रमहरू सञ्चालन भएका थिए। शिक्षकको क्षमता अभिवृद्धि गरि कक्षाकोठाको शिक्षण सिकाइमा सुधार ल्याउने उद्देश्यले वि२०५० मा .सं. शैक्षिक जनशक्ति विकास केन्द्रको स्थापना भएको थियो।

शिक्षक उत्तरदायित्व

शिक्षण सिकाइ प्रक्रियामा शिक्षकको महत्त्वपूर्ण स्थान रहेको हुन्छ। शिक्षक बालबालिकाको भाग्य निर्माता अभिभावकको भरोसा तथा आशाको केन्द्र परिवर्तनको संवाहक र समाजको प्रतिष्ठित व्यक्ति हो। असल शिक्षकको सहायताबाट शिक्षाका उद्देश्य पूरा हुन सक्छ। शिक्षकका आचरण समाजका अन्य वर्गलाई अनुकरणीय बन्न सक्नु पर्दछ। शिक्षकमा समाजको मार्गदर्शक उपदेशक एवम् उदाहरणीय व्यक्तित्वको भूमिका सजिलैसँग निर्वाह गर्न सक्ने आर्दश गुणहरु हुनुपर्दछ। शिक्षक आफ्नो पेशाप्रति प्रतिबद्ध हुनुपर्छ।

शिक्षक विद्यार्थी अभिभावक समुदाय तथा विद्यालय प्रशासक/ प्रधानाध्यापकप्रति उत्तरदायी हुनुपर्छ। शिक्षक विद्यार्थीप्रति उत्तरदायी हुनु भनेको आफूले पढाउने विद्यार्थीहरूको सिकाइ तथा कार्यसम्पादनप्रति जवाफदेही हुनु पाठ्यक्रमले तोकेका सिकाइ उपलब्धिमा भएको प्रगति र विकासमा जवाफ दिनु र विद्यार्थीको गुणस्तरीय जीवनका विषयमा जवाफदेही हुनु भन्ने बुझिन्छ। विद्यालयको आचार संहिता पालना गर्दै दैनिक कार्यतालिकाअनुसार अध्यापन गर्ने विद्यार्थीको सिकाइको लेखाजोखा तथा मूल्याङ्कन गर्ने त्यसको प्रतिवेदन प्रधानाध्यापकलाई पेस गर्ने आदि कार्य शिक्षकले गर्नुपर्ने हुँदा शिक्षक प्रधानाध्यापकप्रति पनि उत्तरदायी हुनुपर्छ।

यस नगरपालिकाले शैक्षिक सुधार घोषणापत्र तयार गरी विभिन्न निकायको भूमिका तथा जिम्मेवारी अन्तर्गत प्र .अ.अ शिक्षकको भूमिका तथा जिम्मेवारी तोकी शिक्षकलाई आफ्नो पेशाप्रति उत्तरदायी बनाउने अभ्यास गरिनेछ।

शिक्षकको आपूर्ति र वितरण

शिक्षा नियमावली २०५९ को नियम ९२ अनुसार सामुदायिक विद्यालयमा रहने शिक्षक दरबन्दीको विवरण अनुसूची १२ मा व्यवस्था गरिएको छ। पूर्व प्राथमिक विद्यालयमा १ जना प्राथमिक विद्यालयमा ५० जनासम्म विद्यार्थी भएमा कम्तीमा २ जना र

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

सोभन्दा बढी विद्यार्थी भएमा कम्तीमा ३ जना, कक्षा ६-८ का लागि [illegible] जना र माध्यमिक तह ९-१२ का लागि ८ जना शिक्षक रहने व्यवस्था उक्त नियमावलीमा छ।

यस पालिकामा शिक्षक विद्यार्थी अनुपात कक्षा १.८ मा ३२-५१ कक्षा [illegible]- छ। ४५ रहेको.१० मा ३४-६३ र कक्षा ९ पालिकाले आधारभूत तह -कक्षा १)५ मा बढी वा घटी भएका शिक्षक (दरबन्दीलाई आधारभूत तह कक्षा मा समायोजन (८-६) तथा दरबन्दी मिलान दरबन्दी मिलान तथा समायोजनका आधारहरू २०७३ अनुसार गरेको छ।

शिक्षक व्यवस्थापन र विकासका विद्यमान चुनौतीहरु निम्न बमोजिम छन् :

१. शिक्षण पेशालाई सबैको रोजाइको पेशाका रूपमा विकास गर्नु।
२. शिक्षण सिकाइलाई विद्यार्थी केन्द्रित बनाउन शिक्षण विधि र क्रियाकलापमा विविधता ल्याउनु।
३. शिक्षक पेशागत सहयोगको सुदृढ प्रणाली स्थापित गर्नु।
४. विषयगत आधारमा आवश्यक शिक्षक दरबन्दी सुनिश्चित गर्नु।
५. शिक्षकको पेशागत विकासको अवसर र विस्तार गर्न।
६. तहगत रुपमा परीक्षा सञ्चालन गरी अग्रिम रुपमा स्वयम्सेवक सूची प्रकाशन गर्नु।

३.७.३ उद्देश्य

यस पालिकाको शिक्षा क्षेत्रको योजनामा शिक्षक व्यवस्थापन र विकासका देहाय बमोजिमका उद्देश्यहरू निर्धारण गरिएका छन् :

१. शिक्षकको छनौट नियुक्ति र पुनर्वितरणलाई सुदृढ बनाउन सहयोग पुऱ्याउनु।
२. शिक्षक विकास तथा निरन्तर पेशागत सहायता प्रणाली स्थापना गर्नु।
३. सबै तहमा योग्यदक्ष तथा क्षमतावान् शिक्षकहरूको प्रबन्ध गर्नु।
४. पालिका अन्तर्गत स्वयम् सेवक शिक्षकको छनोट गर्नु।

३.७.४ रणनीतिहरू

१. शिक्षक तालिमलाई विषयवस्तुको ज्ञान र शिक्षण सीपमा केन्द्रित बनाइने छ।
२. विषयगत रूपमा शिक्षक दरबन्दी मिलान/परिमार्जन गरिनेछ।
३. शिक्षकको निरन्तर पेशागत विकासका लागि शिक्षण सीप विकाससम्बन्धी तालिम सञ्चालन गरिने छ।
४. शिक्षक पेशागत सहयोग प्रणालीमार्फत शिक्षकलाई निरन्तर पेशागत सहयोग उपलब्ध गराइने छ। यसका लागि अनुभवी शिक्षकबाट सहयोग तथा मेन्टरिङको पद्धति विकास गरिनेछ।
५. शिक्षक सरुवा हुँदा विद्यार्थीको सिकाइमा कुनै अवरोध नहुने पद्धति विकास गरीनेछ।
६. प्रत्येक ५ पाँच वषर् मा शिक्षकलाई नगरपालिका भित्र सरुवाको व्यवस्था गरिनेछ।
७. पालिका अन्तर्गत स्वयम् सेवक शिक्षकको करार सूची प्रकाशन गरिनेछ।
८. प्रत्येक वर्ष शिक्षा क्षेत्रमा उत्कृष्ट योगदान पुर्याउने शिक्षकलाई शिक्षा दिवसको अवसरमा सम्मानित गरिनेछ।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

९. ५ वर्षे सेवा निरन्तरता संझौता गरि क्षमतावान् तथा मेधावी शिक्षकलाई एम्फिलवा. लागि विद्यावारिधिका छात्रवृत्ति सहितअनुसन्धानको अवसर दिइने छ ।

३.७.५ उपलब्धि नतिजा प्रमुख क्रियाकलाप तथा लक्ष्य

क) उपलब्धि

प्रविधिमैत्री क्षमतावान् र सक्षम शिक्षकको व्यवस्था भई विद्यार्थीको सिकाइमा सुधार भएको हुने ।

ख) नतिजा

१. पालिका अन्तर्गत स्वयम् सेवक शिक्षकको लागि प्रतिस्पर्धा गराई २ वर्षे करार सूची प्रकाशन गरिनेछ।
२. शिक्षण पेशा प्रतिसपर्धी र सम्मानित हुनेछ।
३. स्थानीय तहबाट शिक्षक पेशागत सहयोग प्रणालीमार्फत निरन्तर पेशागत सहयोग प्राप्त हुने।
४. विषयगत रूपमा शिक्षक दरबन्दी मिलान/परिमार्जन तथा आपूर्ति हुने।
५. क्षमतावान् तथा मेधावी शिक्षकले एम्फिल. ्वा विद्यावारिधिका अवसर पाएका हुनेछन् ।

ख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

३.७ शिक्षक व्यवस्थापन तथा विकाससम्बन्धी प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

क्र.सं.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	इकाइ	भौतिक लक्ष्य ५) (वर्ष					भौतिक लक्ष्य १०) (वर्ष	कैफियत
			१	२	३	४	५		
१	शिक्षण पेशाप्रति आकर्षण र नियुक्ति								
	स्वयम् सेवक शिक्षक तयारी	संख्या		६	६			१५	नगरपालिका
	पालिका श्रोतबाट नियुक्त शिक्षकका लागि निर्देशिका निर्माण	पटक		१				१	नगरपालिका
२	शिक्षक तयारी								
	नया नियुक्त शिक्षकलाई सेवा प्रवेश तालिम सञ्चालन	आवश्यकता अनुसार						आवश्यकता अनुसार	संघ /प्रदेश/ नगरपालिका
३	शिक्षणसिकाइ क्रियाकलाप								
	शिक्षण सिकाइ नियमित गर्न मापदण्ड विकास	पटक		१				१	नगरपालिका
	उपचारात्मक शिक्षण पद्धति	पटक						निरन्तर	विद्यालय
	एक विद्यालय एक पुस्तकालय	संख्या		१	१	३	३	१२	संघ /प्रदेश/ नगरपालिका
	एक विद्यालय एक ICT ल्याव	संख्या	२	१	१	१	१	१२	,,
	शिक्षक पेशागत सहयोग पद्धति	निरन्तर						निरन्तर	,,
	शिक्षक पेशागत सहयोग मार्गदर्शन विकास गर्ने	पटक		१				१	नगरपालिका
	पेशागत शैक्षिक अवलोकन	पटक						निरन्तर	नगरपालिका
४	शिक्षक क्षमता विकास कार्यक्रम								

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

	छोटो अवधिको पुनर्ताजगी तालिम सञ्चालन गर्ने	पटक		१		१		३	नगरपालिका
	बाल विकास सहजकर्ताको लागि ३० कार्यदिने मन्टेश्वरी तालिम	संख्या		१	२	१	१	५	नगरपालिका
५	शिक्षक उत्तरदायित्व								
	शिक्षकले शिक्षणमा बिताउने समयमा प्र.अ. लाई जिम्मेवार बनाउने	सबै विद्यालय	१२						नगरपालिका
	विद्यालयमा छुट्टै प्र.अ. पदको व्यवस्था गर्ने	संख्या		१	१	१	१	८	नगरपालिका
६	शिक्षकको आपूर्ति र वितरण विद्यार्थी संख्यको आधारमा दरबन्दी व्यवस्थापन गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	१०	संघ /प्रदेश/ नगरपालिका
७	उत्कृष्ट शिक्षक सम्मान कार्यक्रम	प्रत्येक वर्ष	१	१	१	१	१	५	

३.८ अनौपचारिक शिक्षा तथा आजीवन सिकाइ

३.८.१ परिचय

अनौपचारिक शिक्षा औपचारिक शिक्षाको जननी हो। सिकाइ जन्म देखि मृत्युपर्यन्तसम्म चलिरहने प्रक्रिया हो । विभिन्न माध्यम र किसिमले जीवनोपयोगी ज्ञान र सीप हासिल गरेर समाजमा आफ्नो उपस्थितिलाई सशक्त बनाउन उपयुक्त शिक्षा अनौपचारिक र औपचारिक माध्यमबाट आर्जन गर्नुपर्ने हुन्छ। समुदायले विभिन्न योग्यता क्षमता सामाजिक आर्थिक सांस्कृतिक तथा धार्मिक विविधता समिश्रणको प्रतिनिधित्व गर्छन्। समुदायमा बसेका विभिन्न तप्काका व्यक्तिहरुमा रहेको अन्तर्निहित प्रतिभाको प्रस्फूटन गर्दै उनीहरुको जीवनस्तर उकास्न जीवनपर्यन्त सिकाइको अवसर सुनिश्चित गर्न औपचारिक र अनौपचारिक शिक्षामा राज्यले लगानी गरेको हुन्छ ।औपचारिक शिक्षाको निश्चित समयावधिमा हासिल गरेका ज्ञान र सीपले मात्र मानव जीवनलाई सार्थक बनाउन सक्दैन । अनौपचारिक शिक्षाको दायरा र अपरिहार्यताको आधारमा यसको गरीमा बढाउन राज्यको लगानी तथा ध्यान पर्याप्त नभएको वास्तविकता हो। गुणस्तरीय र प्रतिस्पर्धी जीवन बिताउन अनौपचारिक शिक्षाको विकल्प छैन। जीवनपर्यन्त सिकाइको अवधारणा नेपालमा जीवनपर्यन्त सिकाइलाई आधिकारिक रूपमा परिभाषित नगरिएको भए पनि सरकारी नीति तथा योजनालाई आधार मान्दा जीवनपर्यन्त सिकाइ अनौपचारिक र औपचारिक शिक्षाका माध्यमबाट जीवनभर गरिने सिकाइ हो।

३.८.२ वर्तमान अवस्था

यस पालिकामा विगतमा प्रौढ शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन भएको तथा उक्त कार्यक्रम पश्चात् २०६२ सालदेखि पालिका भरमा दुई वटा सामुदायिक सिकाइ केन्द्र सञ्चालनमा आएका छन्। जसले निरन्तर रुपमा अनौपचारिक शिक्षा जीवनपर्यन्त सिकाइ र निरन्तर शिक्षाका बारेमा काम गर्दै आएका छन्। हाल सम्म यस पालिकामा सा र अन्य साक्षरता सम्बन्धी .के.सि.कार्यक्रमहरुबाट २ ४५६ जना साक्षर भएका छन् भने पूर्ण रुपमा निरक्षर २७७७ रहेका छन् जुनकूल जनसंख्यको १३.३प्रतिशत हुन आउँछ। सामान्य लेखपढ गर्न सक्ने जनसंख्या २२०७ रहेको छ । मटिहानीको कूल साक्षरता ४२.११ मा ३२.२१०पतिशत महिला रहेका छन् ।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

अनौपचारिक शिक्षा तथा आजीवन सिकाइका चुनौतीहरू देहाय बमोजिम पहिचान गरिएको छ :

१. अनौपचारिक शिक्षा तथा आजीवन सिकाइको सहज र सर्वसुलभ पहुँच सुनिश्चित।
२. साक्षरता निरन्तर सिकाइ आयमूलक सीपसँगै समय सापेक्ष सूचना प्रविधियुक्त साक्षरता कक्षा सञ्चालन।
३. मौलिक तथा परम्परागत सस्कृतिको पहिचान संरक्षण प्रवर्धन।
४. सामुदायिक सिकाइ केन्द्रलाई समयसापेक्ष सिकाइ आवश्यकता सम्बोधन गर्न सकने बनाउनु।
५. अनौपचारिक शिक्षा तथा आजीवन सिकाइ लागि मापदण्ड बनाउनु।
६. पाठ्यक्रम पाठ्यपुस्तक तथा थप सिकाइ सामग्रीहरू विकास
७. व्यक्तित्व विकासका लागि सामुदायिक सूचना केन्द्रघुम्ती पुस्तकालय स्थापना र प्रवर्धन गर्ने विषयलाई सामुदायिक सिकाइ केन्द्रसँग आवद्ध गर्ने।
८. सहजकर्ताको क्षमता विकास।

३.८.३ उद्देश्य

यस योजनाले अनौपचारिक शिक्षा तथा आजीवन सिकाइसम्बन्धी निम्नलिखित उद्देश्यहरू राखेको छ-

१. पूर्ण साक्षर मटिहानीको रूपमा विकास गर्नु।
२. साक्षरतालाई सीपसँग आवद्ध गरि रोजगारका अवसर प्रदान गर्नु।
३. सामुदायिक सिकाइ केन्द्रको विकास र विस्तार गर्ने।

३.८.४ रणनीतिहरू

योजनाका उद्देश्यहरू हासिल गर्न निम्नलिखित रणनीतिहरू अवलम्वन गरीनेछ :

१. साक्षर नेपाल अभियान पूरा गर्न यस पालिकाले सामुदायिक सिकाइ केन्द्र विद्यालय विकास साझेदारनागरिक समाज टोल विकास राजनैतिक दल सञ्चार माध्यम अभिभावक र अन्य साझेदारहरू परिचालन गरिनेछ।
२. सामुदायिक तथा घुम्ती पुस्तकालय पहुँचको अभिवृद्धि गरिनेछ।
३. मौलिक एवम् परम्परागत ज्ञान तथा सीपको पहिचान संरक्षण प्रवर्धन एवम् हस्तान्तरणसम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरीनेछ।
४. स्थानीय तहले सञ्चालनमा रहेका सामुदायिक सिकाइ केन्द्रहरूको आवश्यकतानुसार समायोजन पुनर्संरचना तथा पुनर्वितरण गरि स्थानीय आवश्यकताका आधारमा सिकाइ केन्द्र स्थापना तथा सञ्चालन गर्दै गरिनेछ।
५. विज्ञ समूह निर्माण गरि अनौपचारिक तथा आजीवन सिकाइ सम्बन्धी अवधारणा पत्र तयार गरिने छ।
६. सामुदायिक सिकाइ केन्द्रलाई आधारभूत सुविधा सम्पन्न विद्युतीय पुस्तकालय बहुउद्देश्यीय संयन्त्रको रूपमा सुदृढीकरण गरि समावेशी एवम् समतामा आधारित आजीवन सिकाइ थलो को रूपमा विकास गरिनेछ।
७. सबै नागरिकका लागि साक्षरता निरन्तर शिक्षा र जीवनपर्यन्त सिकाइको अवसर प्राप्त भएको हुने।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

३.८.५ उपलब्धि नतिजा प्रमुख क्रियाकलाप तथा लक्ष्य

क) उपलब्धि

सबै नागरिकका लागि साक्षरता, निरन्तर शिक्षा र जीवनपर्यन्त सिकाइको अवसर प्राप्त भएको हुने।

ख) प्रमुख नतिजाहरू

१. साक्षर मटिहानीको रुपमा विकास हुने।

२. लक्षित बर्ग र समुदायमा सिकाइ अवसरहरूको सिर्जना हुने।

३. अनौपचारिक शिक्षा तथा आजीवन सिकाइको व्यवस्थापनका लागि आवश्यक संरचनागत व्यवस्था तयार भई कार्य सञ्चालन हुने।

४. सामुदायिक सिकाइ केन्द्रको विंकास र विस्तार हुने।

५. विज्ञ समूह निर्माण गरि अनौपचारिक तथा आजीवन सिकाइसम्बन्धी अवधारणा पत्र तयार हुने।

६. स्थानीय माग र आवश्यकताका आधारमा रोजगारीमूलक अनौपचारिक पाठ्यक्रम तयार हुने।

ग) प्रमुख क्रियाकलापहरु तथा लक्ष्य

तालिका ३.८ अनौपचारिक शिक्षा तथा आजीवन सिकाइका प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्यहरु

क्र. स.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	इकाइ	भौतिक लक्ष्य (५ वर्ष)					भौतिक लक्ष्य (१० वर्ष)	कैफियत
			१	२	३	४	५		
१	निरक्षरहरुको विवरण संकलन	पटक	१					२	नगरपालिका
२	साक्षर	वडागत			२		२	९	नगरपालिका
३	स्थानीय माग र आवश्यकताका आधारमा सा.सि.के सञ्चालन र व्यवस्थापन	संख्या			१		१	2	नगरपालिका
४	सामुदायिक पुस्तकालयलाई सामुदायिक केन्द्रसग आवद्ध गर्ने	पुस्तकालय					-		नगरपालिका
५	सा.सि.के.मा प्रविधिको विकास गर्ने	संख्या			१		१	2	नगरपालिका
६	सा.सि.के. ले समुदायमा आधारीत संघ सस्थासँग सहकार्य गर्ने	निरन्तर							सा. सि.के.
७	विज्ञ समूह निर्माण	पटक		१			१	२	सा. सि.के.
८	जीवनपर्यन्त सिकाइका लागि सामग्री विकास	संख्या			१	१	१	2	सा. सि.के.
९	परिचालकको क्षमता विकास	संख्या		१			१	2	नगरपालिका

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

परिच्छेद चार: अन्तरसम्बन्धित विषय तथा क्षेत्रहरू

परिचय

परिच्छेद तीनमा शिक्षा क्षेत्रकाअन्तर्गतका मुख्य उपक्षेत्रहरू प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षा आधारभूत शिक्षा माध्यमिक शिक्षा अनौपचारिक शिक्षा तथा आजीवन सिकाइलगायत पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन र शिक्षक व्यवस्थापन तथा विकाससँग सम्बन्धित वर्तमान अवस्थाको विश्लेषणका आधारमा चुनौतीहरू पहिचान गरि यस योजनाका लागि उद्देश्य रणनीतिहरू तथा प्रमुख नतिजा क्रियाकलाप तथा लक्ष्यहरूसहितको योजनाको खाका प्रस्तुत गरिएको छ। परिच्छेद तीनका विभिन्न खण्डहरूमा ती खण्डहरूसँग सम्बन्धित विभिन्न अन्तरसम्बन्धित विषयहरू जस्तैः समता तथा समावेशीकरण स्वास्थ्य पोषण तथा दिवा खाजा छात्रवृत्ति आपतकालीन तथा संकटपूर्ण अवस्थामा शिक्षा; विद्यालय भौतिक विकास शिक्षामा सूचना तथा सञ्चारलगायतका कतिपय पक्षहरू समावेश गरिएका भए पनि यी अन्तरसम्बन्धित विषयलाई समग्रमा विश्लेषण गरि योजनामा प्राथमिकता प्रदान गर्न र विभिन्न उपक्षेत्रसँग सम्बन्धित गराउन सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले यस परिच्छेदमा प्रस्तुत गरिएको छ।

यस परिच्छेदमा शिक्षामा समता तथा समावेशीकरणको अभिवृद्धि विद्यालय स्वास्थ्य पोषण तथा दिवा खाजा र छात्रवृत्तिजस्ता आवश्यकीय सेवाको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन आपतकालीन तथा संकटपूर्ण अवस्थामा शिक्षाका लागि तयारी विद्यालय भौतिक विकास र शिक्षामा सूचना तथा सञ्चार जस्ता अन्तरसम्बन्धित विषयहरू समावेश गरिएको छ। यसमा उल्लिखित प्रत्येक विषयको अवधारणा तथा विद्यालय शिक्षामा यसको आवश्यकता विद्यमान अवस्थाको विश्लेक्षण गरि चुनौतीहरू पहिचान गरिएको छ भने यस योजनामा यस विषयका उद्देश्य अपेक्षित नतिजा तथा योजना अवधिमा सञ्चालन गरिने मुख्य क्रियालाप तथा लक्ष्यहरू उल्लेख गरिएको छ।

४.१ शैक्षिक समता र समावेशीकरण

४.१.१ परिचय

मटिहानि नगरपालिका सामाजिकआर्थिकसास्कृतिक विविधता भएको स्थानीय तह हो। यहाँ विभिन्न भाषिक सांस्कृतिक तथा जातजातिगत समुदायहरूको बसोवास छ। साथै जातीयताका आधारमा हेर्दा यादव ८.९ दलित,१०.४९ , ब्राह्मण क्षेत्री/ ०.२८ तेलि ४.७६र मुस्लिमको २६.७० धानुक ७.२२ अन्य ४१.५६ प्रतिशत रहेका छन्।

४.१.२ वर्तमान अवस्था

यस पालिकामा लैङ्गिक अनुपात ० ९३ प्रतिशत रहेको छ। नगर कार्यपालिका.वडा समितिविद्यालय नगर शिक्षा समिति सामाजिक परीक्षण समिति आदि तथा विभिन्न सङ्ध संस्थामा महिला र शिक्षक अभिभावक संघ व्यवस्थापन समिति दलितको सहभागितात्मक उपस्थिति उल्लेख्य रहेको छ। आधारभूत तह कक्षा १-८८ कक्षा ६.५ मा ०-९८ कक्षा ४.३ मा ०-९३ प्रतिशत लैङ्गिक समता सूचक रहेको छ। यसै गरि सामुदायिक विद्यालयमा महिला .१० मा ०-०० र कक्षा ९.८ मा १ ८० रहेको छ।.शिक्षक अनुपात ०

शैक्षिक समवा र समावेशीकरण सम्बन्धमा देहाय बमोजिमका चुनौतीहरू पहिचान गरिएको छ -

१. लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरणमा महिलाको सहभागिता सुनिस्चित गर्नु।
२. विद्यालयहरूमा लैङ्गिक र अपाङ्गमैत्री भौतिक तथा शैक्षिक वातावरण निर्माण गर्ने।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

३. लक्षित समूहको शिक्षामा समतामूलक पहुँच पुऱ्याउने।
४. विद्यालयमा विभेदरहित बालमैत्री बनाउने।

४.१.३ उद्देश्यहरू :

१. शिक्षाको मूल धारबाट वञ्चित रहेका व्यक्तिहरूलाई शिक्षामा पहुँच पुऱ्याई गुणस्तर सुनिश्चित गर्ने।
२. शैक्षिक सुशासन कायम गर्ने।
३. विद्यालयलाई लैङ्गिकमैत्री अपाङ्गतामैत्री तथा बालमैत्री बनाउने।

४.१.४ रणनीतिहरू

१. विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाहरुको अवस्था र आवश्यकता पहिचान गरि सोअनुसार प्रबन्ध मिलाइने छ।
२. विद्यालयहरूमा लैङ्गिक तथां अपाङ्गतामैत्री भौतिक अवस्था तथा शैक्षिक वातावरणको विकास गरिने छ।
३. आवासीय विद्यालय मार्फत आवश्यकतानुसार पोशाक स्टेसनरी तथा सिकाइ सामग्रीका लागि छात्रवृत्ति उपलब्ध गराइने छ।
४. विभेदरहित बालमैत्री वातावरण सिर्जना गरिने छ।
५. आधारभूत तहमा मातृभाषामा सिकाइको अवसर प्रदान गरिनेछ।
६. लैङ्गिकमैत्रीअपाङ्ग तामैत्री तथा बालमैत्री भौतिक संरचना निर्माण गर्ने।
७. किशोरी शिक्षा तथा मनोसामाजिक परामर्श प्रदान गरिने छ।
८. हरेक कार्यालय तथा विद्यालयमा लैङ्गिक सम्पर्क व्यक्ति व्यवस्था गर्ने।

४.१.५ उपलब्धि नतिजा प्रमुख क्रियाकलाप तथा लक्ष्य

क) उपलब्धि

विद्यालय तहको शिक्षामा समतामूलक पहुँच र समावेशी सहभागितासहित सबैका लागि गुणस्तरीय शिक्षा निश्चित भएको हुने।

ख) नतिजा

१. विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाहरुको अवस्था र आवश्यकता पहिचान गरि सबै बालबालिकाहरूलाई शिक्षा प्राप्त गर्ने अवसर प्रदान गर्ने।
२. लक्षित समूहका बालबालिकाहरूको सिकाइमा सहभागिता वृद्धि गरि गुणस्तर सुधार हुने।
३. विद्यालयमा भेदभाव रहित बालमैत्री वातावरण सिर्जना हुने।
४. विद्यालयहरूमा अपाङ्गतामैत्री र लैङ्गिकमैत्री वातावरण सिर्जना हुने।
५. किशोरी शिक्षा तथा मनोसामाजिक परामर्श प्रदान गरिने।
६. मातृभाषामा सिकाइको अवसर प्रदान गरिने

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

ग) प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

तालिका ४.१ शैक्षिक समता र समावेशीकरणका प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

क्र. सं.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	इकाइ	भौतिक लक्ष्य (५ वर्ष)					भौतिक लक्ष्य (१० वर्ष)	कैफियत
			१	२	३	४	५		
१	अवस्था र आवश्यकता पहिचान	पटक		१				२	नगरपालिका
२	विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाहरुको अवस्था र आवश्यकता पहिचान गरी सहभागिता	निरन्तर		१			१	2	सा.सि.के.
३	वर्गीय आधारमा छात्रवृत्ति वितरण	निरन्तर							नगरपालिका
४	आवासीय विद्यालय मार्फत छात्रवृत्ति	निरन्तर							संघ/ प्रदेश/ नगरपालिका
५	विद्यालयहरूमा वालमैत्री अपाङ्गतामैत्री र लैङ्गिकमैत्री भौतिक संरचना निर्माण	संख्या	2	2	2	2	2	19	संघ/ प्रदेश/ नगरपालिका
६	मातृभाषामा सिकाइको अवसर प्रदान गरिने।	निरन्तर							विद्यालय
७	मनोसामाजिक परामर्श	निरन्तर							विद्यालय
८	लैङ्गिक सम्पर्क व्यक्तिको क्षमता विकास	आवश्यकता अनुसार		१		१	१	2	संघ/ प्रदेश/ नगरपालिका

४.२ दिवा खाजासहित स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रम

४.२.१ परिचय

नेपालमा सन् १९७४ देखि छानिएका जिल्लाका छानिएका प्राथमिक विद्यालयमा विश्व खाजा कार्यक्रमको खाद्यान्न अनुदानमा आधारित दिवा खाजा कार्यक्रम प्रारम्भ भएको थियो।आर्थिक वर्ष २०७६।०७७ मा सामुदायिक विद्यालयमा पूर्वप्राथमिकदेखि कक्षा ५ का सबै विद्यार्थीलाई दिवाखाजाको व्यवस्था गरीएको छानेपाल सरकारले दिवा खाजामा विगत केही वर्षदेखि लगानी विस्तार गर्दै आई आर्थिक वर्ष २०७७ ७८-मा यो लगानी करिब ८ अरब पुगेको छानेपालको हाल कार्यान्वयनमा रहेको पन्ध्रौं योजनालगायत शिक्षा क्षेत्रका मुख्य रणनीतिक दस्तावेजहरूमा दिवा खाजालाई स्वास्थ्य प्राथमिकता दिइएको छ भने विद्यालय क्षेत्र विकास योजनाले बालबालिकाहरूको स्वास्थ्य तथा पोषण स्थितिमा सुधार ल्याई उनीहरूलाई विद्यालयमा टिकाउने जस्ता शैक्षिक उपलब्धिहरू हासिल गर्न दिवा खाजाले महत्वपूर्ण योगदान दिएको छ।

विद्यालय स्वास्थ्य र पोषण

विद्यार्थीको स्वास्थ्य तथा पोषणको अवस्थाले उनीहरूको संज्ञानात्मक क्षमता शैक्षिक उपलब्धि गुणस्तरीय जीवन तथा समाजका लागि विभिन्न पक्षमा योगदान गर्ने क्षमतालाई प्रभाव पार्ने भएकाले उनीहरूको स्वास्थ्य तथा पोषणको अवस्था राम्रो

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

बनाइनु पर्दछ। वार्षिक स्वास्थ्य परीक्षण अर्धवार्षिक रूपमा जुकाको औषधि किशोरीका लागि फोलिक एसिड तथा आइरन चक्की सिनेटरी पैड वितरण कार्यक्रम सञ्चालन हुने गर्दछन्।

सरसफाइ तथा स्वच्छता

विद्यालयमा हुने सरसफाइ तथा स्वच्छताको अभ्यास तथा शिक्षाले बालबालिकाको स्वास्थ्यमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने स्पष्ट छ। यसले बालबालिकाको भावी जीवनका लागि सरसफाइ तथा स्वच्छताको अभ्यासमा सहयोग गर्नाका साथै परिवार तथा समुदायमा पनि यसले सकारात्मक प्रभाव पारेको छ। विपद तथा जोखिम व्यवस्थापनको तयारीका केही कार्य भए पनि यसमा विपदजोखिम तथा महामारी समावेश गरि थप सुधार गर्नु आवश्यक छ।

४.२.२ वर्तमान अवस्था

यस पलिकाले आ व २०७६ देखि नेपाल सरकारले विद्यालय दिवा खाजा कार्यक्रम शुरु गरे देखि यस पालिकाले २०७६ साल देखि कक्षा ५ सम्मका बालबालिकाहरुलाई दिवा खाजा उपलब्ध गराइरहेका छन्। हाल सम्म विद्यालय मार्फत ५४२२ विद्यार्थी लाभान्वित भएका छन्, साथै पालिकाबाट विद्यालय दिवा खाजा सम्वन्धी कार्यविधि निर्माण गरी विद्यालय दिवा खाजामा पूर्ण रुपमा जङ्क फुड निषेध गरि व्यवस्थापन गर्ने प्रयास गरिएकोछ।

सामुदायिक विद्यालयमा छात्रा शौचालय भएका विद्यालयहरु ११ र महिला शिक्षक शौचालय ११ वटा छन्। खानेपानीको आफ्नै श्रोत भएका विद्यालल १९ वटा छन्।विपद तथा जोखिम व्यवस्थापनको तयारीका लागि स्थनीय पाठ्यक्रम मार्फत प्रारम्भिक कक्षा देखि नै विषयवस्तु समावेश गरिएको छ।

दिवा खाजासहित स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रम निम्नलिखित चुनौतीहरू पहिचान गरीएको छ -

१. दिवा खाजा स्वास्थ्य तथा पोषण र सरसफाइ तथा स्वच्छताका प्रभावकारितालाई व्यवस्थित गर्ने।
२. सबै विद्यालयमा स्वास्थ्य कर्मीको व्यवस्था गर्ने।
३. विद्यालय खाजाका लागि उपयुक्त स्वरूप निर्धारण गरी पौष्टिक तथा स्वस्थकर विद्यालय खाजा सुनिश्चित गर्ने।
४. सचित्र पोषण पाठ्यक्रम निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्नु।
५. विद्यालय दिवा खाजा कार्यक्रमलाई स्थानीय कृषि तथा व्यापारसँग जोड्ने।
६. सरसफाइ तथा स्वच्छताका लागि मापदण्ड विकास गरि कार्यान्वयन गर्ने।

४.२.३ उद्देश्य

१. प्रत्येक विद्यालयमा बालबालिकालाई स्वस्थकर तथा पौष्टिक खाना प्राप्तिको सुनिश्चितता गर्नु।
२. विद्यालयमा बालबालिकाको स्वास्थ्य पोषण र सरसफाइ तथा स्वच्छताका सेवामा सुधार गर्नु।
३. सरोकारवालाहरूको समन्वय तथा सहभागितामा सुदृढ गरी बालबालिकाको पोषणस्वास्थ्य र सिकाइ उपलब्धिमा सुधार गर्नु।

४.२.४ रणनीतिहरू

योजनाका उद्देश्यहरू हासिल गर्न निम्नलिखित रणनीतिहरू अवलम्वन गरीनेछ -

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

१. शिक्षा स्वास्थ्य र कृषि क्षेत्रलाई समेत समेटी गरी विद्यालय स्वास्थ्य तथा पोषण रणनिति तयार गरिने।
२. बालबालिकाको लागि विद्यालयमा नै सफा ताजा र पोषिलो खाजा तयार गरी समूहमा हात धुने बानी विस्तार गरिनेछ।
३. सवै विद्यालयमा User Manual समेतको प्राथमिक उपचार बाकस प्रदान गर्ने तथा आधारभूत प्रथमिक उपचारको तरिका सम्बन्धमा समय सापेक्ष अद्यावधिक गरिएको हुने।
४. अभिभावक आमा समूह मार्फत सचित्र पोषण पाठ्यक्रम निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने।
५. सरसफाइ तथा स्वच्छताका लागि मापदण्ड विकास गरि कार्यान्वयन गर्ने।

४.२.५ उपलब्धि नतिजा प्रमुख क्रियाकलाप तथा लक्ष्य

क) उपलब्धि विद्यालयमा अध्ययन गर्ने सबै बालबालिकाको स्वास्थ्य तथा पोषणको अवस्थामा सुधार भएको साथै स्वच्छ पिउने पानी तथा सरसफाइप्रति सचेत भएको हुने।

ख) प्रमुख नतिजाहरू

१. विद्यालय दिवा खाजा कर्यविधि २०७७अद्यावधिक तथा थप प्रभावकारिताका साथ कार्यान्वयन भएको हुने ।
२. सबै माध्यमिक विद्यालयमा एक विद्यालय एक स्वास्थकर्मी परिचालन हुने ।
३. सवै विद्यालयमा User Manual समेतको प्राथमिक उपचार बाकस प्रदान गर्ने तथा आधारभूत प्राथमिक उपचारको तरिका सम्बन्धमा समय सापेक्ष अद्यावधिक गरीएको हुने ।
४. स्थानीय पाठ्यक्रममा किशोरी शिक्षा सम्बन्धी विषय समावेश हुने ।
५. सरसफाइ सम्बन्धी आवश्यक पूर्ण पूर्वाधार विकास भएको हुने ।
६. स्थानीय उत्पादनमा चक्रिय पोषणयुक्त दिवा खाजा सुनिश्चितता हुने ।

ग) प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य :

तालिका ४.२ दिवा खाजासहित स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रमका प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

क्र.स.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	इकाइ	भौतिक लक्ष्य (५ वर्ष)					भौतिक लक्ष्य (१० वर्ष)	कैफियत
			१	२	३	४	५		
१	विद्यालय दिवा खाजा कर्यविधि २०७७ अद्यावधिक र परिमार्जन	पटक		१				२	नगरपालिका
२	एक विद्यालय एक स्वास्थकर्मि	संख्या			१	१	१	६	संघ/ प्रदेश/ नगरपालिका
३	User Manual समेतको प्राथमिक उपचार बाकस	संख्या		५	५	५	४	१९	नगरपालिका
४	स्थानीय पाठ्यक्रममा किशोरी शिक्षा	कक्षा							विद्यालय
५	सरसफाइ सम्बन्धी आवश्यक पूर्ण पूर्वाधार विकास	संख्या		५	५	५	४	१९	विद्यालय
६	स्थानीय उत्पादनमा चक्रिय पोषणयुक्त दिवा खाजा	निरन्तर							विद्यालय
७	विद्यालयमा पोषण कर्नर निर्माण	निरन्तर		११	८			१९	विद्यालय
८	अभिभावक आमा समूह	संख्या		३	३	५	८	१९	विद्यालय

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

४.३ छात्रवृत्ति

४.३.१ परिचय

विद्यालय शिक्षामा विद्यार्थीहरुको सहभागिता वृद्धि गरि सिकाइलाई निरन्तरता दिन तथा विद्यालय वाहिर रहेका सामाजिक आर्थिक रुपले पिछडिएकावर्गहरुलाई विद्यालय शिक्षामा सुनिश्चित गर्न अगाडि सारिएको उत्प्रेरणामूलक कार्य छात्रवृत्ति होजसले लक्षित समुदायहरु गरीब सुविधाविहिन अपाङ्गता तथा कठिन परिस्थितिमा रहेका बालबालिकाहरुलाई विद्यालयमा टिकाइ राख्न मद्दत गर्दछ। छात्रवृत्ति लगायत विद्यार्थीलाई प्रदान गरिने सहयोगले न्यून आय भएका परिवारसुविधाविहिन तथा कठिन परिस्थितिमा रहेका बालबालिकाहरूलाई विद्यालय शिक्षामा पहुँच तथा सहभागिताका लागि सहयोग गरि समता तथा समावेशिताको अवस्था सुधारमा योगदान गर्दछ। यस्तो सहयोगले आर्थिक अभावका कारणले विद्यालय पोशाक स्टेसनरी लगायतका सामग्रीहरू दिवा खाजा इत्यादि उपलब्ध हुन नसकी विद्यालयमा हुने विद्यार्थीको अनुपस्थिति र विद्यालय छाड्ने दर घटाउन सहयोग गर्दछ। यसबाट सबै बालबालिकालाई विद्यालय तहको शिक्षामा पहुँच र सहभागिता सुनिश्चित गर्न र आधारभूत तहमा अनिवार्य शिक्षा कार्यान्वयनमा सहयोग पुग्दछात्यसै गरि यसबाट विद्यालयमा उपस्थित हुन र सिकाइमा सक्रियतापूर्वक सहभागी हुन उत्प्रेरणा प्राप्त हुने भएकाले बालबालिकाको सिकाइ सुधार गरि शिक्षाको गुणस्तर सुधार गर्नमा पनि योगदान हुन्छ। विद्यालय शिक्षामा सबैको पहुँच र सहभागिता सुनिश्चित गर्नका लागि प्रदान गरिने यस्ता छात्रवृत्ति तथा प्रोत्साहनहरू मूलतः गरीबी केन्द्रित हुन आवश्यक छ।

४.३.२ वर्तमान अवस्था

नेपाल सरकारले सामुदायिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुका लागि विभिन्न किसिका छात्रवृत्तिहरु प्रदान गर्दै आएको छ। यस पालिका अन्तर्गत आधारभूत तह कक्षा १-८ मा अध्ययनरत ८३५ जना छात्रा (दलित छात्रा) ८४० दलित छात्र र १(८ सम्म का अन्य छात्रा २०३५ गरी शैक्षिक सत्र २०७८ मा ३७१० जनाले यो सुविधा लिएका छन्। यस पालिकामा विभिन्न विद्यालयमा अध्यनरत वार्षिक परीक्षामा उत्कृष्ट नतिजा ल्याउने विद्यार्थीहरुलाई विभिन्न दाता तथा संघ सस्थाले प्रोत्साहन स्वरुप छात्रवृत्तिहरु प्रदान गर्दै आइरहेका छन्। यस नगरपालिकाले आधारभूत तहको अन्तिम परीक्षामा उत्कृष्ट नतिजा ल्याउने गाउपालिका भरिका १/१ छात्र र छात्रालाई पुरस्कार स्वरुप नगद वितरण गर्दै आएको छ भने सामुदायिक विद्यालयमा अध्ययनरत कक्षा ८-१२ का विद्यार्थीले शैक्षिक सत्र २०७६ मा PMT फारामका आधारमा प्रदान गरिने छात्रवृत्ति नपाएको देखिएकोले विद्यालयले सो प्रति सचेत रहनुपर्ने देखिन्छ।

छात्रवृत्तिसम्बन्धी निम्नलिखित चुनौतीहरू पहिचान गरीएको छ :

१. छात्रवृत्तिको रकम ज्यादै न्यून हुनु।
२. जात र लिङ्गलाई महत्व दिइ छात्रवृत्ति वितरण गर्नु।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

३. छात्रवृत्ति सहित सामुदायिक आवासीय विद्यालय व्यवस्थापन गर्नु।
४. छात्रवृत्ति वितरण र प्रभावकारिताको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनलाई प्रभावकारी बनाउनु।

४.३.३ उद्देश्य

१. लक्षित वर्ग पहिचान गरि बालबालिकाहरूलाई सिकाइमा सहभागिता र उपलब्धि बढाउने।
२. विद्यालय शिक्षामा समानता र समता वृद्धि गरी समावेशी बनाउने।

४.३.४ रणनीतिहरू

१. लक्षित वर्ग पहिचान गरी छात्रवृत्ति वितरण गरिनेछ।
२. विद्यालय र समुदायको सहभागितामा प्रत्येक विद्यालयमा छात्रवृत्ति व्यवस्थापन समिति र दिवा खाजा व्यवस्थापन समिति गठन गरिनेछ।
३. स्थानीय तहले कक्षा १० का मेधावी विद्यार्थी पहिचान गरी निःशुल्क प्राविधिक उच्च शिक्षाको अवसर प्रदान गर्ने।
४. निःशुल्क प्राविधिक उच्च शिक्षाको अवसर पाएका विद्यार्थीले अध्ययन पश्चात् ५ वर्ष आफ्नो क्षेत्रमा रोजगारीको अवसर प्रदान गर्ने।
५. मेडिकल र ईन्जियरिङ्ग तरफ एक जना छात्र र एक जना छात्रा लाई विशेष छात्रवृतिको व्यवस्था गरीनेछ।

४.३.५ उपलब्धि, नतिजा, प्रमुख क्रियाकलाप तथा लक्ष्य

क) उपलब्धि

आर्थिक अभावका कारणले कुनैपनि बालबालिका शिक्षाको अवसरबाट बञ्चित नहुने।

ख) प्रमुख नतिजाहरु

१. लक्षित वर्ग पहिचान गरि एकीकृत छात्रवृत्ति प्रणालीको विकास र कार्यान्वयन हुने।
२. आर्थिक रुपमा पिछडिएका वर्गलाई छात्रवृत्ति वितरण गरिने।
३. सामुदायिक आवासीय विद्यालय छात्रवृत्ति सहितको हुने।

ग) प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

तालिका ४.३ दिवा खाजासहित स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रमका प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

क्र.सं.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	इकाइ	भौतिक लक्ष्य (५ वर्ष)					भौतिक लक्ष्य (१० वर्ष)	कैफियत
			१	२	३	४	५		
१	छात्रवृत्ति छनोट र वितरण कार्यविधि विकास	पटक	०	१				२	नगरपालिका

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

२	छात्रवृत्ति र दिवा खाजा व्यवस्थापन समिति गठन	संख्या	०	०	३६				विद्यालय
३	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	संख्या	०	०	३६				नगरपालिका

४.४ परिस्थितिजन्य शिक्षा

४.४.१ परिचय

परिस्थितिजन्य शिक्षा भन्नाले युद्ध द्वन्द्व महामारी तथा प्रकोपको अवस्थामा पनि बालबालिकाको सिक्न पाउने अधिकारलाई संरक्षण गर्दै सिकाइलाई निरन्तरता दिने वैकल्पिक उपाय सहितको शैक्षिक कार्यक्रमलाई लिने गरिन्छ। यसको मुख्य उद्देश्य विभिन्न कारणले उत्पन्न संकटकालीन अवस्थामा बालबालिकालगायत शिक्षासँग सम्बद्ध व्यक्ति परिवार तथा समुदायको जीवन रक्षा प्रकोपबाट सिर्जित संकटको व्यवस्थापन सामाजिक द्वन्द तथा हिंसा र दुरुपयोगबाट बालबालिकालाई शुरक्षित राख्नुका साथै समग्र शिक्षा क्षेत्रलाई निर्वाध रूपमा क्रियाशील हुने गरी शैक्षिक कार्यक्रमहरूको तयारी तथा सञ्चालन गर्नु हो। यस अवधारणाअन्तर्गत सम्भावित जोखिमको पूर्व तयारी आपतकालीन अवस्थामा क्षति कम हुने गरी तत्कालको व्यवस्थापन गर्ने आपतकाल पश्चात् क्षतिको आपूरण गर्ने कार्यढाँचा समेटिएको हुनु पर्दछ।

आपतकालीन तथा संकटपूर्ण अवस्थामा शिक्षाको अवधारणा बाल अधिकारको रूपमा स्वीकार गरीएपछि यसलाई थप प्रभावकारी बनाउने कार्य प्रारम्भ भएको हो । अधिकारका क्षेत्रमा भएका अन्तर्राष्ट्रिय कानुनहरू, विश्वव्यापी घोषणाहरू, अन्तर्राष्ट्रिय एवम् क्षेत्रीय घोषणा तथा प्रतिवद्धताहरूबाट परिलक्षित यस अवधारणालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न विभिन्न राष्ट्रहरूले आआफ्नो नीति-, कानुन तथा योजनाहरूमा परिस्थितिजन्य शिक्षा आपतकालीन तथा संकटपूर्ण) लाई समावेश गर्ने गरेका छन् (अवस्थामा शिक्षा। विशेषतलामो द्वन्दको परिवेशमा शिक्षा क्षेत्रमा परेको प्रभाव :, २०७२ को विनाशकारी भूकम्प तथा विभिन्न समय र स्थानमा घटेका प्राकृतिक प्रकोपका घटनाहरूका साथै कोभिड१९ लगायतका - महामारीहरूका प्रभावका कारण बालबालिकाको शिक्षा प्राप्त गर्ने अधिकारमा पुगेको अवरोधबाट पाठ सिकी यस शिक्षा क्षेत्रको योजनामा यस पालिकाले आगामी १० वर्षको लागि नीति तथा कार्यक्रमिक प्राथमिकता र कार्यान्वयन ढाँचा समावेश गरिएको छ।

क) यस खण्डमा मूलततीन प्रकारका आपतकालीन अवस्थ :ाहरू समावेश गरिएको छ :

ख) प्राकृतिक प्रकोपभूकम्प : बाढीपहिरो हावाहुरी हिमपहिरो आगोलागी चट्याङ खडेरी दुर्घटना आदि।

ग) महामारी : झाडापखाला कालाज्वर हैजा भाइरल ज्वरो डेङ्गु टाइफाइड हेपाटाइटिस बर्डफ्लू क्षयरोग कुष्ठरोग ठेउला स्वाइन फ्लू कोभिड आदि सरूवा रोगहरू।

घ) युद्ध द्वन्द्व विस्थापन आन्तरिक तथा बाह्य :युद्ध एवम् द्वन्द्व तथा साम्प्रदायिक धार्मिक राजनीतिक आदि द्वन्द्व युद्ध शोषण दुराचार तथा अन्य कारणले नागरीकहरूको विस्थापन आन्तरिक तथा बाह्य स्थानान्तरणका कारण बालबालिकाले शिक्षा प्राप्त गर्ने अधिकारलाई शुरक्षित राख्ने।

४.४.२ वर्तमान अवस्था

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

नेपालको संविधान २०७२ले अनिवार्य तथा निःशुल्क आधारभूत शिक्षा ,, निःशुल्क माध्यमिक शिक्षा तथा सुविधाविहीन तथा अपाङ्गहरूका लागि निःशुल्क उच्च शिक्षाको सुनिश्चितताका साथै बालबालिका माथि हुने विभेद, सजाय र दुराचारलाई निषेध गरेको छ। अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा ऐन ले छात्रवृत्ति (२०७७) र अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा नियमावली (२०७५), दिवाखाजा, सुविधा विहिनहरूका लागि विशेष सहयोग, मातृभाषामा शिक्षा सहित कुनै पनि अवस्थामा बालबालिकाको शिक्षा प्राप्त गर्ने अधिकार सुनिश्चित गरेको छ।

यस पालिकामा पनि विभिन्न समयमा विपद तथा संकट आइपर्दछन् यस्तो अवस्थामा शिक्षण सिकाइ क्रियाकलापलाई निरन्तरता दिन तथा विपद तथा संकटको घडिमा पनि विचलित नभइ सो को व्यवस्थापन र न्यूनीकरण गर्न योजनाबद्ध रुपमा शिक्षा प्रदान गरीदै आएको छ जस्तै कोभिडका कारणबाट अस्त व्यस्त भएको शैक्षिक सत्र २०७७ लाई विद्यालय व्यवस्थापन समितिको संयुक्त सहयोगमा फोन तथा टोल सिकाइ योजना बनाएर बालबालिकाको सिक्ने अधिकारलाई सुनिश्चित गरी सिकाइलाई निरन्तरता दिनेछ यसै सन्दर्भमा कक्षागत रोल नंलाई जोर विजोर प्रणाली .मार्फत विद्यालयमा समाजिक दूरी कायम गर्दै शिक्षण सिकाइ समेत भएको थियो। विपद्का लागि सहयोगार्थ यस पालिकामा द्रुत प्रतिकार्य समितिनेपाल रेडक्रस सोसाइटी उपशाखा तथा वारुण यन्त्र रहेको छ। विद्यालयमा रहेको जुनियर रेडक्रस सर्कल तथा विपद व्यवस्थापन समितिले बालबालिकहरुमा सचेतना कार्यक्रम चलाएका छन्। साथै स्वास्थ्यका मापदण्ड अपनाई स्थानीय पाठ्यक्रमको तल्लो कक्षा देखिनै विपद जोखिम न्युनीकरणका विषयवस्तु समावेश गरिएको छ।

परिस्थितिजन्य शिक्षाका चुनौतीहरू -

१. आपतकालीन अवस्थाको शिक्षालाई छुट्टै विधाको रूपमा सम्बोधन गर्ने।
२. प्रकोप र सोको जोखिमको विषयमा सावधानी अपनाउनु।
३. संकटको क्षेत्र पहिचान गर्नु।
४. क्षेत्र पहिचान गरी योजना निर्माण गर्नु।
५. योजना निर्माणको प्रक्रिया र सहभागिता।

४.४.३ उद्देश्यहरू

१. सङ्कटको सम्भावित जोखिम पहिचान गरी शिक्षाको माध्यमबाट पूर्व सावधानी र तयारीको वातावरण तयार गर्ने।
२. सूचना तथा संञ्चार प्रविधिको विकास गर्ने।
३. विद्यालयमा विपदको बेलामा सुरक्षित रहनका लागि सुरक्षित ठाँउको पहिचान गरि विद्यार्थीलाई जम्मा गर्न लगाउने र सुरक्षित रुपमा निस्किनको लागि नक्साङ्कन गर्ने।

४.४.४ रणनीतिहरू

१. स्थानीय सरकारले संकटको पहिचान मूल्याङ्कन का आधारमा पूर्वानुमान तथा प्रतिकार्यको बृहत योजना र विद्यालयहरूले आ-आफ्ना विद्यालयको योजना तयार गर्ने छन्।
२. विपद् प्रतिरोधी भौतिक पूर्वाधारको निर्माण तथा पुनर्स्थापन गरिने छ।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

३. विद्यार्थी शिक्षक अभिभावकलाई प्रकोप रोकथाम र पुनर्स्थापनाको लागि क्षमता विकास गरिनेछ।
४. विपद्मा सेवा प्रवाहको संयन्त्र विकास गरिनेछ।
५. विद्यालय शान्ति क्षेत्र कायम गरी यसप्रति सरोकारवाला लाई जिम्मेवार बनाइनेछ।

४.४,५ उपलब्धि.नतिजा प्रमुख क्रियाकलाप तथा लक्ष्य ,

कउपलब्धि (

हरेक परिस्थितिमा बालबालिकाको सुरक्षासहित शिक्षा प्राप्त गर्ने अधिकारको सुनिश्चितता भएको हुने।

खनतिजा (

१. विद्यालयमा प्रकोप व्यवस्थापनका लागि पूर्वतयारीको योजना तथा क्षमता विकास हुने।
२. स्रोतको व्यवस्थापन सहित विद्यालय तथा शिक्षा प्रणाली सक्रिय हुने।
३. महामारीको समयमा स्वास्थ्य मापदण्ड तथा उपचारसहित सिकाइ निरन्तरता हुने।

ग) प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

तालिका ४.४ परिस्थितिजन्य शिक्षाका प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

क्र.सं.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	इकाइ	भौतिक लक्ष्य (५ वर्ष)					भौतिक लक्ष्य (१० वर्ष)	कैफियत
			१	२	३	४	५		
१	शुरक्षित शिक्षण सिकाइ सहजीकरण योजना	आवस्यकतानुसार		१				२	संघ/ प्रदेश/ नगरपालिका
२	क्षमता विकास	संख्या			१९			१९	नगरपालिका
३	मापदण्ड अनुसारको भौतिक पूर्वाधार	निरन्तर			३	३	३	१९	संघ/ प्रदेश/ नगरपालिका
४	समुदायमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको विस्तार	प्रतिशत							नगरपालिका
५	विद्यालयमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको विकास	संख्या			१९			१९	नगरपालिका
६	User manual सहितको प्राथमिक उपचार बाकस	संख्या		५	५			१९	नगरपालिका

४.५ विद्यालय भौतिक पूर्वाधार विकास

४.५१ परिचय.

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

शिक्षा नियमावली २०५९ अनुसार एक विद्यार्थीका लागि सुविधाजनक रूपमा पठनपाठनमा सहभागी बन्न प्रारम्भिक बालविकास तथा आधारभूत तहका प्रारम्भिक कक्षाका लागि प्रति विद्यार्थी ०.७५ वर्ग मिटर र आधारभूत तह तथा माध्यमिक . ०० वर्गमिटर बराबरको क्षेत्रफल तोकिएको छ.तहका लागि प्रति विद्यार्थी १ । बालबालिका विद्यालयमा भर्ना हुनका लागि सुरक्षित विद्यालय, पढ्नका लागि कक्षाकोठा, खेल्नका लागि खेलमैदान, शौचका लागि शौचालय, सफाइ र पिउनका लागि खानेपानी जस्ता भौतिक पूर्वाधार विद्यालयका आधारभूत संरचना हुन् । राष्ट्रिय शिक्षा नीति २०७६ ले विद्यालयहरूमा भवन, कक्षाकोठा, फर्निचर, प्रयोगशाला, शौचालय, पानी, पुस्तकालय, बुक कर्नर जस्ता भौतिक पूर्वाधार तयार गर्ने, विद्यालय भवन लगायत सम्पूर्ण भौतिक पूर्वाधार विपद जोखिममुक्त बनाउँदै सबै विद्यालयलाई सुरक्षित एवं बालमैत्री, हरित विद्यालयको रूपमा विकास गर्ने लगायतका नीतिगत व्यवस्थापन गरेको छ ।

यस खण्डमा विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार विकासको वर्तमान अवस्थाको समीक्षाका आधारमा चुनौतीहरू पहिचान गरी आगामी दश वर्षका लागि विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार विकासका उद्देश्य, रणनीति, नतिजा र प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य उल्लेख गरिएको छ ।

४.५.२ वर्तमान अवस्था

यस पालिकामा कूल विद्यालय २३ मध्ये २० सामुदायिक र ३ सस्थागत विद्यालय छन्। सामुदायिक विद्यालय तर्फ ६४ भवन रहेकोमा १० वटा पक्की भवन छन् जसमा साममुदायिक तर्फ १४६ वटा कक्षाकोठा पक्की छन् यसरी हेर्दा विद्यालयमा पक्की संरचना कम देखिन्छ। सामुदायिक विद्यालयमा छात्रा शौचालय भएका विद्यालयहरु १४ छात्र शौचालय तथा महिला शिक्षक शौचालय १४वटा छन्। ख ◌ानेपानीको आफ्नै श्रोत भएका विद्यालय २३ बाहिरी श्रोत भएका विद्यालय ० श्रोत र अन्य कुनै नभएका विद्यालय० वटा छन्। विपद तथा जोखिम व्यवस्थापनको तयारीका लागि स्थनीय पाठ्यक्रम मार्फत प्रारम्भिक कक्षा देखि नै विषयवस्तु समावेश गरिएको छ। पालिका भरमा ११ वटा विद्यालयमा पुस्तकालय३ वटा विद्यालयमा विज्ञान प्रयोगशाला ४ विद्यालयमा कम्प्युटर प्रयोगशाला र १२ वटा विद्यालयमा इन्टरनेट पुगेको छ। विद्यालयको वातावरण तर्फ फर्केर हेर्दा १२ विद्यालयमा स्टाफ कोठा१ २ विद्यालयमा स्टोर कोठा ० विद्यालयमा खेलकुद कोठा साथै १२ विद्यालयमा पर्याप्त खेल मैदान रहेका छन्। यस पालिकामा २ वटा विद्यालयमा ४ कोठे पक्की भवन निर्माण र निर्माणधीन अवस्थामा छन्। अधिकांस विद्यालयमा तारजाली सहितको घेराबारा भएको छ भने केही विद्यालयमा प्रवेश गेट निर्माण हुने क्रममा रहेका छन् भने सभाहल राम मा.वि मा निमार्ण कभएका छन ।

विद्यालय पूर्वाधार विकाससँग सम्बन्धित निम्नलिखित चुनौतीहरू रहेका देखिन्छन् :

१. भौतिक पूर्वाधारको विकास र विस्तारमा स्थामीय तहको भूमिका ।
२. पूर्वाधार विकास कालाई गुणस्तरीय पारदर्शी एवं जवाफदेही बनाउनु ।
३. शुरक्षित विद्यालय पूर्वाधार विकास एवम् विस्तारका लागि मापदण्ड अनुसारको गुरु योजना विकास गर्नु ।
४. आवश्यक स्रोतको व्यवस्थापन गर्नु ।
५. पूर्वाधारहरूलाई बालमैत्री अपाङ्गता र लैङ्गिक मैत्री बनाउनु ।

४.५.३ उद्देश्य

१. शुरक्षित विद्यालय पूर्वाधारको आवश्यक मापदण्ड विकास र कार्यान्वयन गर्नु।
२. पूर्वाधारहरूलाई पारदर्शी एवं जवाफदेहीताका आधारमा बालमैत्री अपङ्गता र लैङ्गिकमैत्री बनाउने।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

४.५.४ रणनीतिहरू

१. पूर्वाधार विकासका लागि विद्यालयको तह र विद्यार्थी सङ्ख्याको आधारमा मापदण्ड विकास गरिनेछ।
२. विद्यालय पूर्वाधार विकासका लागि विभिन्न संघसंस्था एवं सरोकारवालाहरूसँग लागत साझेदारी गरिनेछ।
३. विद्यालयहरू निर्माण गर्दा कक्षाकोठा शिक्षक प्रधानाध्यापक तथा प्रशासनिक कक्ष पानी शौचालय भान्सा वा खाजा घरलगायतं सबैको योजना समावेश गरी डिजायन गरिनेछ।
४. प्रकोपको सिकार भएका विद्यालय भवनलाई तुरून्त वैकल्पिक व्यवस्था गरी स्तरोन्नती गरिनेछ।
५. पूर्वाधार निर्माणसँगै शुरक्षित विद्यालय निर्माणका लागि संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गरीने छ।
६. पूर्वाधार विकासकालागि विद्यालयको भौतिक सूचक तयार गरिनेछ।
७. आंसिक रुपमा क्षति भएका विद्यालका संरचनाको मर्मत सम्भार गरिनेछ।

४.५ ,५ उपलब्धि.नतिजा तथा प्रमुख क्रियाकलापहरु तथा लक्ष्य

कउपलब्धि (

सबै विद्यार्थीहरूलाई शुरक्षित र उपयुक्त भौतिक वातावरणमा अध्ययन गर्ने अवसर हुने।

खनतिजा (

१. माग र आवश्यकताका आधारमा विद्यालय पूर्वाधार विकास एवम् विस्तारका लागि मापदण्ड अनुसारको १० वर्षे गुरु योजना तयार हुने।
२. पूर्वाधार विकासका लागि विद्यालयको तह र विद्यार्थी सङ्ख्याको आधारमा मापदण्ड विकास गरिनेछ।
३. पूर्वाधार विकासको लागि स्रोत र जिम्मेवारीको विन्यास सहित कार्यान्वयन प्रारूप विकास हुने।
४. पालिकाका सबै विद्यालयहरुमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार विकास र विस्तार हुने।
५. पूर्वाधार विकासका लागि विद्यालयको भौतिक सूचक तयार हुने।
६. विद्यालयमा अपाङ्गमैत्री बालमैत्री तथा लैङ्गिक मैत्री भौतिक पूर्वाधार हुने ,।
७. सबै विद्यालयको क्षेत्रभित्र घेरबार र प्रवेश गेट निर्माण भएको हुने।

ग) प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

तालिका ४.५ विद्यालय भौतिक पूर्वाधार विकासकाप्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

क्र. स.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	इकाइ	भौतिक लक्ष्य (५ वर्ष)					भौतिक लक्ष्य (१० वर्ष)	कैफियत
			१	२	३	४	५		
१	पूर्वाधार विकासका लागि मापदण्ड	पटक		१				१	नगरपालिका
२	पूर्वाधार विकास एवम् विस्तारका लागि १० वर्षे गुरु योजना तयार	पटक		१				१	नगरपालिका
३	अपाङ्गमैत्रीबालमैत्री तथा लैङ्गिक मैत्री भौतिक पूर्वाधार निर्माण	संख्या			१	१	१	5	नगरपालिका

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

४	पूर्वाधार विकासको लागि स्रोत र जिम्मेवारी	निरन्तर							संघ/ प्रदेश/ नगरपालिका
५	विद्यालयको मर्मत सम्भार	निरन्तर							संघ/ प्रदेश/ नगरपालिका
६	प्रकोपको सिकार भएका विद्यालय भवन	आवश्यक							नगरपालिका

४.६ शिक्षामा सूचना र प्रविधि

४.६१ परिचय.

सूचना प्रविधि भन्नाले ध्वनी, तस्विर, अक्षर तथ्यांकको रुपमा सूचनाहरुलाई विद्युतीय यन्त्रहरु कम्प्युटर तथा दुरसञ्चारको प्रविधिको प्रयोग गरि भण्डारण, सम्पादन, सम्प्रेषण संग्रह र प्रवाहलाई चिनिन्छ । २१ औ शताव्दीको युग सूचना र प्रविधिको युगमा परिभाषित भइसकेको छ । अबको शिक्षा विश्वव्यापिकरण, प्रतिस्पर्धात्मक तथा आधुनिकताले भरिपूर्ण हुन जरुरी छ । विश्वका शक्तिशाली राष्ट्रहरु विश्व बजारमा आफ्नो मानव संसाधनलाई कसरी शुरक्षित राख्ने र आफ्नो प्रविधिलाई कसरी विश्व बजारसामू अग्रपंक्तिमा पुर्याउने भन्ने होडमा रहेका छन् ।

हालको कोभिड-१९ को विषम परिस्थितिमा सूचना प्रविधिको महत्व अझ बढेको छ । नेपाल सरकार शिक्षाबिज्ञान तथा , प्रबिधिमन्त्रालयले मिति २०७७१८ मा जारी/०२/ गरेको वैकल्पिक प्रणालीबाट विद्यार्थीको सिकाइ सहजीकरण निर्देशिका, २०७७ का अनुसार वैकल्पिक प्रणाली भन्नाले कोभिड१९ वा यस्तै प्रकारको विपद् वा महामारी जस्ता कारणले पठनपाठन - गर्न कठिन भएको वा हुने अवस्थामा रेडियो, टेलिभिजन, अनलाइन, अफलाइन, परियोजना पाठहरु, स्वअध्ययन, दुर तथा खुल्ला शिक्षा लगायतका वैकल्पिक माध्यम वा पद्धतिबाट अध्ययन अध्यापन सुचारु राख्ने विधि र प्रक्रियालाई सम्झनु पर्दछ । यस निर्देशिकाले पनि सूचना प्रविधिलाई विशेष जोड दिएको छ । वैकल्पिक प्रणालीबाट सिकाइ गर्न सूचना प्रविधिको अहम भूमिका रहेको छ ।

शिक्षाको राष्ट्रिय नीति २०७६ को ४८ मा सूचना तथा संचार प्रविधिलाई शिक्षा प्रणालीको अंगको रुपमा एकीकृत गर्दै विद्यालय तथा शिक्षण संस्थामा प्रविधिको पूर्वाधार विकास गर्ने र शिक्षण सिकाइ प्रक्रियालाई सूचना प्रविधिमैत्री बनाउने नीति ल्याइएको छ ।

शिक्षामा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको विकास तथा प्रयोगले सबै विद्यार्थीका लागि सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको आधारभूत पहुँच पुर्‍याइ डिजिटल भिन्नता कम गर्ने, सूचना तथा सञ्चार प्रविधिलाई शिक्षण सिकाइको साधनका रूपमा प्रयोग गरी सिकाइ सुधार गर्ने, सबैका लागि शिक्षामा पहुँच पुर्‍याउने र शिक्षाको व्यवस्थापकीय तथा शासकीय पद्धतिलाई कुशल र प्रभावकारी बनाई सुशासनको प्रत्याभूतिका लागि सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोगलाई बढावा दिनुपर्दछ ।

४.६.२ वर्तमान अवस्था

यस पालिकाले आ०७/२०७५.ब.६ मा १ वटा विद्यालयलाई विद्युतीय पुस्तकालय स्थापनार्थ आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गरेको थियो साथै यस पालिकामा वैकल्पिक उर्जाको प्रविधिक सहयोगमा मिदास ईक्लास जडान भइ सञ्चालनमा आएका -

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

थिए। हाल मल्टिमिडिया समेतको सुविधा भएका २ स्मार्ट वोर्ड भएको १ विद्यालय छन् ,। मटिहानीमा सबै विद्यालयमा विद्युतको पहुँच छ भने विज्ञान प्रयोगशाला कम्प्युटर प्रयोगशाला तथा इन्टरनेट सुविधा भएका विद्यालयहरु क्रमशः ,४ ,३ र १२ वटा रहेका छन् । यस पालिकामा ४ वटा विद्यालयका ५ जना शिक्षक कर्मचारीले शिक्षण सिकाइमा प्रविधिको प्रयोग गरेका छन् भने प्राय अधिकांस शिक्षकहरु प्रविधिको पहुँच भन्दा टाढा रहेको देखिन्छ ।

शिक्षामा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिसम्बन्धी निम्नलिखित चुनौतीहरू पहिचान गरिएको छ :

१. सबै विद्यालयहरूमा प्रविधिसम्बन्धी आधारभूत संरचना विस्तार गर्न।
२. विस्तार गरिएका ईपुस्तकालयलाई प्रभा-वकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न।
३. शिक्षामा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रभावकारी प्रयोगका लागि एकीकृत प्रणालीको विकास गर्न।
४. प्रविधिसम्बन्धी उपकरणको व्यवस्था त्यसको सञ्चालन र प्रयोगका लागि क्षमता विकास गर्न।
५. सबै विद्यालयलाई सहज हुने गरी शैक्षिक व्यवस्थापन सूचना प्रणाली तथा लेखा प्रणाली व्यवस्थित गर्न।
६. एकीकृत शैक्षिक सूचना व्यवस्थापन प्रणाली मार्फत तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्न।
७. स्थानीय स्तरमा अडियो भिडियो सहितको अनलाइन तथा अफलाइन कक्षा सञ्चालन गर्न सरोकारवालको सक्रियाता बढाउने।

४.६.३ उद्देश्यहरू

१. विद्यालय शिक्षालाई प्रभावकारी गुणस्तरीय र सान्दर्भिक बनाउन सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोग विस्तार गर्ने ।
२. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू लगायत सबैमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिमा आधारित शिक्षामा पहुँच पुर्‍याउने ।
३. विद्यालयको व्यवस्थापन तथा तथ्याङ्क पद्धतिलाई पेपर लेस बनाउने ।

४.६.४ रणनीतिहरू

१. सबै विद्यालयहरूमा प्रविधिसम्बन्धी आधारभूत संरचना विस्तार गरी उपकरणको प्रवन्ध गरिने ।
२. शिक्षकहरूको क्षमता विकास गरी स्वयम् सेवक शिक्षक सेवा प्रवेशका लागि आधारभूत सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको सीप अनिवार्य गरिनेछ ।
३. विभिन्न कक्षा र विषयका लागि अन्तरक्रियात्मक डिजिटल सामग्री विकास गरीनेछ ।
४. सबै विद्यालयहरूमा सि क्यामरा तथा .सि.विद्युत्तीय हाजिरी जडान गरिनेछ ।
५. सूचना तथा सञ्चार प्रविधमा आधारित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन पद्दतिको विकास गरिनेछ ।
६. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलगायत सबैमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधमा आधारित शिक्षामा पहुँच पुऱ्याउने।
७. विद्यालयको समग्र व्यवस्थापन तथा तथ्याङ्क पद्धतिलाई पेपर लेस बनाउने।
८. एकीकृत शैक्षिक सूचना व्यवस्थापन प्रणालीलाई मासिक रुपमा अद्यावधिक गरिनेछ।
९. विद्युत्तीय पुस्तकालय लाई वार्षिक रुपमा अद्यावधिक गरिनेछ।
१०. सामुदायिक सिकाइ केन्द्रमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधको विकास गरिनेछ।

४.६५ नतिजा., क्रियाकलाप तथा लक्ष्य

कउपलब्धि (

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

समुदाय तथा विद्यालयमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिमैत्री बातावरण निर्माण भई विद्यालय शिक्षाको व्यवस्थापनमा सुधार ल्याइ सुशासन प्रवर्धन हुने ।

खनतिजा (

१. शिक्षामा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रभावकारी प्रयोगका लागि अगुवा विद्यालय विकास गरि एक पूर्णकालीन ICT शिक्षक व्यवस्थापन डिजिटल ल्याव स्थापना सञ्चालन हुने ,।
२. विद्यालयमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको पूर्वाधार विकास भई सबैको पहुँच पुग्ने ।
३. स्थानीय स्तरमा अडियो भिडियो सहितको अनलाइन तथा अफलाइन कक्षा सञ्चालनका लागि प्रत्येक विद्यार्थीको हातमा भिडियो प्लेयर वा Android फोन का साथै पेनड्राइभ हुने ।
४. विद्यालयको तथ्याङ्क पद्धति पूर्ण पेपर लेस हुने ।
५. प्रत्येक वडामा एक फ्रि वाई फई चौतारी निर्माण गर्ने-।
६. शिक्षकहरूको क्षमता विकास गरी स्वयंसेवक शिक्षक सेवा प्रवेशका लागि आधारभूत सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको सीप अनिवार्य गरिनेछ ।
७. सामुदायिक सिकाइ केन्द्रमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधको प्रयोगमा विस्तार हुने ।
८. सूचना प्रविधिमा आधारित शिक्षक सहायता प्रणालीको विकास तथा सञ्चालन हुने ।

४.६.६ प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

तालिका ४.६ शिक्षामा सूचना र प्रविधिका प्रमुख क्रियाकलापहरू तथा लक्ष्य

क्र. स.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	इकाइ	भौतिक लक्ष्य (५ वर्ष)					भौतिक लक्ष्य (१० वर्ष)	कैफियत
			१	२	३	४	५		
१	प्रविधिसम्बन्धी आधारभूत संरचना विस्तार	संख्या		५	५	५	५	३०	संघ/ प्रदेश/ नगरपालिका
२	पूर्णकालीन ICT शिक्षक व्यवस्थापन डिजिटल ल्याव स्थापना	संख्या			१				प्रदेश/ नगरपालिका
३	कक्षाकोठामा प्रविधिको प्रयोग	संख्या		४	४	४	४	२८	विद्यालय
४	ईपुस्तकालय- आद्यावधिक र विस्तार	संख्या	२४			१०		३८	नगरपालिका
५	विद्यार्थीको हातमा भिडियो प्लेयर वा Android फोन का साथै पेनड्राइभको पहुच	प्रतिशत		१०	१०	१०	१०	८०	संघ/ प्रदेश/ नगरपालिका
६	तथ्याङ्क पद्धति पूर्ण पेपर लेस	संख्या			२०	३८			नगरपालिका
७	फ्रि वाई-फाई चौतारी	संख्या			२	१	३	९	नगरपालिका
८	शिक्षकहरूको क्षमता विकास	निरन्तर							नगरपालिका
९	सामुदायिक सिकाइ केन्द्रमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधको प्रयोग	निरन्तर							नगरपालिका

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

१०	सूचना प्रविधिमा आधारित शिक्षक सहायता प्रणालीको विकास तथा सञ्चालन					सबै			संघ/ प्रदेश/ नगरपालिका

परिच्छेद पाचः सुशासन तथा व्यवस्थापन

५.१ परिचय

शिक्षा पद्धतिमा निणर्य तथा कार्यान्वियनको समग्र प्रक्रियाले शासकीय प्रबन्धलाई जनाउँदछ । शासकीय प्रवन्धमा संरचना तथा प्रक्रिया दुवै पर्दछन् । विद्यालय क्षेत्रको यो योजनाका सन्दर्भमा शासकीय प्रवन्ध अन्तर्गत योजनाको प्रभावकारी ढङ्गले तथा कुशलतापूर्वक कार्यान्वयन गरि बालबालिकाको सहभागिता र सिकाइमा सुधार गर्न आवश्यक संरचना, भूमिका तथा कार्य प्रक्रिया समावेश हुन्छन् । यस्ता संरचना तथा कार्य प्रक्रियाहरूले सहभागिता तथा सहमतिमा निणर्य गर्नु तथा निर्णय कार्यान्वयन गर्नु, निश्चित दृष्टिकोण वा उद्देश्यमा आधारित हुनु, कार्यसम्पादनमा प्राथमिकता दिई उत्तरदायी हुनु, कार्यसम्पादनमा प्रभावकारिता तथा कार्यकुशलता कायम गर्नु, विद्यार्थीको सिकाइप्रति जवाफदेही भई पारदर्शी हुनु र विधिको सर्वोच्चता तथा समतालाई प्रोत्साहन गरि सुशासनको प्रत्याभूति गर्नुपर्दछ । शिक्षामा स्थानीय सरकार, विद्यालय तथा समुदाय, गैरसरकारी निकाय तथा विकास साझेदारहरूको भूमिका रहने भएकाले भूमिका अनुसार सुशासन कायम गर्न यी सबैको योगदान रहेको छ ।

शिक्षा क्षेत्रको योजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक संस्थागत संरचना सहित क्षमता विकास, योजना कार्यान्वयनको जिम्मेवारी सहितको प्रबन्ध र उपयुक्त अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणाली स्थापित गर्नु पर्दछ । सुशासन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी योजनाका उद्देश्य, अपेक्षित नतिजा र कार्यक्रमको स्वरूप, संवैधानिक प्रावधान अनुसारको संघीय संरचनामा विभिन्न तहका सरकारको दायित्व तथा ज्ञान, प्रविधि, मूल्य मान्यता र दृष्टिकोणमा आएको परिवर्तनलाई विचार गर्नु पर्दछ । नेपालको संविधानमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरि तीन तहका सरकारका एकल र साझा अधिकारका सूची सहित शिक्षाको शासकीय प्रबन्ध तथा व्यवस्थापन हुने व्यवस्था भएको छ । यस सन्दर्भमा संविधानमा संघीय एकाइहरूका लागि एकल र साझा अधिकार तथा दायित्वको रूपमा विषयहरू प्रस्तुत भएका सन्दर्भमा एकल अधिकार मूल रूपमा प्रभावी भई साझा अधिकार परिपूरक वा सम्पूरक भएर आउँछ भन्ने विषयलाई ध्यान दिनका साथै शिक्षामा विशिष्टीकृत प्रकृतिका कार्यको सञ्चालन तथा व्यवस्थापनका लागि विशेष प्रबन्धको आवश्यकतालाई पनि विचार गर्नु पर्दछ । त्यसैगरि योजना कार्यान्वयन तथा व्यवस्थापनमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोग, समता र समावेशिताको प्रवर्धन, नतिजाप्रतिको जिम्मेवारी र उत्तरदायित्व जस्ता पक्षहरूलाई प्राथमिकता दिनु पर्दछ । यस परिच्छेदमा सुशासन प्रवर्धन गरी शिक्षा क्षेत्रमा यस १० वर्षे शिक्षा क्षेत्रको योजना कार्यान्वयनबाट अपेक्षित नतिजा हासिल गर्नका लागि आवश्यक संस्थागत संरचना, क्षमता विकास, योजना कार्यान्वयनको समग्र व्यवस्था र अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन प्रणालीका सम्बन्धमा वर्तमान अवस्थाको समीक्षा गरीएको छ । वर्तमान अवस्थाको समीक्षाका आधारमा यस योजनाका अपेक्षित नतिजा प्राप्तिका लागि प्रस्तावित कार्यक्रमहरूको कुशल तथा प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नका लागि आवश्यक संस्थागत संरचना, क्षमता विकास, योजना कार्यान्वयनको समग्र व्यवस्था र अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन प्रणालीको स्वरूप प्रस्तुत गरिएको छ ।

५.२ संस्थागत संरचना र क्षमता विकास

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

५१ परिचय.२.

बदलिदो परिवेश अनुसार शासकीय संरचना, प्रक्रिया र क्षमता सुधार गरिएमा शैक्षिक गतिविधि प्रभावकारी भई सुशासन कायम हुने भएकाले संघीय सरचना अनुसार स्थानीय सरकारका अधिकार तथा दायित्व; शिक्षामा भएको सङ्ख्यात्मक विस्तार, ज्ञान, विज्ञान, प्रविधि र सञ्चारमा भएको विकास, सामाजिक चेतनामा आएको परिवर्तन लगायतका पक्षहरूलाई समेत बिचार गरेर संस्थागत संरचना र क्षमता विकास गरी सुशासन प्रवर्धन गर्नु आवश्यक देखिएको छ। यसमा योजनाका प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षा, आधारभूत शिक्षा र माध्यमिक शिक्षामा सबैको पहुँच र सहभागिता सुनिश्चित गरी गुणस्तरमा सुधार, अनौपचारिक तथा आजीवन सिकाइका अवसरहरूको विस्तार; प्रकोप तथा महामारीको अवस्थामा सिकाइ र समता तथा समावेशिताको प्रवर्धनसहित जवाफदेही शैक्षिक सुशासन कायम गर्ने उद्देश्यले आवश्यक संस्थागत संरचना र प्रक्रिया स्थापित गर्ने प्रयास गरिएको छ भने त्यसका लागि आवश्यक पर्ने जनशक्ति तथा क्षमता विकासको आवश्यकता पनि पहिचान गरिएको छ। यस खण्डमा सुशासन प्रवर्धन गरी शिक्षा विकासका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयनका लागि विद्यमान पद्धतिको समीक्षा गरी यस विद्यालय क्षेत्रको योजनाको प्रभावकारी र कुशल कार्यान्वयनका लागि संस्थागत संरचना, क्षमता र प्रक्रियामा देखिएका चुनौतीहरू पहिचान गरिएको छ। पहिचान गरीएका चुनौतीहरू सामना गरी सुशासन प्रवर्धन गर्नका लागि आवश्यक संरचना, क्षमता र प्रक्रियाको विकास तथा परिवर्तनको लागि तयार गरिएको छ।

५२ वर्तमान अवस्था.२.

शिक्षा क्षेत्रको विकासका लागि हाल संघमा शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय रहेको छ। मन्त्रालय अन्तर्गत केन्द्रीय तहमा विभागीय रुपमा शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र र शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्र रहेका छन्। त्यसैगरी स्वायत्त निकायका रूपमा राष्ट्रिय परीक्षा बोर्ड र शिक्षक सेवा आयोग क्रियाशील रहेका छन्। यसैगरी प्रदेश तहमा सामाजिक विकास मन्त्रालय मार्फत शिक्षा, शिक्षा विकास निर्देशनालय र प्रत्येक प्रदेशमा शिक्षा तालिम केन्द्र रहेका छन् भने जिल्ला तहमा शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ, प्रत्येक पालिकामा शिक्षा शाखाको व्यवस्था रहेको छ। पालिका स्तरमा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ कार्यान्वयनमा आएपछि त्यस ऐनले तोकिए बमोजिमको २३ ओटा कार्यहरु कार्यान्वयनमा रहेका छन्।

५३ उद्देश्य.२.

यस योजनामा सुशासन तथा व्यवस्थापनका लागि संस्थागत संरचना र क्षमता विकाससम्बन्धी उद्देश्यहरू निम्नानुसार रहेका छन्:

१. विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिको न्यून नतिजा सम्बोधनको लागि स्थानीय तहमा गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न संरचना र जनशक्तिको व्यवस्था गर्ने
२. विद्यालय शिक्षा क्षेत्रका शैक्षिक गतिविधिहरुको समन्वय, सहअस्तित्व र सहकार्यको प्रत्याभूतिका लागि संयन्त्र र संस्थागत व्यवस्था गर्ने
३. समता तथा समावेशितालाई प्रोत्साहन गरी शिक्षामा सुशासन व्यवस्था गर्ने
४. विद्यालयमा जनशक्ति, संरचना र संयन्त्रको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने

५४ रणनीतिहरू.२.

१ विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिको न्यून नतिजा सम्बोधनको लागि स्थानीय तहमा गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न भौतिक तथा . सांगठानिक संरचनाको सुधार गर्ने र पर्याप्त र तालिम प्राप्त जनशक्तिको व्यवस्थापनमा जोड दिने

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

२ .विद्यालय शिक्षा क्षेत्रका शैक्षिक गतिविधिहरुको समन्वय, सहअस्तित्व र सहकार्यको प्रत्याभूतिका लागि नीतिगत र प्रणालीगत संयन्त्रको विकास र कार्यान्वयन गर्ने र संस्थागत व्यवस्थाका लागि आवश्यक भौतिक पूर्वाधार, जनशक्ति, वित्त व्यवस्थापन र नीति नियम निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने

३ .समता तथा समावेशितालाई प्रोत्साहन गर्नका लागि आवश्यक पर्ने नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्था गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने र शिक्षामा सुशासन व्यवस्था गर्नका लागि पारदर्शिता, जवाफदेहीता, नियमको पालना, कुशल नेतृत्व तथा सूचना सम्प्रेषणका लागि पद्धतिको विकास गरी कार्यान्वयन गर्न जोड दिने

४ .विद्यालयमा दक्ष जनशक्ति व्यवस्थापनका लागि पेशागत योग्यता र तालिमको व्यवस्था गर्नुका साथै भौतिक तथा सांगठानिक संरचनाको निर्माण गर्ने र संयन्त्रको क्षमता अभिवृद्धि गर्नमा जोड दिने

५५ उपलब्धि.२., नतिजा, प्रमुख क्रियाकलाप र लक्ष्य

क उपलब्धि (

शिक्षाका सबै निकाय तथा विद्यालयमा सुशासन प्रवर्धन भई बालबालिकाको सिकाइप्रति उत्तरदायी प्रणालीमा विकास भएको हुने।

ख प्रमुख नतिजाहरू (

१. स्थानीय तहको शिक्षाको शासकीय तथा व्यवस्थापकीय कार्यका लागि संयन्त्र, संरचना र जनशक्ति तयार हुने
२. स्थानीय सरकार, शिक्षाको शासकीय स्वरुप र विद्यालयको जिम्मेवारी, भूमिका, कर्तव्य, दायित्व र अधिकार सुनिश्चित हुने
३. शैक्षिक निकाय र जनशक्तिको दक्षता प्रवर्धन गर्ने, संयन्त्र निर्माण हुने र उक्त संयन्त्रले क्षमता सुधार गर्ने
४. शिक्षा सेवा प्रवाह सहभागितामूलक, कार्यसम्पादनमुखी, शिक्षार्थीको सिकाइप्रति जवाफदेही, समतमूलक तथा समावेशिताको सिद्धान्तमा कार्यसम्पादन उद्देश्यमूलक र प्रभावकारी हुने

गप्रमुख, क्रियाकलाप र लक्ष्य (

तालिका ५.१ संस्थागत संरचनाका लागि प्रमुख क्रियाकलाप र लक्ष्य

क्र.स.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	इकाइ	भौतिक लक्ष्य (५ वर्ष)					भौतिक लक्ष्य (१० वर्ष)	कैफियत
			१	२	३	४	५		
१	आवश्यक कानूनी प्रवन्ध र मापदण्ड विकास	संख्या	२	३	४	२	२	७	स्थानीय तह
२	शिक्षा तालिम केन्द्रको स्थापना	संख्या	०	१	०	०	०	१	स्थानीय तह
३	सूचना प्रणाली सुधार तथा सुदृढीकरण	पद्धति	५	४	३	३	३	१३	स्थानीय तह
४	प्र लाई कार्यसम्पादन करार गरी.अ.जिम्मेवार वनाउने	संख्या	५	४	३	३	३	१३	स्थानीय तह

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

५	शिक्षक तथा विद्यालय शिक्षा प्रणालीलाई सिकाइप्रति उत्तरदायी बनाउने	पद्धति	[illegible]	[illegible]	३	३	३	१३	स्थानीय तह
६	अनौपचारिक शिक्षा र जीवनपर्यन्त सिकाइसम्बन्धी संयन्त्र विकास	संयन्त्रवडा/	१	२	२	२	२	९	स्थानीय तह
७	विद्यालय स्वास्थ्य, पोषण, सरसफाइ तथा स्वच्छता, विपत तथा महामारी सम्बन्धी सेवा तथा समन्वय संयन्त्रको विकास	संयन्त्र	५	४	३	३	३	१३	स्थानीय तह र विद्यालय
८	शिक्षासम्बन्धी कार्यको लागि स्थानीय तहको जनशक्ति तथा संरचनाको क्षमता विकास गर्ने	संरचना	५	४	३	३	३	१३	स्थानीय तह

५.३ शिक्षा क्षेत्रको योजना कार्यान्वयनको प्रवन्ध

५१ परिचय.३.

कुनै पनि योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको निमित्त व्यवस्थित, नीतिगत, प्रणालीगत र वैज्ञानिक प्रबन्धको खाँचो पर्दछ । योजना निर्माण, संगठन, नियन्त्रण, निर्देशन, नेतृत्व प्रदान जस्ता तत्वहरुले योजना कार्यान्वयनको प्रबन्धमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछन् । यसैगरी शिक्षा क्षेत्रको योजना कार्यान्वयन गर्न पनि उल्लेखित तत्वहरुले प्रभाव पार्दछन् । शिक्षा क्षेत्रको योजना कार्यान्वयनको प्रबन्ध प्रभावकारी भएमा अपेक्षित उपलब्धि प्राप्त गर्न सकिन्छ ।

अपेक्षित नतिजा तथाb उपलब्धि हासिल गर्न कार्यान्वयनको उपयुक्त व्यवस्था हुनु आवश्यक छ । योजना कार्यान्वयन प्रबन्धमा सङ्गठन, निर्देशन, नियन्त्रण, संयन्त्र, जनशक्ति, नीति नियम, कानुन तथा मापदण्ड सहितको जिम्मेवारी र उत्तरदायित्व रहन्छन् । नेपालमा संघीय व्यवस्था अनुसार संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको संरचना तयार भई स्थानीय तहमा केही कानुनी प्रबन्ध सहित मुख्य संरचना तथा जनशक्ति र जिम्मेवारी निर्धारण गरीएको छ । त्यसैले कार्यान्वयन प्रबन्ध र सम्पादनका लागि आवश्यक संयन्त्रको विकास हुनु आवश्यक । कार्यान्वयन प्रबन्ध तयार गर्दा दीगोपना, कार्यकुशलता, प्रभावकारितामा ध्यान दिनु पर्दछ । कार्यान्वयन प्रबन्धको समग्र पक्षलाई समावेश गरी स्थानीय तह र विद्यालय अन्तर्गत योजना कार्यान्वयनको प्रबन्धको प्रक्रिया इङ्गित गरिएको छ ।

५२ वर्तमान अवस्था.३.

मुलुक संघीय संरचनाको ढाँचामा रुपान्तरण भएसँगै नयाँ चिराबाट योजना कार्यान्वयनको प्रवन्ध गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्था छ । शिक्षा क्षेत्रमा पनि यसै अनुसार संरचनात्मक रुपान्तरण गर्नुपर्ने हुन्छ । संघमा रहेको शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयले समग्र शिक्षा नीति तथा योजना तर्जुमा, राष्ट्रिय योजना आयोग, अर्थ मन्त्रालय तथा अन्य विषयगत मन्त्रालय, विकास साझेदारहरूसँग समन्वय तथा सहकार्य गर्दछ । स्थानीय तहमा शिक्षा महाशाखा शाखा रहेका छन्/। विद्यालयमा विद्यालय व्यवस्थापन समिति रहनुका साथै शिक्षक मध्ये एक जनालाई प्रधानाध्यापक नियुक्त गरी विद्यालय सञ्चालनको जिम्मेवारी दिइएको छ ।

हरि प्रसाद मण्डल,
नगर प्रमुख

स्थानीय तहमा कार्यसम्पादन गर्नका लागि परिवर्तन गरीएको उल्लिखित सङ्गठन संरचना तथा जनशक्ति व्यवस्थापन विद्यालय शिक्षामा सुशासन कामय गरी कुशल व्यवस्थापनका लागि पर्याप्त नदेखिएको सन्दर्भलाई विचार गर्दा यस योजनाको प्रभावकारी र कुशल कार्यान्वयनका लागि वर्तमान प्रबन्धमा परिमार्जन तथा सुधार आवश्यक देखिएको छ। हालको संरचनामा देखिएका केही समस्या तथा चुनौतीहरू निम्न अनुसार छन् :

१. स्थानीय शिक्षक सहायता पद्धति विकास गर्नु
२. शिक्षक तालिमको क्षमता विस्तार गर्नु।
३. स्थानीय तहमा जनशक्ति अभावले विद्यालयका लागि सहयोग तथा अनुगमन प्रणाली व्यवस्थित गर्न र सङ्गठन तथा दरवन्दी पुनरावलोकन गर्नु।
४. विद्यालय शिक्षाका सन्दर्भमा स्थानीय तहको भूमिका तथा कार्य विवरण स्पष्ट गर्नु पर्ने
५. संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको बजेटलाई एकीकृत गरी स्थानीय तहमा शिक्षा योजना निर्माण गर्नु।
६. संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहहरूवीच समन्वय र सहकार्य सुदृढ गर्ने।

५३ योजना कार्यान्वयनको प्रबन्ध.३.

योजनाको कार्यान्वयनको मुख्य थलो विद्यालय भएकाले विद्यालयमा कार्यान्वयनको उपयुक्त प्रवन्धका साथै स्थानीय तहले विद्यालयको क्रियाकलापहरुमा नियमित अनुगमन तथा कार्यान्वयनमा आवश्यकता अनुसार सहयोग, समन्वय र सहकार्य गर्नु पर्दछ। स्थानीय तहमा शिक्षा क्षेत्रको समग्र योजना कार्यान्वयन प्रक्रियाका लागि निम्न लिखित प्रवन्ध गर्नु पर्दछ।

स्थानीय तह:

१. मटिहानी नगरपालिकाले संघीय तथा प्रदेश तहबाट वित्तीय हस्तान्तरण मार्फत प्राप्त सशर्त अनुदान तथा अन्य अनुदान र आफ्नै स्रोतको बजेट समेत संलग्न गरी वार्षिक शिक्षा बजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्ने।
२. मटिहानी नगरपालिकाको शिक्षा शाखाको क्षमता विकास गरी कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि आवश्यकतानुसार समितिहरू निर्माण गर्ने।
३. मटिहानी नगरपालिकाले कार्यक्रम कार्यान्वयनको नियमित अनुगमन तथा सहजीकरण गरी विद्यालयमा कार्यक्रमहरू प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन हुने सुनिश्चितताका साथै समस्या समाधानका लागि आवश्यक नीति निर्देशन तथा समन्वय गर्ने छन्।
४. कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि आवश्यकतानुसार मटिहानी नगरपालिकाले कानुन, मापदण्ड र निर्देशिका विकास गर्ने।
५. मटिहानी नगरपालिकाले एकीकृत शैक्षिक सूचना व्यवस्थापन मार्फत नियमित रूपमा कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा त्यसका नतिजाहरूको विवरण तयार गर्ने, त्यसको समीक्षा गरी थप सुधारमा प्रयोग गर्ने, योजना निर्माणको आधारका रूपमा प्रयोग गर्ने र संघीय तथा प्रदेशमा समेत आवश्यक विवरण सहजै प्राप्त हुने सुनिश्चितता गर्ने।
६. मटिहानी नगरपालिकाले शिक्षण सिकाइमा आवश्यक सहयोग तथा आदान प्रदानका लागि पालिकास्तरमा शिक्षक तथा विज्ञ समूह सम्मिलित शिक्षक सहायता प्रणाली विकास तथा सञ्चाल गर्ने।

१. विद्यालयले विद्यालय सुधार योजना तयार गरी सालवसाली अद्यावधिक गर्ने।

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

२. संघ, प्रदेश, स्थानीय तह र विद्यालयको आफ्नै आम्दानीबाट प्राप्त बजेट समावेश गरी निर्धारित वार्षिक कार्यक्रमलाई विद्यालय व्यवस्थापन समितिले कार्यान्वयन गर्ने।

३. व्यवस्थापन तथा निर्धारित कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि प्रधानाध्यापकलाई जिम्मेवारी प्रदान गरी उत्तरदायी बनाइने।

४. विद्यालयले वित्तीय व्यवस्थापन, खरिद प्रक्रिया, अभिलेखीकरण, शिक्षक व्यवस्थापन तथा शिक्षकको कक्षाकोठामा समय तथा कार्यको सुनिश्चितता सम्बन्धी आवश्यक मापदण्ड तयार गरी लागू गर्ने।

५. विद्यालयले अभिभावक र सरोकारवालाहरूसँग अन्तरक्रिया तथा सहकार्य गर्न अभिभावक भेला तथा बैठकहरू आयोजना गर्ने र सामाजिक परीक्षणलाई प्रभावकारी बनाउने।

६. स्थानीय सरकारका सम्बन्धित इकाइहरू, समुदाय र गैरसरकारी संस्थाको सहकार्यमा बालबालिकाका लागि पौष्टिक आहार, सरसफाइ र विपत्तिको व्यवस्थापन सम्बन्धी सीप प्रदान गर्न क्रियाशील संरचना तयार गर्ने।

७. विद्यालयले विद्यार्थीलाई विषयगत सिकाइ, अतिरिक्त क्रियाकलाप, सामुदायिक कार्यमा सहभागिताका लागि आवश्यक जिम्मेवारी तथा कार्ययोजना तयार गर्ने।

समुदायिक सिकाइ केन्द्रः

१. सामुदायिक सिकाइ केन्द्र सञ्चालन गर्न व्यवस्थापन समिति गठन गर्ने।

१. वित्तीय व्यवस्थापनका आधारमा व्यवस्थापन समितिले वार्षिक योजना निर्माण गरी कार्यान्वयनको व्यवस्था मिलाउने।

२. साले विषयगत स्थानीय तहका इकाइहरू .के.सि., समुदाय, गैर सरकारी संस्था र सामुदायिक संस्थासँग आवश्यकता अनुसार सहकार्य गरी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने।

५.४ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

५.४१ परिचय.

शैक्षिक कार्यक्रमहरूमा स्रोतसाधनको विनियोजन, वितरण, लगानीको प्रवाह, कार्यक्रम कार्यान्वयन प्रक्रिया, शैक्षिक क्रियाकलापहरू कार्यतालिका अनुसार कार्यान्वयन, लक्षित प्रतिफल प्राप्ति जस्ता विषयका बारेमा नियमित वा आवधिक रूपमा निगरानी, निरीक्षण, पुनर्निरीक्षण, पर्यवेक्षण एवम् जाँचबुझ गर्ने गराउने कार्य अनुगमन हो। यसले कार्यक्रमको प्रगति र वर्तमान स्थितिको बारेमा जानकारी गराउँदछ।

शैक्षिक कार्यक्रमहरूको औचित्यता, सान्दर्भिकता, उपयुक्तता, दक्षता र प्रभावकारिताको सन्दर्भमा व्यवस्थित र उद्देश्यपूर्ण ढङ्गले जाँचबुझ तथा लेखाजोखा गरी मूल्य प्रदान गर्नु मूल्याङ्कन हो। मूल्याङ्कन प्रतिफल र प्रभावसँग बढी केन्द्रित हुन्छ। अनुगमन सामान्यतः कार्यक्रम कार्यान्वयनको चरणमा मात्र गरिन्छ भने मूल्याङ्कन कार्यक्रम सञ्चालनका चरणका साथै कार्यक्रम सम्पन्न भए पश्चात् पनि गरिन्छ। अनुगमन र मूल्याङ्कनले शैक्षिक कार्यक्रमहरूमा भएको लगानीलाई पारदर्शी, नतिजामुखी, जवाफदेही र उत्तरदायीपूर्ण बनाउन सहयोग गर्दछन्।

५.४२ वर्तमान अवस्था.

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

शैक्षिक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्य संघीय तहमा शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय र शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र लगायतका निकायहरूबाट, प्रदेश तहमा सामाजिक विकास मन्त्रालय र प्रदेश शिक्षा विकास निर्देशनालयबाट, जिल्ला स्तरमा शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाईबाट र स्थानीय स्तरमा स्थानीय शिक्षा शाखाबाट हुँदै आएको छ। दीगो विकासको शिक्षा सम्बन्धी लक्ष्य नं ४ कार्यान्वयनका लागि तयार गरीएको कार्यढाँचा, विद्यालय क्षेत्र विकास योजना, चालु आवधिक योजना, नेपाल सरकारको नीति, कार्यक्रम तथा बजेटका लक्ष्य मापनका लागि विकास गरीएका सूचक, मटिहानी नगरपालिकाका शिक्षा सम्बन्धि नीति, योजना तथा कार्यक्रमका आधारमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरीने गरिएको छ। वार्षिक कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि मन्त्रालयद्वारा तयार गरिएको कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिकामा वार्षिक कार्यक्रमको अनुगमन सम्बन्धी प्रबन्ध गरिएको छ। विद्यालय, विद्यार्थी, शिक्षक, कक्षाकोठा तथा पूर्वाधार सम्बन्धी मुख्य सूचना प्राप्तिको आधारको रूपमा शैक्षिक व्यवस्थापन सूचना प्रणालीलाई लिइएको छ। विद्यार्थीको शैक्षिक उपलब्धि, शिक्षक तथा विद्यार्थीको सामाजिक तथा भाषिक पृष्ठभूमि लगायतको विषयमा पनि तथ्याङ्क सङ्कलनको कार्य शुरू गरिएको छ।

विद्यालय र पालिकाको शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखामा शैक्षिक योजना निर्माण, कार्यान्वयन तथा समीक्षाको लागि शैक्षिक व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको उपयोग गरिएको छ। यसका लागि हाल प्रयोगमा रहेको शैक्षिक सूचना प्रणालीमा सुधार गरी एकीकृत सूचना प्रणालीका माध्यमबाट स्थानीय सरकारले आवश्यक सूचना प्राप्त गर्न सक्ने बनाउनु आवश्यक छ। अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका नतिजाका आधारमा कार्यक्रममा सुधार गर्ने परिपाटीलाई व्यवस्थित गर्नु पनि उत्तिकै आवश्यक छ। उल्लिखित विश्लेषणका आधारमा यस योजनामा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धी निम्नलिखित चुनौतीहरू पहिचान गरिएको छ।

१. शैक्षिक अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका लागि स्थानीय मापदण्डको विकास गरि मापनयोग्य सूचकहरूको निर्धारण र निर्माण गर्ने दक्ष जनशक्ति तथा अनुगमनकर्ताको विकास गर्नु।
२. अनुगमनलाई योजनाबद्ध, नियमित र एकरूपता कायम गरी पर्याप्त साधनस्रोतको प्रबन्ध गर्नु।
३. अनुगमन र मूल्याङ्कनबाट प्राप्त पृष्ठपोषणको उपयोग गर्ने पद्धति विकास र अनुगमनको प्रतिवेदन व्यवस्थित गर्नु।
४. शासकीय संरचना फेरिएसँगै विद्यालय निरीक्षण र सुपरीवेक्षणको काम संगठित गर्नु।
५. तीनै तहका सरकारबिच अनुगमन र मूल्याङ्कनमा सहकार्य र समन्वय गरी एकीकृत प्रतिवेदन प्रणालीको विकास गर्नु।
६. सामूहिक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीको सुनश्चितता गर्दै यसमा सूचना तथा प्रविधिको उपयोगमा व्यापकता दिनु।
७. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यलाई निष्पक्ष, भरपर्दो र विश्वसनीय बनाउनु।

५३ उद्देश्य.४.

१. प्रभावकारी अनुगमन प्रणाली विकास गर्नु।
२. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीलाई नतिजामुखी बनाउनु।
३. योजना कार्यान्वयनका क्रममा देखिएका चुनौतीहरूलाई सम्बोधन गरी अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्नु।
४. योजनाको प्रारम्भदेखि प्रभाव तहसम्मको मूल्याङ्कन गर्न सहयोग गर्नु।

५४ रणनीतिहरू.४.

१. अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको संयन्त्र निर्माण गरी उपयोग गर्ने

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

२. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन कार्यलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन प्रविधिको प्रयोग र सञ्जालीकरण गर्ने
३. शैक्षिक सूचना व्यवस्थापन प्रणालीलाई थप सुदृढीकरण गरी आवश्यक सूचकसहित स्वचालित बनाउने
४. स्थानीय सूचकहरूलाई राष्ट्रिय सूचना प्रणालीमा आवद्ध गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने
५. शिक्षाका सबै कार्यक्रम, योजना, परियोजनाहरुको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन वेभसाइटमा आधारित एकीकृत शैक्षिक सूचना प्रणाली सञ्चालनमा ल्याउने
६. विद्यार्थी उपलब्धि परीक्षण र विद्यालय कार्य सम्पादन परीक्षणलाई व्यवस्थित र नियमित गरीने
७. सहभागितामूलक र नतिजामुखी अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीको कार्यान्वयन गरीने
८. शैक्षिक योजना तथा कार्यान्वयनहरुको नियमित, आवधिक, मध्यावाधिक र अन्तिम मूल्याङ्कन प्रणाली कायम गर्ने
९. सिकाइको अनुगमन, सुपरीवेक्षण तथा मूल्याङ्कनलाई प्रभावकारी बनाउन कार्यस्थलमा आधारित अनुगमन, मूल्याङ्कन, सुपरीवेक्षण र प्रतिवेदन प्रणालीको विकास गर्ने

५५ सिकाइ उपलब्धि.४., नतिजा, प्रमुख क्रियाकलाप र लक्ष्य

कउपलब्धि (

प्रभावकारी अनुगमनको माध्यमबाट योजना कार्यान्वयनका समस्या तथा चुनौतीहरु सम्बोधन गरि अपेक्षित उपलब्धि हासिल हुने र आवश्यकतामा आधारित योजना निर्माणका लागि पृष्ठपोषण प्राप्त भएको हुने।

खप्रमुख नतिजा (

१. अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका आधारमा नतिजा सुधार, संस्थागत संरचना र क्षमता विकास, कार्य सम्पादन परीक्षण व्यवस्थित एवम् प्रभावकारी र कार्यक्रमहरुको उपलब्धि तथा प्रभावको आवधिक मूल्याङ्कन हुने

गअनुगमन तथा मूल्याङ्कनका मुख्य क्रियाकलापहरु (

तालिका ५.२ अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका मुख्य क्रियाकलाप र लक्ष्य

क्र.स.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	इकाइ	भौतिक लक्ष्य (५ वर्ष)					भौतिक लक्ष्य (१० वर्ष)	कैफियत
			१	२	३	४	५		
१	नतिजामा आधारित अनुगमन प्रणालीका लागि सूचकहरु तयार गर्ने	पटक	१	०	०	०	०	१	स्थानीय तह
२	नतिजामा आधारित अनुगमन प्रणालीका लागि सूचकहरु अध्यावधिक गर्ने	पटक	०	१	१	१	१	५	स्थानीय तह
३	कार्यक्रम कार्यान्वयनको अनुगमन गर्ने	पटक	३	३	४	५	५	५०	स्थानीय, प्रदेश र संघ
४	कार्यक्रम कार्यान्वयनको चौमासिक समिक्षा र प्रतिवेदन (बार्षिक/चौमासिक)	पटक	३१/	३१/	३१/	३१/	३१/	१५५/	स्थानीय तह र विद्यालय
५	एकीकृत शैक्षिक सूचना व्यवस्थापन पद्धतिमा सूचना अद्यावधिक गर्ने	पटक	२	२	२	२	२	१२	विद्यालय

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

६	विभिन्न कार्यक्रमको आवधिक मूल्याङ्कन गर्ने	पटक	०	२	२	२	२	१४	स्थानीय तह
७	विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि परीक्षण गर्ने	पटक	०	३	३	३	३	९	स्थानीय तह
८	विद्यालयको लेखा परीक्षण	पटक	१	१	१	१	१	५	स्थानीय तह र विद्यालय

परिच्छेद ६ : लगानी र स्रोत व्यवस्थापन

६.१ परिचय

आर्थिक तथा सामाजिक परिवर्तनका लागि शिक्षाको भूमिका अहम हुन्छ। सभ्य समाज र समृद्ध राष्ट्र निर्माणका लागि व्यक्ति, समुदाय र सरकारले बालबालिकाको शिक्षामा प्राथमिकताका साथ लगानी गर्नु आवश्यक छ। दक्ष, सीपयुक्त र गुणस्तरीय मानव संसाधनको विकास गर्नु नै शिक्षामा लगानी गरिएको हो। शिक्षामा गरिने लगानीले व्यक्ति, समाज र राष्ट्रको दीर्घकालीन विकासका लागि सहयोग गर्दछ।

राष्ट्रिय आकांक्षालाई मध्यनजर गर्दै नेपाल सरकार र समुदायबाट विगत केही दशकदेखि शिक्षा क्षेत्रमा लगानीलाई विस्तार गरीएको छ। शिक्षामा गरीने लगानीले समाजको आकांक्षा, आवश्यकता, मान्यता र दीगो विकासको लक्ष्यका लागि कार्य गर्नु पर्दछ। संवैधानिक व्यवस्था बमोजिम विद्यालय शिक्षा सञ्चालनको मूल जिम्मेवारी स्थानीय तहको भएतापनि शिक्षा साझा सूचीको विषय रहेकोले शिक्षाको वित्तीय व्यवस्थापनमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका साथै समुदाय र नीजिक्षेत्रको समेत साझेदारी आवश्यकता पर्दछ।

शिक्षामा आवश्यक पर्ने स्रोत पहिचान गरी तिनलाई एकीकृत गर्नु र उपयुक्त तरिकाले वितरण तथा उपयोग गर्नु शिक्षामा लगानीको प्रबन्धका लागि ध्यान दिनुपर्ने महत्वपूर्ण पक्ष हुन्। शिक्षामा आवश्यक पर्ने वित्तीय स्रोत जुटाउने, स्रोतको विनियोजन गर्ने, विनियोजित स्रोतको प्रवाह गर्ने र उपलब्ध स्रोतको उपयोग गर्ने भन्ने विषयमा ध्यान पुग्दछ।

यस सन्दर्भमा शिक्षा क्षेत्रको यो योजना कार्यान्वयनका लागि लगानी तथा स्रोत व्यवस्थापन सम्बन्धमा वर्तमान अवस्थाको समीक्षा गरी यसमा देखिएका चुनौतीहरू उल्लेख गरीएको छ। पहिचान गरीएका चुनौतीहरूको सामना गर्दै वित्तीय व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउनका लागि यसका उद्देश्य तथा रणनीतिहरू प्रस्तुत गरी स्रोतको आकलन तथा लगानीका क्षेत्र र लागत अनुमान गरिएको छ।

६.२ वर्तमान अवस्था

मटिहानी नगरपालिकाको आ.व. २०७७/७८ को कूल बजेट मध्ये रु. ९७,९६,००० (८.८५ प्रतिशत) शिक्षा क्षेत्रमा कार्यक्रम तथा परियोजना अन्तरगतको बजेट विनियोजन गरेको छ। शिक्षामा लगानी बढाउनु पर्छ भन्ने विषयमा सैद्धान्तिक रूपमा राजनीतिक तहमा र नेपालका नीतिगत दस्तावेजहरूमा सहमति देखिन्छ। सबैको धारणा लगानी बढाउने कुरामा एकै हुनुलाई

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

६	विभिन्न कार्यक्रमको आवधिक मूल्याङ्कन गर्ने	पटक	०	३	२	२	२	१४	स्थानीय तह
७	विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि परीक्षण गर्ने	पटक	०	३	३	३	३	९	स्थानीय तह
८	विद्यालयको लेखा परीक्षण	पटक	१	१	१	१	१	५	स्थानीय तह र विद्यालय

परिच्छेद ६ : लगानी र स्रोत व्यवस्थापन

६.१ परिचय

आर्थिक तथा सामाजिक परिवर्तनका लागि शिक्षाको भूमिका अहम हुन्छ । सभ्य समाज र समृद्ध राष्ट्र निर्माणका लागि व्यक्ति, समुदाय र सरकारले बालबालिकाको शिक्षामा प्राथमिकताका साथ लगानी गर्नु आवश्यक छ । दक्ष, सीपयुक्त र गुणस्तरीय मानव संसाधनको विकास गर्नु नै शिक्षामा लगानी गरिएको हो । शिक्षामा गरिने लगानीले व्यक्ति, समाज र राष्ट्रको दीर्घकालीन विकासका लागि सहयोग गर्दछ ।

राष्ट्रिय आकांक्षालाई मध्यनजर गर्दै नेपाल सरकार र समुदायबाट विगत केही दशकदेखि शिक्षा क्षेत्रमा लगानीलाई विस्तार गरीएको छ । शिक्षामा गरीने लगानीले समाजको आकांक्षा, आवश्यकता, मान्यता र दीगो विकासको लक्ष्यका लागि कार्य गर्नु पर्दछ । संवैधानिक व्यवस्था बमोजिम विद्यालय शिक्षा सञ्चालनको मूल जिम्मेवारी स्थानीय तहको भएतापनि शिक्षा साझा सूचीको विषय रहेकोले शिक्षाको वित्तीय व्यवस्थापनमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका साथै समुदाय र नीजिक्षेत्रको समेत साझेदारी आवश्यकता पर्दछ ।

शिक्षामा आवश्यक पर्ने स्रोत पहिचान गरी तिनलाई एकीकृत गर्नु र उपयुक्त तरिकाले वितरण तथा उपयोग गर्नु शिक्षामा लगानीको प्रबन्धका लागि ध्यान दिनुपर्ने महत्वपूर्ण पक्ष हुन् । शिक्षामा आवश्यक पर्ने वित्तीय स्रोत जुटाउने, स्रोतको विनियोजन गर्ने, विनियोजित स्रोतको प्रवाह गर्ने र उपलब्ध स्रोतको उपयोग गर्ने भन्ने विषयमा ध्यान पुग्दछ ।

यस सन्दर्भमा शिक्षा क्षेत्रको यो योजना कार्यान्वयनका लागि लगानी तथा स्रोत व्यवस्थापन सम्बन्धमा वर्तमान अवस्थाको समीक्षा गरी यसमा देखिएका चुनौतीहरू उल्लेख गरीएको छ । पहिचान गरीएका चुनौतीहरूको सामना गर्दै वित्तीय व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउनका लागि यसका उद्देश्य तथा रणनीतिहरू प्रस्तुत गरी स्रोतको आकलन तथा लगानीका क्षेत्र र लागत अनुमान गरिएको छ ।

६.२ वर्तमान अवस्था

मटिहानी नगरपालिकाको आ.व. २०७७/७८ को कूल बजेट मध्ये रु. ९७,९६,००० (८.८५ प्रतिशत) शिक्षा क्षेत्रमा कार्यक्रम तथा परियोजना अन्तरगतको बजेट विनियोजन गरेको छ । शिक्षामा लगानी बढाउनु पर्छ भन्ने विषयमा सैद्धान्तिक रूपमा राजनीतिक तहमा र नेपालका नीतिगत दस्तावेजहरूमा सहमति देखिन्छ । सबैको धारणा लगानी बढाउने कुरामा एकै हुनुलाई

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

लगानी वृद्धि गर्ने प्रयासको महत्वपूर्ण आधार मान्न सकिन्छ । नेपालका सबैजसो राजनीतिक दलको राष्ट्रिय तहको चुनावी घोषणापत्रमा कूल राष्ट्रिय बजेटको कम्तीमा २० प्रतिशत शिक्षामा लगानी गरीने कुरा उल्लेख गरिएको छ ।

शिक्षामा राज्यको लगानीको अवस्था

नेपालमा वि. सं. २०४९/५० मा शिक्षामा राज्यको लगानी कूल राष्ट्रिय बजेटको करिब ८.५ प्रतिशत मात्र रहेकोमा सबैको लागि शिक्षा अभियान (सन् १९९० को दशक) सँगै आ.व. २०६७/६८ मा आइपुग्दा यो प्रतिशत १७.१ पुगेको थियो । कूल गार्हस्थङ्कङ्क उत्पादनसँग शिक्षा क्षेत्रको बजेट तुलना गर्दा वि सं. २०५५ देखि २०७५ सम्मको अवधिमा नेपाल सरकारको शिक्षामा लगानी कूल गार्हस्थ उत्पादनको औसत ३.७ प्रतिशत रहेको थियो । विगत एक दशक अवधिमा सरकारबाट कूल राष्ट्रिय बजेटको औसत १३.२ प्रतिशत बजेट शिक्षा क्षेत्रमा लगानी भएको पाइन्छ । नेपालमा शिक्षाको लगानीमा वैदेशिक सहायताको पनि महत्त्वपूर्ण अंश रहेको छ । विगत ५ वर्षमा शिक्षा क्षेत्रको बजेट तथा उक्त बजेटमा वैदेशिक सहायताको अवस्था हेर्दा कूल शिक्षा बजेटको औसत १०.६८ प्रतिशत वैदेशिक सहायताको रहेको छ । विगत ५ वर्षको शिक्षाको बजेट देहायअनुसार रहेको छ ।

तालिका ६.१ विगत पाँच वर्षमा शिक्षा बजेटको स्वरूप (बजेट रु करोडमा)

आ.व.	शिक्षा बजेट	बैदेशिक सहायता रकम	बैदेशिक सहायता प्रतिशत	वार्षिक बजेट बृद्धि प्रतिशत	शिक्षा बजेटमा गार्हस्थ उत्पादनको प्रतिशत	कुल संघीय बजेटमा शिक्षा जेटको अंश	कुल स्थानीय बजेटमा शिक्षा बजेटको अंश
२०७३/७४	११,६३६	१०३४	८.८८	१७.९६	४.१	११.१	
२०७४/७५	१२,६६४	१०९६	८.६५	८.८४	४.२	९.९	
२०७५/७६	१३,४५१	१२८७	९.५७	६.२१	४.१	१०.२	
२०७६/७७	१६,३७६	१७४६	१०.६६	२१.७४	४.४	१०.६	
२०७७/७८	१७१७१	२४५१	१४.२८	४.८६	४.३	११.७	

स्रोतः अर्थ मन्त्रालय (सम्बन्धित आ.व.को बजेट पुस्तिका)

शिक्षामा निजी लगानी :

नेपालमा निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित संस्थागत विद्यालयमा पढ्ने विद्यार्थी सङ्ख्या कूल विद्यार्थी सङ्ख्याको २५ प्रतिशतभन्दा बढी रहेको छ । प्रारम्भिक बालविकास शिक्षामा ५० प्रतिशत भन्दा बढी बालबालिका निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित विद्यालयमा रहेका छन् । निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित शिक्षण संस्थामा सरकारी लगानी प्रत्यक्ष रूपमा नभए पनि प्रशासनिक र व्यवस्थापकीय कार्यमा सहयोग तथा सहजीकरण र नियमनका पक्षमा सरकारको भूमिका रहेको छ ।

तालिका ६.३ नेपालमा प्रति विद्यार्थी लगानीको तुलनात्मक अवस्था

शिक्षाको तह	प्रति विद्यार्थी लगानी रु.		कैफियत
	सार्वजनिक	नीजि	
बालविकास शिक्षा	३६०२	१७,३३६	
प्राथमिक तह (१-५)	११,५३६	२०,२५४	

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

आधारभूत तह (६-८)	११,२५१	१९,९८४	
माध्यमिक तह (९-१०)	१०,६८१	३१,६९६	
माध्यमिक तह (११-१२)	१६,५५६	३५,७५२	

स्रोतः NCE Nepal (Cited from UNESCO/ILEP and MOE,2018)

उल्लिखित जानकारी तथा विश्लेषणको आधारमा देहाय बमोजिमका चुनौतीहरू पहिचान गरीएको छ :

१. शिक्षासम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय परिवेश, स्थापित मूल्य र मान्यता, संवैधानिक प्रत्याभूति, राज्यले अख्तियार गरेका नीतिलाई उचित रूपमा सम्बोधन गर्न विद्यालय शिक्षा क्षेत्रमा लगनी वृद्धि र दिगो स्रोत व्यवस्थापन गर्ने।
२. संघीय संरचना अनुसार संघ, प्रदेश र स्थानीय तह बिचको शिक्षाको लगानी मापदण्ड र बित्तीय स्रोत हस्तान्तरणको उपयुक्त माध्यम निर्धारण गरी तीनै तहका सरकारलाई शिक्षामा लगानीको लागि जिम्मेवार बनाउने।
३. संवैधानिक मार्गदर्शन तथा नीति अनुरूप निजी क्षेत्रबाट शिक्षामा गरीने लगानीको व्यवस्थापन र स्वरूप निर्धारण गरी सार्वजनिक सेवा, सामाजिक दायित्व वा सेवामूलक व्यवसायको रूपमा विकास गर्ने।
४. प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षामा विद्यार्थी अनुपात बढाउने सरकारको प्रतिवद्धता कार्यान्वयन गर्न आवश्यक पर्ने वित्तीय स्रोत पहिचान र परिचालन पद्धति सुनिश्चित गर्ने।
५. वैदेशिक सहायता प्राप्ति, परिचालन, घट्दै गएको वैदेशिक सहायतालाई बढाउन र त्यसको दिगोपना सुनिश्चित गर्ने।
६. आधुनिक प्रविधि विशेष गरी सूचना तथा सञ्चार प्रविधिमैत्री शिक्षण सिकाइ सञ्चालन गर्न आवश्यक स्रोतको व्यवस्था गर्ने।
७. शिक्षा क्षेत्रका विभिन्न उपक्षेत्रहरूः प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षा, आधारभूत शिक्षा, माध्यमिक शिक्षा, उच्च शिक्षा, प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा र अनौपचारिक तथा निरन्तर शिक्षामा सरकारी लगानीको संरचना (प्राथमिकता र प्रतिशत) निर्धारण गर्ने।
८. विद्यार्थीको सिकाइ तथा कुशलतामा केन्द्रित भई गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न आवश्यक पर्ने गरी लगानी गर्न स्रोत व्यवस्थापन गर्ने।
९. शिक्षामा समता तथा समावेशिता सुधार गरी आर्थिक रूपले विपन्न, सुविधाविहिन, विभिन्न कठिन परिस्थितिमा रहेका र अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूको पहुँच, सहभागिता र गुणस्तरीय सिकाइ सुनिश्चित गर्न पर्याप्त लगानी प्राप्त गर्ने।
१०. गैरसरकारी क्षेत्रको लगानी, सामुदायिक सहभागिता र अभिभावकको लगानीलाई अभिलेखीकरण र प्रोत्साहन गर्ने
११. वित्तीय व्यवस्थापन कार्यकुशल बनाउन व्यक्ति, संस्था र पद्धतिको क्षमता विकास गर्ने
१२. वित्तीय गतिविधिलाई पारदर्शी, जवाफदेही, सरलीकृत गरी वित्तीय सुशासन कायम गर्ने।

६.३ उद्देश्य

योजनाको वित्तीय व्यवस्थापनका प्रमुख उद्देश्यहरू देहायअनुसार रहेका छन् :

१. योजना अवधिका लागि विद्यालय शिक्षामा आवश्यक स्रोतको प्रक्षेपण गर्नु।
२. विद्यालय शिक्षा सम्बन्धी पहिचान गरिएका कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि आवश्यक वित्तीय स्रोत पहिचान गर्नु।
३. उपलब्ध सम्भावित स्रोतका आधारमा पहिचान गरीएका कार्यक्रमको प्राथमिकता निर्धाण गरी कार्यक्रमगत बजेट निर्धारण गर्नु।
४. खर्चको प्रक्रिया, तीनै तहका सरकारको भूमिका र दायित्व स्पष्ट गर्नु।
५. लगानीको उपयोगको अवस्था जानकारी लिने विधि र प्रक्रिया उपयुक्त (प्रतिवेदन पद्धति) प्रस्तुत गर्नु र जवाफदेहिता स्पष्ट गर्नु।

हरि प्रसाद मण्डल,
नगर प्रमुख

६.४ रणनीतिहरू

योजनाको वित्तीय व्यवस्थासम्बन्धी रणनीतिहरू देहाय बमोजिम हुनेछन् :

१. विद्यालय शिक्षाको लागि कानुनमा तोकिए अनुसारको आर्थिक दायित्व तीनै तहका सरकारहरू बिचको लागत साझेदारीमा हुनेछ । यसका लागि कम्तीमा संघीय सरकारको शिक्षा क्षेत्रको लगानीको अनुपातमा प्रदेश तथा स्थानीय सरकारले आ-आफ्नो स्रोतबाट थप लगानी हुने अपेक्षा गरिने ।
२. शिक्षामा सरकारी अनुदान खर्चको जिम्मेवारी स्थानीय तहको भएकोले आफ्नो तह भित्रको लक्षित शैक्षिक पहुँच र सहभागिता एवम् गुणस्तर सुनिश्चित गर्न स्थानीय तहलाई जवाफदेही हुने पद्धति विकास गर्ने ।
३. सरकारबाट प्रदान गरीने स्रोतको उपयोग गर्ने प्रमुख इकाइ विद्यालय भएकाले लक्षित गुणस्तर सुनिश्चित गर्ने जवाफदेहिता विद्यालयको हुनेछ ।
४. शिक्षामा सार्वजनिक लगानी वृद्धि गरी कूल गार्हस्थ उत्पादनको ७ प्रतिशत र तिनै तहका सरकारबाट कूल बजेटको वार्षिक रूपमा २० प्रतिशत पुऱ्याइने छ ।
५. नेपालको वैदेशिक सहायता नीतिअनुरुप शिक्षाको बजेटमा हुने न्यूनता पूरा गर्नका लागि निश्चित लक्ष्य हासिल गर्न बाह्य स्रोतको परिचालन गरिनेछ ।
६. उपागमको अवधारणा अनुसार कार्यक्रम खर्च तथा नतिजामा आधारित खर्च गरिनेछ ।
७. सार्वजनिक सेवा, सामाजिक दायित्त्व वा सेवामूलक व्यवसायका रूपमा विकास गरिनेछ ।
८. मापदण्डका आधारमा शिक्षामा निजी तथा गैरसरकारी क्षेत्रको लगानीलाई प्रोत्साहन तथा प्रवर्धन गरीने छ भने निजी क्षेत्रले सार्वजनिक सेवा ,सामाजिक दायित्त्व वा सेवामूलक व्यवसायका रूपमा रहने गरी विद्यालय शिक्षा सञ्चालन गर्न व्यवस्था गरिनेछ ।
९. अवस्था र आवश्यकताका आधारमा समानीकरण, समपुरक, शसर्त र विशेष अनुदानको अवलम्वन र उपयोग गरिनेछ ।
१०. मापदण्डका आधारमा खर्च र प्रतिवेदन पद्धति अवलम्वन गरिनेछ ।
११. वित्तीय व्यवस्थापन क्षमतामा सुधार गरी ल्याई वित्तीय कार्यकुशलता, पारदर्शिता, जिम्मेवारी र उत्तरदायित्वलाई थप सबल बनाइनेछ ।

६.५ स्रोतको अनुमान र विश्लेषण

सामान्यतया स्रोतको अनुमान र विश्लेषण गर्दा अपेक्षा र नीतिका आधार तथा स्रोत उपलब्धताको अनुमान जस्ता दुई मूलभूत प्रक्रिया बीचमा सामानजस्य गर्ने प्रयास हुन्छ । नागरीक अपेक्षा, राष्ट्रिय प्रतिवद्धता, संवैधानिक प्रत्याभूति, शिक्षाका राष्ट्रिय नीति तथा कार्यक्रमलाई उचित रूपमा सम्बोधन गर्न स्रोतको आकलन गर्नपर्ने हुन्छ । त्यसरी आंकलन गरीएको स्रोत कति हुन्छ र हामीसँग सामथ्र्य के कति छ त्यो पनि सँगसँगै विश्लेषण गरीन्छ । सामान्यतया राष्ट्रिय सामर्थ्य कूल गार्हस्थ उत्पादनलाई आधार बनाई निकालिन्छ ।

तालिका ६.६ कुल गार्हस्थ उत्पादनका आधारमा स्रोतको आंकलन

क्र. सं.	विवरण	२०२०/२१	२०२१/२२	२०२२/२३	२०२३/२४	२०२४/२५	२०२५/२६	२०३०
१.	कूल गार्हस्थ उत्पादनमा बृद्धि %							
२	कूल गार्हस्थ उत्पादन (रु.लाखमा)							

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

३.	मुद्रा स्फिति %							
४	कूल गार्हस्थ उत्पादनको प्रतिशतका रुपमा स्थानीय बजेट							
५	कूल गार्हस्थ उत्पादनको प्रतिशतका रुपमा शिक्षामा लगानी							
६.	कूल स्थानीय बजेटमा शिक्षा बजेटको प्रतिशत (कार्यक्रमगत)	८.८५	१०	११	१३	१४	१५	२०

६.६ प्रस्तावित कार्यक्रम तथा बजेट अनुमान

मटिहानी नगरपालिकाले १० वर्षका लागि तयार गरेको शिक्षा क्षेत्रको योजना (२०७८-२०८७) मा विद्यालय क्षेत्रका प्रस्तावित कार्यक्रम अनुसार बजेट अनुमान गरिएको छ। बजेट अनुमान गर्दा सबैका लागि निःशुल्क तथा अनिवार्य आधारभूत शिक्षाको सुनिश्चितता सहित गुणस्तर सुधारलाई विशेष ध्यान दिइएको छ। प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षामा न्यूनतम् सक्षमताका मापदण्ड पूरा गरि गुणस्तरीय सेवा सुनिश्चित गर्न लगानी बढाइएको छ। माध्यमिक शिक्षालाई निःशुल्क गर्न, सान्दर्भिकता बढाउन र गुणस्तर सुधार गर्न, भर्ना वृद्धि तथा टिकाउ दर बढाउन र व्यवसायिक सीप तथा प्रविधिमा आधारित सिकाइको गुणस्तर सुधार गर्न आवश्यक पर्ने बजेट समावेश गरिएको छ। आधारभूत तहमा पाँच वर्षमा सबै विद्यालयमा प्राथमिकता प्राप्त न्यूनतम् सक्षमताका मापण्ड पूरा गर्ने भने माध्यमिक तहमा दश वर्षभित्र सबै विद्यालयमा यो मापदण्ड पूरा गर्ने गरी बजेट प्रस्ताव गरिएको छ। विद्यालयको भौतिक अवस्था सुधार र गुणस्तर सुधारका लागि शिक्षक विकासमा पनि लगानी उल्लेख्य रहेको छ। पाठ्यक्रमको सान्दर्भिकता बढाउने, पाठ्यपुस्तक सुधार गर्ने, शिक्षा प्रणालीमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोगलाई विस्तार गर्ने, आधारभूत तहसम्म दिवा खाजाको प्रबन्ध गर्ने, समता तथा समवेशितामा सुधार गर्न अपाङ्गता भएका, आर्थिक रूपमा विपन्न तथा कठिन परिस्थितिमा रहेका बालबालिकाहरू मध्ये केहीलाई आवासीय प्रबन्धसहित शिक्षा प्रदान गर्ने र अन्यलाई छात्रवृत्तिका लागि पनि उल्लेख्य बजेट प्रस्ताव गरिएको छ।

तालिका ६.७ विद्यालय क्षेत्रअन्तर्गत विभिन्न उपक्षेत्र तथा विषयमा प्रस्तावित बजेट (लाखमा)

क्र.स.	उपक्षेत्र	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	२०८१/०८२	२०८२/०८३	५ बर्षको जम्मा
१	बाल विकास र शिक्षा	४८	५०	५०	५०	५०	२४८
२	आधारभूत शिक्षा	३०३	३०५	३०५	३०५	३०५	१५२३
३	माध्यमिक शिक्षा	१२८	१३०	१३०	१३०	१३०	६५०
४	उच्च शिक्षा	१५	१५	१५	१५	१५	७५
५	पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन	५	५	५	२	३	२०
६	शिक्षक व्यवस्थापन र विकास	०	५	५	६	६	२२
७	अनौपचारिक शिक्षा तथा आजीवन सिकाइ	०	२	२	२	२	८
८	शैक्षिक समता र समावेशीकरण	०	२	३	४	५	१४
९	दिवा खाजा सहित स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रम	१३५	१३५	१३५	१३५	१३५	६७५

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

१०	छात्रवृत्ति	२५	२५	२५	२५	२५	१२५
११	परिस्थितिजन्य शिक्षा	७	७	७	७	७	३५
१२	विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार विकास	१३९	१००	१००	१००	१००	५३९
१३	शिक्षामा सूचना र प्रविधि	९	१०	१०	१०	१०	५०
१४	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	२	२	२	२	२	१०
	जम्मा रु. लाखमा	८१६	७९३	७९४	७९५	७९६	३९९४

अनुमान पहिलो पाँच वर्षमा लागि जम्मा ३९९४ लाख नेपाली रुपैया आवश्यक देखिन्छ जसमा शिक्षक, कर्मचारी तथा सहजकर्ताको कुनैपनि पारिश्रमिक जोडिएको छ।

प्रस्तावित बजेटमा अपुग स्रोत तथा अपुग स्रोत पूरा गर्ने उपाय यस योजनाका लागि उल्लिखित तालिका ६.७ मा गरीएको बजेट आकलन अनुसार आवश्यक पर्ने स्रोतलाई तालिका ६.६ सँग तुलना गर्दा तालिका ६.६ को तथ्याङ्क उपलब्ध नभएकोले सो तथ्याङ्क प्राप्त भएपछि तालिका ६.७ को बजेट अनुमान फरक पर्न सक्नेछ।

तालिका ६.८ योजनाको लागि अपुग स्रोतको वार्षिक विवरण

अपुग स्रोत	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	२०८१/०८२	२०८२/०८३	५ वर्षको जम्मा	१० वर्षको जम्मा
रु. लाखमा	२६	६३	८९	९७	१०१	३७६	७५२

तालिका ६.८ मा उल्लिखित विवरण अनुसार योजना कार्यान्वयनको पहिलो पाँच वर्षका लागि जम्मा ५२६ लाख र १० वर्षको लागि ७५२ लाख स्रोत अपुग हुने देखिन्छ।

तालिका ६.९ योजनाका लागि अपुग स्रोतका लागि अपेक्षीत सहायताको अनुमान

क्र.सं.	अनुमानित विकासका साझेदारहरु	सहयोग अनुमान (लाखमा)	कैफियत
१	संघ ३० प्रतिशत	२२५.६०	
२	प्रदेश २० प्रतिशत	१५०.४०	
३	जिल्ला समन्वय समिति ७ प्रतिशत	५२.६४	
४	कल्याणकारी संस्था ८ प्रतिशत	६०.१६	
५	गैरसरकारी संस्था २५ प्रतिशत	१८८	
६	दाता ७ प्रतिशत	५२.६४	
७	अन्य ३ प्रतिशत	२२.५६	

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

परिच्छेद ७ : योजनाको नतिजा खाका

७.१ परिचय

मटिहानी नगरपालिकाले निर्माण गरेको शिक्षा क्षेत्रको योजनाले लिएको दूरदृष्टि, दीर्घकालीन सोच, उद्देश्य तथा रणनीतिहरूका आधारमा योजनाको प्रभाव वा गन्तव्य पहिचान गरेको छ । यस योजनामा गन्तव्यमा पुग्नका लागि आवश्यक उपलब्धि तथा यसका सूचकहरू निर्धारण गरी पहिलो पाँच वर्षका लागि प्रत्येक वर्षको नतिजा आकलन गरीएको छ भने दश वर्षमा हुने नतिजाको पनि प्रक्षेपण गरीएको छ । नतिजा खाकामा उपलब्धि, उपलब्धि सूचकहरू तथा तिनको सङ्ख्यात्मक मान, सूचना प्राप्त हुने स्रोत तथा जिम्मेवारी समेत उल्लेख गरिएको छ ।

नतिजा खाका आवधिक योजनाको उपलब्धि मापन गर्ने सङ्ख्यात्मक साधन हो । जसबाट योजनाका समग्र तथा उपक्षेत्रगत उपलब्धि मापन गर्न सकिन्छ । यसले वार्षिक योजना निर्माणका लागि आधार सिर्जना गर्नका साथै अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको मापदण्ड निर्धारण गर्न सहयोग गर्दछ । यसबाट योजनाका अपेक्षित उपलब्धिका लागि पृष्ठपोषण प्राप्त भई नतिजा प्राप्तिलाई सहयोग पुग्दछ । नतिजा खाकाले विद्यालय तथा समस्त विद्यालय शिक्षा प्रणालीलाई नतिजाप्रति जवाफदेही बनाउन सहयोग गर्दछ ।

यस परिच्छेदमा योजनाको समग्र खाका अन्तर्गत अपेक्षित प्रभावको आँकलन, उपलब्धिहरू तथा उपलब्धिका सूचकहरू समावेश गरीएको छ । त्यसै गरी यसमा मुख्य कार्यसम्पादन सूचकहरू तथा कार्यक्रम नतिजा ढाँचा पनि प्रस्तुत गरिएको छ ।

७.२ योजनाको समग्र नतिजा खाका

यस शिक्षा क्षेत्रको योजनाको कार्यान्वयनबाट अपेक्षा गरिएका समग्र नतिजा खाका अन्तर्गत देशको आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा यसको प्रभाव वा गन्तव्य उल्लेख गरिएको छ । त्यसैगरी योजनाको तत्कालीन ,मध्यकालीन र दीर्घकालीन तथा उपलब्धिहरू उल्लेख गरीएको छ भने उपलब्धिका नतिजाका सूचकहरू तथा नतिजा सत्यापनका स्रोत तथा तरिकाहरू पनि उल्लेख गरिएको छ । यसपछिका दुई तालिकामा .तालिका ७)१ र ७नतिजाका प्रमुख सूचकहरूका मुख्य कार्यसम्पादन (२. सूचकहरू र कार्यक्रम नतिजा सूचकहरू समावेश गरिएको छ।

तत्कालीन उपलब्धि

तालिका ७.१ योजनाको समग्र नतिजा, नतिजा खाका अपेक्षित प्रभाव तथा उपलब्धिहरू

क्र.सं.	उपलब्धि	नतिजा सूचक	स्रोत तथा तरिका
१	निशुल्क तथा अनिवार्य आधारभूत शिक्षाको पूर्ण कार्यान्वयन	▪ प्रमुख कार्य सम्पादन सूचकहरु, ▪ कार्यक्रम नतिजा सूचकहरु	▪ एकीकृत शैक्षिक सूचना व्यवस्थापन प्रणाली, ▪ वार्षिक स्थिति, अनुगमन, प्रगति प्रतिवेदन,
२	पोषणयुक्त दिवा खाजा		
३	घुम्ती पुस्तकालय सञ्चालन		
४	स्थानीय पाठ्यक्रम कार्यान्वयन		
५	निरक्षरहरुको विवरण संकलन		
६	विद्यालयमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको विकास		

हरि प्रसाद मण्डल,
नगर प्रमुख

७	विद्यालयको मर्मत सम्भार		▪ वार्षिक परिक्षणको नतिजा विश्लेषण
७	ईपुस्तकालय- अद्यावधिक र विस्तार		

मध्यकालीन उपलब्धि

क्र.सं.	उपलब्धि	नतिजा सूचक	स्रोत तथा तरिका
१	स्नातक तहको अध्ययन	• प्रमुख कार्य सम्पादन सूचकहरु, • कार्यक्रम नतिजा सूचकहरु	• एकीकृत शैक्षिक सूचना व्यवस्थापन प्रणाली, • वार्षिक स्थिति, अनुगमन, प्रगति प्रतिवेदन, • वार्षिक परीक्षको नतिजा विष्लेषण
२	प्राबिधिक धारको स्तर उन्नती		
३	स्वयंसेवक शिक्षक तयारी		
४	जीवनपर्यन्त सिकाइका लागि सामग्री विकास		
५	वर्गीय आधारमा छात्रवृत्ति वितरण		
६	आवासीय विद्यालय मार्फत छात्रवृत्ति		
७	User Manual समेतको प्राथमिक उपचार बाकस		
८	विद्यालयमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको विकास		

दीर्घकालीन उपलब्धि

क्र.सं.	उवपलब्धि	नतिजा सूचक	स्रोत तथा तरिका
१	सबै बालबालिकाहरूलाई गुणस्तरीय प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षाको अवसर सुनिश्चित गरीने।	▪ प्रमुख कार्य सम्पादन सूचकहरु ▪ कार्यक्रम नतिजा सूचकहरु	▪ एकीकृत शैक्षिक सूचना व्यवस्थापन प्रणाली ▪ वार्षिक स्थिति प्रतिवेदन ▪ वार्षिक अनुगमन प्रतिवेदन ▪ विभिन्न तहमा वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन ▪ वार्षिक परीक्षको नतिजा विष्लेषण
२	अनिवार्य तथा निःशुल्क आधारभूत शिक्षामा प्रविधियुक्त पहुँच ,सहभागिता र गुणस्तर अभिवृद्धि हुने।		
३	माध्यमिक शिक्षामा सबैको पहुँच सुनिश्चित भई सान्दर्भिकता र गुणस्तरमा सुधार हुने।		
४	सुरक्षित र उपयुक्त भौतिक पूर्वाधार सहितको उच्च शिक्षामा अध्ययन गर्ने अवसर हुने।		
५	विद्यालय तहमा रहेको आधारभूत तहको स्थानीय पाठ्यक्रम सान्दर्भिक तथा मूल्याङ्कन प्रणाली प्रभावकारी भई दैनिक जीवनका लागि आवशयक व्यवहार कुशल तथा जीवनोपयोगी सीपहरू समावेश हुने स्थानीय कला, संस्कृति, भाषा, इतिहास, परम्परा, सीप तथा ज्ञान ,सकारात्मक सोच भएको, निरन्तर सिकाइप्रति प्रतिबद्ध र रोजगार उन्मुख नागरीक तयार गर्न सहयोग हुने		
६	प्रविधिमैत्रीक्षमतावान् र सक्षम , शिक्षकको व्यवस्था भई विद्यार्थीको सिकाइमा सुधार हुने।		
७	सबै नागरीकका लागि साक्षरता, निरन्तर शिक्षा र जीवनपर्यन्त सिकाइको अवसर प्राप्त हुने।		
८	विद्यालय तहको शिक्षामा समतामूलक पहुँच र समावेशी सहभागिता सहित सबैका लागि गुणस्तरीय शिक्षा निश्चित हुने।		

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

९	विद्यालयमा अध्ययन गर्ने सबै बालबालिकाको स्वास्थ्य तथा पोषणको अवस्थामा सुधार, स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाइ प्रति सचेत हुने।		
१०	आर्थिक अभावका कारणले कुनैपनि बालबालिका शिक्षाको अवसरबाट बञ्चित नहुने।		
११	हरेक परिस्थितिमा बालबालिकाको सुरक्षा सहित शिक्षा प्राप्त गर्ने अधिकारलाई सुनिश्चित गरीने।		
१२	सबै विद्यार्थीहरूलाई सुरक्षित र उपयुक्त भौतिक वातावरणमा अध्ययन गर्ने अवसर हुने।		
१३	समुदाय तथा विद्यालयमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिमैत्री वातावरण निर्माण भई विद्यालय शिक्षाको व्यवस्थापनमा सुधार ल्याइ सुशासन प्रवर्धन हुने।		
१४	शिक्षाका सबै निकाय तथा विद्यालयमा सुशासन प्रवर्धन भई बालबालिकाको सिकाइप्रति उत्तरदायी प्रणालीमा विकास हुने।		
१५	प्रभावकारी अनुगमनको माध्यमबाट योजना कार्यान्वयनका समस्या तथा चुनौतीहरु सम्बोधन गरी अपेक्षित उपलब्धि हासिल हुने र आवश्यकतामा आधारित योजना निर्माणका लागि पृष्ठपोषण प्राप्त हुने।		

७.३ प्रमुख कार्य सम्पादन सूचकहरु (Key Performance Indicators-KPIs)

तालिका ७.३ प्रमुख कार्य सम्पादन सूचकहरु

क्र. सं.	नतिजा सूचक	आधार वर्ष २०७७	लक्ष्य					०७८७९/ देखि ०८/०८२ ३ सम्म	०८३०८/ ४ देखि ०८/०८७ ८ सम्म
			०७८/०७९	०७९०८/०	०८००८/१	०८१०८/२	०८२०८/३		
१.	प्रारम्भिक बालविकास र शिक्षा								
११.	कूल भर्नादर	३२.२	४५	५५	६०	९५	१००	१००	१०५
१२.	४ वर्ष उमेरका बालबलिकाको भर्ना	३१.९	४३	५३	६२	८७	९०	९०	१००
१३.	बालविकास सहजकर्ताका लागि मन्टेश्वरीमा आधारित ३० दिने तालिम	९५७.	९६	९७	९७	१०	१०	५०	१००

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

१४.	कक्षा १ मा बालविकास को अनुभव सहित भर्ना हुने बालबालिका	६८.३	५५	६०	६५	८०	९०	९	१००
१५.	आवश्यक न्यूनतम योग्यता	९७	९८	९८	९९	९९	९९	९९	१००
२.	आधारभूत शिक्षा								
२१.	कक्षा १ मा कूल भर्नादर	१३४.३	१२१	११७	११३	१०८	१०६	१०६	१००
२२.	कक्षा १ मा खुद भर्नादर	९७.१	९८७.	९८८.	९८९.	९८९५.	९९	९९	९९
२३.	कक्षा १५ - मा कुल भर्नादर	११०.३	१०७५.	१०७४.	१०७३.	१०७२.	१०७१.	१०७१.	१०७
२४.	कक्षा १५ - मा खुद भर्नादर	९७.६	९८२.	९८५.	९८८.	९९	१००	१००	१००
२५.	कक्षा १८ - मा कूल भर्नादर	१०८.५	११८.	१११.	१००	१०३	१०५	१०५	११०
२६.	कक्षा १८ - मा खुद भर्नादर	९४.५	९१	९३	९५	९७	९९	९९	१००
२७.	आधारभूत तहमा लैङ्गिक समता सूचकाङ्क	०९८.	० ९३.	०९५.	० ९७.	० ९९.	१.	१.	१.
२८.	आधारभूतह को कक्षा ८ सम्म टिकाउ दर	८१.९	६०	७०	८०	९०	९८९.	९८९.	९९५.
२९.	आधारभूतह पूरा गर्ने दर	७७.४	७९	८०	८५	९०	९८७.	९८७.	९९
२१. ०	५१२ उमेर - समूहका	६२.	६	४	३	२	१	१	०

हरि [illegible] मण्डल,
नगर प्रमुख

	विद्यालय बाहिर रहेको संख्या							
३.	माध्यमिक शिक्षा कक्षा)९(१२-							
३१.	कक्षा ९१० - मा कूल भर्नादर	७१.५	८२	८५	९२	९७	१०५९.	१०५९.	१०९
३२.	कक्षा ९१० - मा खुद भर्नादर	५९.२	७०	७३	७७	८०	८९४.	८९४.	९६४.
३३.	कक्षा ११- १२ मा कूल भर्नादर	७०.१	५०	५५	५०	७०	७७३.	७७३.	८५८.
३४.	कक्षा ११- १२ मा खुद भर्नादर	४३.८	३०	३५	३८	४०	४०१.	४०१.	६२२.
३५.	कक्षा ९१२ - मा कूल भर्नादर	६५३.	६८	७४	८२	८८	९१६.	९१६.	९७
३६.	कक्षा ९१२ - मा खुद भर्नादर	२८३.	४९	५२	५४	५६	५८१.	५८१.	७२१.
३७.	माध्यमिक तहको कक्षा १० टिकाउ दर	७१.०	५५	६३	७४	८५	९७१.	९७१.	९१
३८.	माध्यमिक तहमा लैङ्गिक समता सूचकाङ्क		०९३.	०९५.	०९७.	०९९.	१.	१.	१.
४पाठ्यक्रम र मूल्याङ्कन .								
४१.	स्थानीय पाठ्यक्रम परीक्षण कक्षा ९५-		५	-	-	-	-	५	५
४२.	स्थानीय पाठ्यक्रम	७८	०	२१	-	-	-	२१	२१

हरि प्रसाद मण्डल,
नगर प्रमुख

	कार्यान्वयन कक्षा १५-							
४३.	स्थानीय पाठ्यक्रम परीक्षण कक्षा ६८-	९२	०	४	-	-	-	४	४
४४.	स्थानीय पाठ्यक्रम कार्यान्वयन कक्षा ६८-	५८	०	०	४	-	-	४	४
५.शिक्षक व्यवस्थापन र क्षमता विकास .									
५१.	आधारभूत तहमा महिला शिक्षक	४३७.	२५	३०	३५	४५	५०	५०	५०
५२.	माध्यमिक तहमा महिला शिक्षक	२०६.	३	५	१०	१५	२०	२५	३०
५३.	बाल विकासमा न्यूनतम सिकाइ पूर्वाधार		५	१०	५	१०	५	३५	६५
५४.	आधारभूत तहमा न्यूनतम सिकाइ पूर्वाधार		२	२	४	४	४	१६	१०
५५.	माध्यमिक तहमा न्यूनतम सिकाइ पूर्वाधार	१३४.	१	१	१	१	१	५	२
६. स्थानीय तहको शिक्षामा लगानी									
६१.	स्थानीय तहको शिक्षामा लगानी	११६.४	१०	११	१३	१४	१५	१५	२०

७.४ कार्यक्रम नतिजा खाका (Program Result Framework-PRF)

तालिका ७.४ प्रमुख कार्य सम्पादन सूचकहरु

हरि प्रसाद मण्डल,
नगर प्रमुख

क्र.स.	नतिजा सूचक	एकाइ	आधार वर्ष २०७७	लक्ष्य					०७८७/९ देखि ०/०८२ ८३ सम्म	०८३०/८४ देखि ०/०८७ ८८ सम्म	कैफियत
				०७८/०७९	०७९/०८०	०८०/०८१	०८१/०८२	०८२/०८३			
१.	प्रारम्भिक बालविकास र शिक्षा										
१.१	सहजै देखिने भर्नादर	प्रतिशत	३१.९	८०	८५	९०	९५	१००	१००	१०५	
१२.	४ वर्ष उमेरका बालबालिकाको भर्ना	प्रतिशत	३१.२	७५	८०	८५	८७	९०	९०	१००	
१३.	कक्षा १ मा बालविकासको अनुभव सहित भर्ना हुने बालवालिका	प्रतिशत	६८.३	४०	५०	६५	८०	९०	९०	१००	
१४.	प्रारम्भिक बालविकास सम्बन्धी न्यूनतम् मापदण्ड निर्देशिका अनुसार मापदण्ड पूरा भएका केद्र	प्रतिशत	०	५	५	५	५	५	२५	७५	
१५.	पोषणयुक्त दिवा खाजाको व्यवस्था	प्रतिशत	१००	-	-	-	-	-	१००	१००	
१६.	बाल विकास केन्द्रमा पोषण कर्नर स्थापना	प्रतिशत	०	१०	१०	१०	१०	१०	५०	१००	
१७.	बालविकास सहजकर्ता	संख्या	०	५	५	५	५	८	२८	१०	

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

...नगर कार्यपालिकाको
बिरापुर, महोत्तरी
मधेश प्रदेश, नेपाल

	का लागि मन्टेश्वरी मा आधारित ३० दिने तालिम										
१८.	प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षा कार्यक्रम को नक्शाङ्कन र पुनर्वितरण	पटक	०	०	१	०	०	०	१	२	
१९.	प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रमा एकजना सुसारे सहायक) (कर्मचारी को व्यवस्थापन	सख्या	०	५	५	५	५	८	२८	१०	
२.	आधारभूत शिक्षा										
२१.	कक्षा १ मा कूल भर्नादर	प्रतिशत	१३४.३	८२	८५	९२	९७	१०५९.	१०५९.	१०९	
२२.	कक्षा १ मा खुद भर्नादर	प्रतिशत	९७.१	७०	७३	७७	८०	८१४.	८१४.	.९६४.	
२३.	कक्षा १५ - मा कूल भर्नादर	प्रतिशत	११०.३	५०	५५	५०	७०	७७३.	७७३.	८५८.	
२४.	कक्षा १५ - मा खुद भर्नादर	प्रतिशत	९७.६	३०	३५	३८	४०	४०१.	४०१.	६२२.	
२५.	कक्षा १८ - मा कूल भर्नादर	प्रतिशत	१०८.५	६८	७४	८२	८८	९१६.	९१६.	९७	
२६.	कक्षा १८ - मा खुद भर्नादर	प्रतिशत	९४.५	४९	५२	५४	५६	५८१.	५८१.	७२१.	

हरि ... मण्डल,
नगर प्रमुख

२७.	आधारभूत तहमा विद्यालय बाहिरका रहेका बालबालिकाहरु	प्रतिशत	०९.८	६	४	३	२	१	१	०
२८.	आधारभूत तहमा लैङ्गिक समता सूचकाङ्क	प्रतिशत	१३४.३	० ९३.	०९५.	० ९७.	० ९९.	१.	१.	१.
२९.	कक्षा १-५मा कक्षा दोहोऱ्याउने दर	प्रतिशत	६.२	१५०.	१३०.	११५.	१	०५०.	०५०.	०२५.
२१.०	कक्षा १ ५-मा कक्षा छाड्ने दर	प्रतिशत	३.२	६	५	४	३	२	१	०५.
२१.१	आधारभूत तहको कक्षा ८ सम्म टिकाउ दर	प्रतिशत	८१.९	६०	७०	८०	९०	९८९.	९८९.	९९५.
२१.२	आधारभूत तह पूरा गर्ने दर	प्रतिशत	९१.०	६०	७०	८०	९०	९८७.	९८७.	९९
२१.३	विषयगत रुपमा थप शिक्षक दरबन्दी	प्रतिशत	०	१०	१०	१०	१०	१०	५०	१००
२१.४	आधारभूत हमा न्यूनतम सिकाइ पूर्वाधार भएका विद्यालय	प्रतिशत	०	५	५	५	५	५	२५	७५
२१.५	दिवा खाजा प्राप्त गर्ने विद्यार्थी कक्षा १५-	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००
२१.६	प्रोत्साहन र छात्रवृत्ति	प्रतिशत	६०	६५	७०	७५	८४	९०	९०	१००

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

	प्राप्त गर्ने विद्यार्थी कक्षा १५-										
२१.७	पाठ्यपुस्तक उपलब्ध हुने विद्यार्थी	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	
२१.८	स्थानीय पाठ्यक्रम २०७८ को कार्यान्वयन	संख्या	०	०	१७	१७	१७	१७	१७	२६	
२१.९	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रविधिको प्रयोगमा क्षमता विकास	प्रतिशत	५	२	२	४	६	७	२६	८०	
२२.०	आर्थिक रूपमा विपन्नका लागि ड्रेस, विद्यार्थी स्टेशनरी इत्यादि वितरण	प्रतिशत	३	४	५	७	९	१०	३८	८०	
२२.१	घुम्ती पुस्तकालय सञ्चालन	संख्या	0	१	१	१	१	१	५	१२	
३.	**माध्यमिक शिक्षा -कक्षा ९)१२(**										
३१.	कक्षा ९-१० मा कूल भर्नादर	प्रतिशत	७१.५	८२	८५	९२	९७	१०५९.	१०५९.	१०९	
३२.	कक्षा ९-१० मा खुद भर्नादर	प्रतिशत	५९.२	७०	७३	७७	८०	८१४.	८१४.	९६४.	
३३.	कक्षा ११-१२ मा कूल भर्नादर	प्रतिशत	७०.१	५०	५५	५०	६०	७७३.	७७३.	८५८.	

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

३४.	कक्षा ११-१२ मा खुद भर्नादर	प्रतिशत	४३.८	३०	३५	३८	४०	४०१.	४०१.	६२२.	
३५.	कक्षा ९-१२ मा कूल भर्नादर	प्रतिशत	६५.३	६८	७४	८२	८८	११६.	११६.	९७	
३६.	कक्षा ९-१२ मा खुद भर्नादर	प्रतिशत	२८.३	४९	५२	५४	५६	५८१.	५८१.	७२१.	
३७.	माध्यमिक तहको कक्षा १० सम्म टिकाउ दर	प्रतिशत	७१.०	५५	६३	७४	८५	१७९.	१७९.	९९	
३८.	माध्यमिक तहको लैङ्गिक समता सूचक	प्रतिशत	१०.१	०९३.	०९५.	०९७.	०९९.	१.	१.	१.	
३९.	माध्यमिक तहमा न्यूनतम सिकाइ पूर्वाधार भएका विद्यालय	प्रतिशत	०	०	५	३	४	३	१५	८०	
३१.	विषयगत रुपमा थप शिक्षक दरबन्दी	प्रतिशत	०	१०	५	६	६	८	३५	९०	
३१.१	प्राविधिक धारका विद्यलय	संख्या	२	०	०	०	०	०	२	२	
३१.२	प्राविधिक धारका विषय क्षेत्र थप	संख्या	०	१	०	०	०	०	१	२	
३१.३	नमुना विद्यालय	संख्या	०	०	०	०	१	०	१	१	
३१.४	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि	प्रतिशत	५	६	६	७	१०	११	४०	९०	

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

	प्रविधिको प्रयोगमा क्षमता विकास										
३१.५	क्षमतामा आधारित प्र.अ. व्यवस्थापन	प्रतिशत	०	३	५	५	६	६	२५	८०	
३१.६	आर्थिक रूपमा विपन्नका लागि ड्रेस, विद्यार्थी स्टेशनरी इत्यादि वितरण	प्रतिशत	५	१०	१०	१०	१०	१०	५५	१००	
४पाठ्यक्रम र मूल्याङ्कन .											
४१.	स्थानीय पाठ्यक्रम परीक्षण कक्षा 5-1	विद्यालय	०	५	०	०	०	०	५		
४२.	स्थानीय पाठ्यक्रम कार्यान्वयन कक्षा -1 5	विद्यालय	०	०	२६	-	-	-	२६	२६	
४३.	स्थानीय पाठ्यक्रम परीक्षण कक्षा 8-6	विद्यालय	०	०	२	०	०	०	२		
४४.	स्थानीय पाठ्यक्रम कार्यान्वयन कक्षा -6 8	विद्यालय	०	०	०	४	-	-	४	४	
४५.	सिकाइ सहजीकरण पुस्तिका निर्माण र वितरण	संख्या	०	०	०	१	-	-	१	१	
४६.	स्थानीय पाठ्यक्रम तथा सिकाइ	संख्या	०	०	०	१	-	-	१	१	

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

	सहजीकरण पुस्तिका प्रबोधिकरण										
४७.	कार्य सञ्चयिका फायलको प्रयोग	प्रतिशत	५	१०	१०	२०	२५	२५	९५	१००	
४८.	स्थानीय पाठ्यक्रम लाई मातृभाषा वा स्थानीय भाषामा रुपान्तरण गर्ने	संख्या	०	०	०	१७	०	०	१७	१७	
४९.	सिकाइ सहजीकरण पुस्तिकालाई मातृभाषा वा स्थानीय भाषामा रुपान्तरण गर्ने	संख्या	०	०	०	०	१७	०	१७	१७	
४१.	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रविधिमा आधारित डिजिटल सामग्री	प्रतिशत	३	५	७	९	११	१५	५०	१००	
४१.१	मूल्याङ्कन प्रक्रिया तथा साधान विकास, परिक्षण र कार्यान्वयन	प्रतिशत	५	५	१०	१०	१५	१५	६०	९०	
४१.२	प्रविधिक धार तर्फको कार्यक्रम को प्रभावकारि	पटक	०	१	१	१	१	१	५	१०	

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

	ताको अध्ययन									
५शिक्षक व्यवस्थापन र विकास .										
५१.	स्वयंसेवक शिक्षक तयारी	प्रतिशत	०	१०	१०	१०	१०	१०	५०	१००	
५२.	शिक्षक तयारी	प्रतिशत	०	१०	१०	१०	१०	१०	५०	१००	
५३.	नव नियुक्त शिक्षकलाई सेवा प्रवेश तालिम सञ्चालन	पटक	०	०	१	०	०	१	२	४	
५४.	शिक्षण सिकाइ नियमित गर्न मापदण्ड विकास	प्रतिशत	०	०	१०	१५	०	०	२५	५०	
५५.	क्षमता विकास तालिम	संख्या	०	०	१	१	१	१	४	९	
५६.	छोटो अवधिको पुनर्ताजगी तालिम सञ्चालन गर्ने	पटक	०	१	०	१	०	१	३	६	
५७.	बाल विकास सहजकर्ताको लागि ३० कार्यदिने मन्टेश्वरी तालिम	पटक	०	१	०	०	०	१	२	४	
५८.	पेशागत शैक्षिक अवलोकन	संख्या	०	१	०	१	०	१	३	५	
५९.	विद्यालयमा छुट्टै प्र.अ. पदको व्यवस्था	विद्यालय	०	०	१	१	१	१	४	५	

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

६अनौपचारिक शिक्षा तथा आजीवन सिकाइ .											
६१.	६ + वर्षको साक्षरता दर	प्रतिशत	७८.०	९३	९४	९५०२.	९६०१.	९७०१.	९७०१.	९९	
६२.	१५४५ - वर्षको साक्षरता दर	प्रतिशत	९२.०	९८०८.	९८०८.	९९०१.	९९०३.	९९०५.	९९५.	९९८.	
६३.	१५ + वर्षको साक्षरता दर	प्रतिशत	९२.०	७४०१.	७६	७९०२.	८०१.	८५०१.	८५०१.	९१०१.	
६४.	निरक्षरहरु को विवरण संकलन		१	०	०	०	१	०	२	३	
६५.	साक्षर मटिहानी	पटक	०	०	०	०	१	०	१	२	
६६.	स्थानीय माग र आवश्यकताका आधारमा साके.सि. को स्थापना र सञ्चालन	पटक	०	०	०	१	०	०	१	२	
६७.	सामुदायिक पुस्तकालयलाई सामुदायिक केन्द्रसँग आवद्ध गर्ने	पटक	०	०	०	१	०	०	१	२	
६८.	साके.सि. मा सुचना प्रविधिको विकास गर्ने	संख्या	०	०	०	२	०	०	२	५	
६९.	साक्षरता कक्षा संञ्चालन	पटक	०	१	१	२	२	१	७	१०	

नगरपालिकाको कार्यालय
...पुर, महोत्तरी
मधेश प्रदेश, नेपाल

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

६१.०	परिचालक को क्षमता विकास	पटक	०	०	१	०	०	१	२	३	
७.	शैक्षिक समता र समावेशीकरण										
७१.	विषेश विद्यालय संञ्चालन	संख्या	०	०	०	१	०	०	१	१	
७२.	वर्गीय आधारमा छात्रवृत्ति वितरण	प्रतिशत	०	०	०	१०	१०	१०	३०	५०	
७३.	आवासीय विद्यालय मार्फत छात्रवृत्ति	विद्यालय	०	०	१	-	-	-	१	२	
७४.	लैङ्गिकमैत्री, अपाङ्ग मैत्री तथा बालमैत्री भौतिक संरचना निर्माण	संख्या	०	०	१	१	२	४	८	२१	
८.	दिवा खाजासहित स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रम										
८१.	विद्यालय दिवा खाजा कर्यविधि २०७७, अद्यावधि र परिमार्जन	पटक	१	०	०	०	१	०	२	३	
८२.	एक विद्यालय एक स्वास्थक र्मि	विद्यालय	१	०	०	१	१	१	४	८	
८३.	User Manual समेतको प्राथमिक उपचार बाकस	संख्या	०	४	४	४	४	-	१६	२२	
८४.	स्थानीय पाठ्यक्रम	विद्यालय	०	०	०	१३	०	०	१३	१३	

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

	मा किशोरी शिक्षा										
८५.	स्थानीय उत्पादनमा चक्रिय पोषणयुक्त दिवा खाजा	प्रतिशत	०	१०	१०	१०	१०	१०	५०	९०	
८६.	अभिभावक आमा समूह गठन र परिचालन	प्रतिशत	५	१०	१०	२०	३०	१५	९०	१००	
	६. छात्रवृत्ति										
९१.	छात्रवृत्ति छनोट र वितरण कार्यविधि विकास	पटक	०	०	१	०	०	०	१	२	
९२.	छात्रवृत्ति र दिवा खाजा व्यवस्थापन समिति गठन	संख्या	१	०	१	०	१	०	३	५	
९३.	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	पटक	१	१	१	१	१	१	५	१०	
	७. परिस्थितिजन्य शिक्षा										
१०.१	मापदण्ड अनुसारको भौतिक पूर्वाधार	प्रतिशत	१	२	२	५	१०	१०	३०	७०	
१०.२	समुदायमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको विस्तार	प्रतिशत	३०	२०	२०	२०	१०	-	१००	१००	
१०.३	विद्यालयमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको विकास	प्रतिशत	२०	२०	१०	१०	१०	१०	८०	१००	

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

नगरपालिकाको कार्यालय
...पुर, महोत्तरी
मधेश प्रदेश, नेपाल

८. विद्यालय भौतिक पूर्वाधार विकास										
११.१	पूर्वाधार विकासका लागि मापदण्ड	पटक	०	०	१	१	०	०	२	३	
११.२	पूर्वाधार विकास एवम् विस्तारका लागि १० वर्षे गुरु योजना तयार	पटक	०	१	०	०	१	०	२	३	
११.३	अपाङ्गमैत्री, बालमैत्री तथा लैङ्गिक मैत्री भौतिक संरचना	प्रतिशत	२	३	५	५	५	५	२५	५०	
११.४	शौचालय पानी र सरसफाइ	प्रतिशत	६५	७०	७५	८०	८५	९०	९०	१००	
९. सूचना प्रविधि										
१२.१	प्रविधिसम्बन्धी आधारभूत संरचना विस्तार	प्रतिशत	२०	५	५	५	५	५	४५	७०	
१२.२	पूर्णकालीन ICT शिक्षक व्यवस्थापन, डिजिटल ल्याव स्थापना	पटक	०	०	१	०	०	०	१	२	
१२.३	ई-पुस्तकालय अद्यावधिक र विस्तार	प्रतिशत	२०	५	५	४	६	५	४५	६०	

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

१२.४	विद्यार्थीको हातमा भिडियो प्लेयर वा Android फोन का साथै पेनड्राइभ को पहुँच	प्रतिशत	२०	४	५	६	४	६	४५	७०	
१२.५	तथ्याङ्क पद्धति पूर्ण पेपर लेस	प्रतिशत	०	५	१०	१५	२०	३०	८०	१००	
१२.६	फ्रि वाई-फाई चौतारी	वडा	०	१	१	१	१	१	५	९	

अनुसूची

अनुसूची १ नगर शिक्षा समितिको विवरण

क्र.सं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नं.
०१	श्री हरि प्रसाद मंडल	संयोजक	९८४४०३१९२८
०२	श्री राजेश कुमार शर्मा	सदस्य	९८५४०३०७०४
०३	श्री सुनकेशी चौधरी	सदस्य	९८४४४४९१२४
०४	श्री जिवछ ठाकुर	सदस्य	९८६१०५६१६४
०५	श्री सकलदेव पासमान	सदस्य	
०६	श्री अजय कुमार पाण्डेइ	सदस्य	९८५४०३५८३०
०७	श्री राम एकवाल पुर्वे	सदस्य	९८४४०३५९७१
०८	श्री	सदस्य	
१०	श्री चन्देश्वर साह	सदस्य सचिव	९८४४०५९७५१

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

क्र. सं.	पद	नाम थर	सम्पर्क	इमेल
१	शिक्षा संयोजक	श्री चन्देश्वर साह	९८४४०५९७५१	csahsriram@gmail.com
२	प्राविधिक सहायक	श्री रमेशप्रसाद कोइराला	९८१७८१५०५०	escmatihani@gmail.com

अनुसूची ६ सामुदायिक विद्यालय तर्फ रहेको विद्यालयगत दरबन्दी संख्या

क्र. सं.	विद्यालयको नाम	वार्ड नं.	सञ्चालित कक्षा		शिक्षक दरबन्दी							
					स्वीकृत				राहत			
			देखी	सम्म	प्रा.	नि.मा	मा.	उ.मा	प्रा.	नि.मा	मा.	उ.मा
१	श्री राम माध्यमिक विद्यालय मटिहानी	मटिहानी न.पा. ८	इसिडी	१२	७	५	५	ण	३	०	१	२
२	श्री रा.स.मा.वि. मटिहानी	मटिहानी न.पा. ७	८	१२	०	२	९	०	०	०	१	०
३	श्री राम जानकी दलित आ.वि. मटिहानी	मटिहानी न.पा. ८	इसिडी	५	१	०	०	०	२	०	०	०
४	श्री रा.ज. आ.वि.मटिहानी	मटिहानी न.पा. ६	इसिडी	५	३	०	०	०	२	०	०	०
५	श्री ल.ना.मा.बि.सिमरदही	मटिहानी न.पा. ९	इसिडी	१०	५	२	१	०	१	१	२	०
६	श्री ज.आ.वि.धिरापुर पछियारी टोल	मटिहानी न.पा. १	इसिडी	५	२	०	०	०	२	०	०	०
७	श्री रा.मा.वि.सिरसिया	मटिहानी न.पा. १	इसिडी	१०	४	०	०	०	०	०	०	०

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

८	श्री ने.रा.स.आ.वि.धिरापुर आवर	मटिहानी न.पा. २	इसिडी	८	३	०	०	०	०	०	०	०
९	श्री फै.ग.म.आ.वि.बरदाहा	मटिहानी न.पा. २	इसिडी	५	३	०	०	०	२	०	०	०
१०	श्री ने.रा.ज.मा.वि.मझौरा विसनपुर	मटिहानी न.पा. ४	इसिडी	१०	५	०	०	०	१	२	०	०
११	श्री राम जानकी आ.वि. विसनपुर	मटिहानी न.पा. ५	इसिडी	५	२	०	०	०	०	०	०	०
१२	श्री रा.आ.वि.गोवरौडा	मटिहानी न.पा. ५	इसिडी	५	२	०	०	०	१	०	०	०
१३	श्री अल्जामे अतुल बरकतिया रजय मुस्तफा बरदाहा	मटिहानी न.पा. २		१	१							
१४	श्री मदरसा सरकारेआला हजरत सिरसिया	मटिहानी न.पा. १		१	१							
१५	श्री मदरसा नजमुल होदा अलसोफिया मझौरा	मटिहानी न.पा. ४		३	१							
१६	श्री मदरसा इस्लामिया इस्लाहुल मुस्लेमिन विसनपुर	मटिहानी न.पा. ५		१	१							
१७	श्री मदरसा खदिजतुल कुबरा गर्ल्स स्कूल मझौरा	मटिहानी न.पा. ४		२	१							
१८	श्री मदरसा रजाय मुस्तफा सिमरदही	मटिहानी न.पा. ९		३	१							
१९	श्री दारुल ओलुम मदरसा हुसैनिया सिमरदही	मटिहानी न.पा. ९		१	१							
	जम्मा					९	१०	०	१२	३	४	२क

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

	४ ४							
	८४							
स्रोतः शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई२०७७ साउन।								

अनुसूची ८ सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयमा कार्यरत प्रधानाध्यापकहरुको विवरण

सामुदायिक

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	कक्षा	प्रअको नाम	प्रअको फोन नं
१	श्री राम माध्यमिक विद्यालय मटिहानी	मटिहानी न.पा.८	६-१२	श्री अजय कुमार पाण्डेय	९८४४०३५८३०
२	श्री रा.स.मा.वि. मटिहानी	मटिहानी न.पा.७	१-८	श्री ईश्वरी पौडेल	९८५४०३१६२४
३	श्री राम जानकी दलित आ.वि. मटिहानी	मटिहानी न.पा.८	१-८	श्री लक्ष्मण मण्डल	९८१७६२३४८३
४	श्री रा.ज. आ.वि.मटिहानी	मटिहानी न.पा.६	१-५	श्री समसुल हक	९८४४०३१३३७
५	श्री ल.ना.मा.वि.सिमरदही	मटिहानी न.पा.९	१-३	श्री राज किशोर चौधरी	९८४४०१५७५०
६	श्री ज.आ.वि.धिरापुर पछियारी टोल	मटिहानी न.पा.१	१-८	श्री राम दिनेश मण्डल	९८४४२९६०६१
७	श्री रा.मा.वि.सिरसिया	मटिहानी न.पा.१	१-८	श्री राज किशोर यादव	९८४४२९७२०७
८	श्री ने.रा.स.आ.वि.धिरापुर आवर	मटिहानी न.पा.२	१-५	श्री सुरेश झा	९८४४३१०५४४
९	श्री फै.ग.म.आ.वि.बरदाहा	मटिहानी न.पा.२	१-३	श्री जियाउल हक	९८४४४३०७९५
१०	श्री ने.रा.ज.मा.वि.मझौरा विसनपुर	मटिहानी न.पा.४	१-५	श्री सुरेन्द्र प्र. यादव	९८४४०५१३४६
११	श्री राम जानकी आ.वि. विसनपुर	मटिहानी न.पा.५	१-५	श्री बबिता झा	९८०४८२२६८६
१२	श्री रा.आ.वि.गोवरौडा	मटिहानी न.पा.५	१-१०	श्री बिनोद साह	९८५४०२४८७५
१३	श्री अल्जामे अतुल बरकतिया रजय मुस्तफा बरदाहा	मटिहानी न.पा.२	१-५	श्री खुरसैद राईन	९८००८२२१३७

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

नगरपालिका
...लिकाको कार्यालय
...पुर, महोत्तरी
नेपाल

१४	श्री मदरसा सरकारेआला हजरत सिरसिया	मटिहानी न.पा.१	१-८	श्री नीतु शर्मा	९८४१७२१९७३
१५	श्री मदरसा नजमुल होदा अलसोफिया मझौरा	मटिहानी न.पा.४	१-५	श्री जौहर अनवर	९८०४८१२४८४
१६	श्री मदरसा इस्लामिया इस्लाहुल मुस्लेमिन विसनपुर	मटिहानी न.पा.५	१-५	श्री समसुद्दीन राइन	९८१७६०७३३८
१७	श्री मदरसा खदिजतुल कुबरा गर्ल्स स्कूल मझौरा	मटिहानी न.पा.४	१-८	श्री अब्दुल अजिज	९८०४८०२१८७
१८	श्री मदरसा रजाय मुस्तफा सिमरदही	मटिहानी न.पा.९	१-४	मो. इसराफिल अहमद हसमती	९८१४८२०८०५
१९	श्री दारुल ओलुम मदरसा हुसैनिया सिमरदही	मटिहानी न.पा.९	१-५	श्री मोमताज साह	९८४४१०३५८६

महत्वपूर्ण लिंकहरु

शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	http://www.moe.gov.np
शिक्षा तथा मानव श्रोत विकास केन्द्र	https://www.doe.gov.np
पाठ्यक्रम विकास केन्द्र	https://www.moecdc.gov.np
विद्यालय शिक्षक किताबखाना	http://www.stro.gov.np/ne
परीक्षा नियन्त्रण कार्यालय सानोठिमी भक्तपुर	http://www.neb.gov.np
शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ महोत्तरी	http://www.
मटिहानी नगरपालिका नगरपालिका	https://www.
मटिहानी नगरपालिका शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा Email	
मटिहानी नगरपालिका शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा फेसबुक	

सन्दर्भ सामग्रीहरु

- विद्यालय शिक्षाका लागि राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारुप २०६३ पाठ्यक्रम विकास केन्द्र भक्तपुर
- विद्यालय शिक्षाका लागि स्थानीय पाठ्यक्रम प्रारुप २०७१ पाठ्यक्रम विकास केन्द्र भक्तपुर
- विद्यालय शिक्षाका राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारुप २०७६ पाठ्यक्रम विकास केन्द्र भक्तपुर

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

- स्थानीय पाठ्यक्रम विकास तथा कार्यान्वयन मार्गदर्शन २०७६ पाठ्यक्रम विकास केन्द्र भक्तपुर
- आधारभूत शिक्षा पाठ्यक्रम २०६९ पाठ्यक्रम विकास केन्द्र२भक्तपुर
- आधारभूत तह कक्षा १(३ ० पाठ्यक्रम २०७६पाठ्यक्रम विकास केन्द्र भक्तपुर
- शैक्षिक स्मारिका २०७५ शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र भक्तपुर
- शैक्षिक स्मारिका २०७६ शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र भक्तपुर
- शैक्षिक स्मारिका २०७७ शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र भक्तपुर
- नेपालको संविधान २०७२ कानून किताव खाना काठमाडौं
- शिक्षा सम्बन्धी ऐन नियम तथा राष्ट्रिय शिक्षा नीति २०७६ कानून किताव खाना काठमाडौं
- आर्थिक सर्वेक्षण २०७७ अर्थ मन्त्रालय
- पन्ध्रौं योजनाको आधारपत्र सोपान मासिक डिल्लीबजार
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ कानून किताव खाना काठमाडौं
- प्रधानाध्यापक नेतृत्व क्षमता विकास तालिम २०७४ शैक्षिक जनशक्ति विकास केन्द्र भक्तपुर
- माध्यमिक शिक्षा पाठ्यक्रम २०७१ पाठ्यक्रम विकास केन्द्र भक्तपुर
- शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय आबद्ध विभिन्न वेभसाइटहरु
- विभिन्न बुलेटिन पत्रपत्रिका नीति निर्देशिका तथा पछिल्ला शैक्षिक तथ्याङ्क
- शिक्षा क्षेत्रको योजना २०७७ शिक्षा (**DRAFT** विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय)

मटिहानी नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
धिरापुर, महोत्तरी

यस नगपालिका भित्र कार्यरत सामुदायिक विद्यालयका शिक्षकहरुको विवरण ।

१. श्री जनता आधारभुत विद्यालय ,धिरापुर पच्छिारी टोल मटिहानी न.पा.१

क्र.स	संकेत नं.	नाम थर	विद्यालयको नाम	पद	तह	नियूक्तिमिति	नियूक्तिको किसिम	मो.नं.
1	101199	श्री रामदिनेश मंडल	श्री ज.आ.वि.,धिरापुर पच्छियारी टोल	प्र.अ	प्रा.वि.द्वि	2048.06.01	स्थायी	9844296061
2	144280	श्री सपनाकूमारी मिश्र	श्री ज.आ.वि.,धिरापुर पच्छियारी टोल	स.शि.	प्रा.वि.तृ.	2071.05.06	स्थायी	9844223049
3		श्री रीणाकूमारी	श्री ज.आ.वि.,धिरापुर पच्छियारी टोल	स.शि.	राहत	2063.09.09	राहत	9849386558
4		श्री बसन्तकूमार साह	श्री ज.आ.वि.,धिरापुर पच्छियारी टोल	स.शि.	राहत	2064.05.12	राहत	9812027767
5		श्री रानु कूमारी साह	श्री ज.आ.वि.,धिरापुर पच्छियारी टोल	बा.वि		2063.12.15	बा.वि.	9819657274
6		श्री मंजू कूमारी मंडल	श्री ज.आ.वि.,धिरापुर पच्छियारी टोल	का.स		2077.04.22	का.स.	9807686627

हरि प्रसाद मण्डल,
नगर प्रमुख

२. श्री रा.आ.वि गोबरौरा

क.स	संकेत नं.	नाम थर	विद्यालयको नाम	पद	तह	नियुक्तिमिति	नियुक्तिको किसिम	मो.नं.
1	१०४१०४	श्री बिनोद कु.साह	श्री रा.आ.विगोबरौरा	प्र.अ.	प्रा.वि.द्वि	२०४५।०९।१२	स्थायी	9854026875
2	१४६८९५	श्री धनुराम साह	श्री रा.आ.विगोबरौरा	स.शिक्षक	प्रा.वि.तृ	२०७१।०५।०४	स्थायी	9844097985
3		श्रीपतिकुमारी यादव	श्री रा.आ.विगोबरौरा	स.शिक्षक	राहत	इण्टद्धाण्छ।घज्ञ	राहत	9815828923
4		रिकु नायक	श्री रा.आ.विगोबरौरा	बा.वि		इण्टटाण्ञाघण	बा.वि.	9844578795
5		विशेश्वर नायक	श्री रा.आ.विगोबरौरा	परिचर		इण्ठद्वाज्ञद्दाघण	का.स.	9818926597

३. श्री रामजानकीआधारभुतविद्यालय , मझौरा विष्णुपुर

क.स	संकेत नं.	नाम थर	विद्यालयको नाम	पद	तह	नियुक्तिमिति	नियुक्तिको किसिम	मो.नं.
1	१०७८०७	श्री विजयजकुर	श्रीरामजानकीआधारभुत विद्यालय , मझौरा विष्णपुर	प्र.अ.	प्रा.वि.द्वि	२०४५।०९।०१	स्थायी	9819840092
2		श्री बबिताझा		बा.वि		२०६२।१०।०३	बा.वि.	
3		नितु कूमारी राम		बा.वि		इण्ठघाण्छाण्छ	बा.वि.	
4		दिनेश जकुर		का.स.		२०६७।०३।१३	का.स.	
5		राजकिसोर मण्डल			निजिश्रोत	इण्ठघाज्ञणण्ज्ञ	का.स.	
6		स.जिवमहतो			निजिश्रोत	इण्ठटाण्ढरण्ज्ञ	का.स.	

४. श्री नेपाल राष्ट्रिय जनतामाध्यमिकविद्यालयमझौरा विष्णपुर मदिहानी न.पा ढ

कस	संकेत नं.	नाम थर	विद्यालयको नाम	पद्र	तह	नियूक्तिमिति	नियूक्तिको किसिम	मो.नं.
1		सुरेन्द्रर प्र.यादब	श्री ने.रा.ज.मा.वि. विसनपु	प्र.अ	नि.मा.वि.राहत	इण्टछ्राण्ठाण्ज्ञ	राहत	9844051346
2		प्रवोधीयादब		शिक्षक	नि.मा.वि.राहत	इण्टद्दाज्ञद्दाण्ज्ञ	राहत	9804809450
3		सरिता कु.रजक		शिक्षक	प्रा.वि.तृ.करार	इण्टछ्राण्ठाण्ज्ञ	राहत	9844059396
4		रुवी कु.यादब		शिक्षक	प्रा.वि.तृ.करार	इण्ठटाण्घाज्ञट	करार	9804853536
5		शालिनी देविमिश्र		शिक्षक	प्रा.वि.तृ.करार	इण्टटोण्घाज्ञट	करार	9804887383
6		रामविनोद यादव		शिक्षक	प्रा.वि.तृ.करार	इण्टटाण्घाज्ञट	करार	9827794513
7		हरेरामयादब		शिक्षक	प्रा.वि.तृ.करार	इण्टटाण्घाज्ञट	करार	9854029102
8		विनिता कर्ण		बा.वि		इण्टघाज्ञद्दाइण	बा.वि.	9844015474
9		संगिताकुमारी झा		बा.वि		इण्टटाण्ज्ञाज्ञछ	बा.वि.	9812027814

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

क्र.स	संकेत नं.	नाम थर	विद्यालयको नाम	पद	तह	नियुक्तिमिति	नियुक्तिको किसिम	मो.नं.
10		दाना देवि		का.स		द्दण्टढाण्द्दाण्द्द	का.स.	9812139940
11		प्रेम चन्द्र यादव		शिक्षक	निजिश्री त	द्दण्ठछाण्डाण्छ	नि.श्रो.	9807886375

५. श्री राष्ट्रिय जनता आधारभुत विद्यालय मधिहानी न.पा.ट मधिहानी

क्र.स	संकेत नं.	नाम थर	विद्यालयको नाम	पद	तह	नियुक्तिमिति	नियुक्तिको किसिम	मो.नं.
1	101123	उपेन्द्र अकुर	श्री रा.ज.आ.वि.मधिहानी	प्र.अ	प्रा.वि.तृ.		स्थायी	9844164369
2	107779	सम्सुलहक्क	श्री रा.ज.आ.वि.मधिहानी	शिक्षक	प्रा.वि.तृ.		स्थायी	9844031337
3		पुनमकुमारी म०न्डल	श्री रा.ज.आ.वि.मधिहानी	शिक्षक	प्रा.वि.तृ.रा		राहत	9844535152
4		रीताकुमारी सापकोटा	श्री रा.ज.आ.वि.मधिहानी	शिक्षक	प्रा.वि.तृ.रा		राहत	9844167971
5		इन्दू कुमारी म०न्डल	श्री रा.ज.आ.वि.मधिहानी	बा.वि			बा.वि	9819893527
6		अमलाकूमारी म०न्डल	श्री रा.ज.आ.वि.मधिहानी श्री रा.ज.आ.वि.मधिहानी	बा.वि			बा.वि	9800886491
7		लालबाबु माली	श्री रा.ज.आ.वि.मधिहानी श्री रा.ज.आ.वि.मधिहानी	का.स			का.स.	9819892967
8	163787	निरजंन महतो	श्री रा.ज.आ.वि.मधिहानी श्री रा.ज.आ.वि.मधिहानी	शिक्षक	प्रा.वि.तृ		स्थायी	9849356625

६. श्री राष्ट्रिय आधारभुत विद्यालय सिरसिया मधिहानी न.पा.ज्ञ

क्र.स	संकेत नं.	नाम थर	विद्यालयको नाम	पद	तह	नियुक्तिमिति	नियुक्तिको किसिम	मो.नं.
1	137562	राजकिशोर यादव	श्री रा.आ.वि.सिरसिया	प्र.अ	प्रा.वि.द्वि	द्दण्ढडाण्घाघज्ञ	स्थायी	984429727
2	37010	रामश्रेष्ठअकुर	श्री रा.आ.वि.सिरसिया	शिक्षक	प्रा.वि.द्वि	द्दण्ढडाण्द्दाण्ज्ञ	स्थायी	9849201859
3	158984	भवेश अकुर	श्री रा.आ.वि.सिरसिया	शिक्षक	प्रा.वि.तृ	द्दण्ठज्ञाण्छाण्छ	स्थायी	9841721973
4		दिपक कुमार यादव	श्री रा.आ.वि.सिरसिया	शिक्षक	प्रा.वि.तृ	द्दण्ठठाण्डाज्ञढ	करार	
4		रंजू चौधरी	श्री रा.आ.वि.सिरसिया	बा.वि		द्दण्टटाण्घाण्ज्ञ	बा.वि	9814832020
5		बविता राउत	श्री रा.आ.वि.सिरसिया	बा.वि		द्दण्टद्दाज्ञणाण्घ	बा.वि	9804861025
6		उर्मिला देवि	श्री रा.आ.वि.सिरसिया	का.स		द्दण्टठाण्टाज्ञढ	का.स	9817829401

७. श्री राम जानकी दलित आधारभुत विद्यालय मधिहानी न.पा.ड मधिहानी

क्र.स	संकेत नं.	नाम थर	विद्यालयको नाम	पद	तह	नियुक्तिमिति	नियुक्तिको किसिम	मो.नं.
1		लक्ष्मण म०न्डल	श्रीरा.ज.द.आ.वि.मधिहानी	प्र.अ	प्रा.वि.द्वि	द्दण्ढडाण्घाघज्ञ	स्थायी	9817623483
2		सुरेन्द्र यादव	श्रीरा.ज.द.आ.वि.मधिहानी	शिक्षक	प्रा.वि.तृ.रा	द्दण्ठद्धाण्द्धाद्दघ	राहत	9844163438
3		प्रिंयकाकुमारी म०न्डल	श्रीरा.ज.द.आ.वि.मधिहानी	शिक्षक	प्रा.वि.तृ.रा	द्दण्ठद्धाण्द्धाद्दघ	राहत	9844038524

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

4		रेणु कुमारी	श्रीरा.ज.द.आ.वि.मढिहानी	बा.वि		इण्ठढाण्ढाद्दघ	बा.वि	9804884065
5		गौरी रानी मण्डल	श्रीरा.ज.द.आ.वि.मढिहानी	बा.वि		इण्टटाण्छाण्ट	बा.वि	
6		.विभा मण्डल	श्रीरा.ज.द.आ.वि.मढिहानी	बा.वि		इण्ठढाण्ढाअढ	बा.वि	
7		विजयकापर	श्रीरा.ज.द.आ.वि.मढिहानी	का.स			का.स	

८. श्री लक्ष्मी नारायण मा.विद्यालय मढिहानी न.पा.ढ सिमरदही

क्र.स	संकेत नं.	नाम थर	विद्यालयको नाम	पद	तह	नियुक्तिमिति	नियुक्तिको किसिम	मो.नं.
1	137081	राजकिशोर चौधरी	श्री ल.मा.वि.सिमरदही	प्र.अ	मा.वि.तृ		स्थायी	9844015750
2		अनिलकुमार मिश्र	श्री ल.मा.वि.सिमरदही	शिक्षक	मा.वि.तृ रा		राहत	9854023830
3		राम सागर राउत	श्री ल.मा.वि.सिमरदही	शिक्षक	मा.वि.तृ रा		राहत	9813517047
4		राम गोपाल शर्मा						
5	175365	रामबाबु साह	श्री ल.मा.वि.सिमरदही	शिक्षक	नि.मा.वि.तृ		स्थायी	९८४४१२१३४७
6		नविनकुमार यादव	श्री ल.मा.वि.सिमरदही	शिक्षक	नि.मा.वि करार		करार	९८१७५४९०३९
7	107406	राघवेन्द्र पाण्डेय	श्री ल.मा.वि.सिमरदही	शिक्षक	प्रा.विं.तृ.		स्थायी	९८४४१६२६२२
8	112126	शान्तिजयासवाल	श्री ल.मा.वि.सिमरदही	शिक्षक	प्रा.विं.तृ.		स्थायी	९८४९०३०५०४
9	104705	रेणु ठाकुर	श्री ल.मा.वि.सिमरदही	शिक्षक	प्रा.विं.तृ.		स्थायी	९८४४०५६७७७
10	136443	बलिरामठाकुर	श्री ल.मा.वि.सिमरदही	शिक्षक	प्रा.विं.तृ.		स्थायी	९८६९७७२०७५
11=		धनमाया बुढाथोपी	श्री ल.मा.वि.सिमरदही	शिक्षक	प्रा.विं.तृ. राहत		राहत	९८४४०६०७०७
12		रामजी मण्डल	श्री ल.मा.वि.सिमरदही	शिक्षक	प्रा.विं करार		करार	९८१७६९२३४४
13		तेतर सहनी	श्री ल.मा.वि.सिमरदही	शिक्षक	प्रा.विं करार		करार	९८१५८६८६०७
14		कान्दिपचौधरी	श्री ल.मा.वि.सिमरदही	बा.वि			बा.वि	९८४४२२७९११
15		ललिता देवि	श्री ल.मा.वि.सिमरदही	बा.वि			बा.वि	९८६४०५३६७२
16		राजु मण्डल	श्री ल.मा.वि.सिमरदही	स.ले			स.ले	९८४४०३१७३५
17		रामआश्रय मंडल	श्री ल.मा.वि.सिमरदही	का.स			का.स	९८६४०५३६७५

९. श्री नेपाल राष्ट्रिय सर्वोदय आधारभुत विद्यालय धिरापुर आवर मढिहानी न.पा.ह

क्र.स	संकेत नं.	नाम थर	विद्यालयको नाम	पद	तह	नियुक्तिमिति	नियुक्तिको किसिम	मो.नं.
1	42412	सुरेश झा	श्रीने.रा.स.आ.वि.आवर	प्र.अ	प्रा.वि.द्वि	इण्ढछाण्ढाण्ट	स्थायी	९८४४३१०५४४
2	50309	दुर्गा प्र.शर्मा	श्रीने.रा.स.आ.वि.आवर	शिक्षक	प्रा.वि.द्वि	इण्ढणण्ढाअच्छ	स्थायी	९८४७०९६०३०
3	174252	जयश्री कुमारी	श्रीने.रा.स.आ.वि.आवर	शिक्षक	प्रा.वि.तृ	इण्ठछाअदाद्द	स्थायी	९८४४०५१२९५
4		बविनाठाकुर	श्रीने.रा.स.आ.वि.आवर	बा.वि		इण्टघाञणद्द	बा.वि	९८४४२१८०१०

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

5		आशाअकुर	श्रीने.रा.स.आ.वि.आवर	बा.वि		[illegible]	बा.वि	९८४४०३१९५
6		मोसम शर्मा	श्रीने.रा.स.आ.वि.आवर	बा.वि		[illegible]	बा.वि	९८२४८०३८२०
7		जिव५ मिश्र	श्रीने.रा.स.आ.वि.आवर	का.स		[illegible]	का.स	
8		मोख्तार दर्जी	श्रीने.रा.स.आ.वि.आवर	शिक्षक	निजीश्रोत	[illegible]		९८४४३१०२२८
9		सुनिताकुमारी साह	श्रीने.रा.स.आ.वि.आवर	शिक्षक	निजीश्रोत	[illegible]		९८४४३११०९५

१०. श्री राजकिय संसकृत मा.वि.मध्हिानी मध्हिानी न.पा. ड मध्हिानी

क्र.स	संकेत नं.	नाम थर	विद्यालयको नाम	पद	तह	नियूक्तिमिति	नियूक्तिको किसिम	मो.नं.
१।	१३८१३९	ईश्वरी प्र. पौडेल	श्रीरा.सं मा.वि.मध्हिानी	प्र.अ.	नि.मा.वि.द्वि	२०६३२८२७	स्थायी	9854031624
२।	१२९०८९	शोभाकान्तझा	श्रीरा.सं मा.वि.मध्हिानी	स.शि	मा.वि.तृ	२०६३२८२७	स्थायी	9844057647
३।	१३३७३६	हितनारायण झा	श्रीरा.सं मा.वि.मध्हिानी	स.शि	मा.वि.तृ.	२०७३२८२७	स्थायी	9544072184
४।	१५६६३७	सुबोध ठाकुर	श्रीरा.सं मा.वि.मध्हिानी	स.शि	मा.वि.तृ.	२०७२२९२१४	स्थायी	9844121056
५।	१७५४३८	जयन्तानिरौला	श्रीरा.सं मा.वि.मध्हिानी	स.शि	मा.वि.तृ	२०७६२५२१	स्थायी	9862621292
६।	१७५४३७	बद्रीनाथअधिकारी	श्रीरा.सं मा.वि.मध्हिानी	स.शि	मा.वि.तृ.	२०७६२५२१	स्थायी	984206615
७	१८०८६१	प्रेरणा शाह	श्रीरा.सं मा.वि.मध्हिानी	स.शि	मा.वि.तृ.	२०७६२८२५	स्थायी	9843597312
८		क्मल प्रसाद अधिकारी	श्रीरा.सं मा.वि.मध्हिानी	स.शि	मा.वि.तृ.	२०७७/०८/१८	करार	9841964207
९		बन्दना कुमारी कर्ण	श्रीरा.सं मा.वि.मध्हिानी	स.शि	मा.वि.तृ.	२०७७/०८/१८	करार	
१०	१२७०७३	अजित कु. चौधरी	श्रीरा.सं मा.वि.मध्हिानी	स.शि	निमा.वितृ	२०६३२१२२१		9854031345
११		मनोज कुमार पजियार	श्रीरा.सं मा.वि.मध्हिानी	स.शि	मा.वि	२०६६।०५।१२	राहत	9844097576
१२		अपलेश कुमार शर्मा	श्रीरा.सं मा.वि.मध्हिानी	स.शि	मा.वि	२०६६।०७।२२	करार	
१३		नन्दकिशोर मण्डल	श्रीरा.सं मा.वि.मध्हिानी	ले.पा	ले.पा	२०५१।१२।१७	ले.पा	9844310996
१४		जगरनाथ मण्डल	श्रीरा.सं मा.वि.मध्हिानी	का.स	का.स	२०६३।०५।२१	का.स	9817680178

११. श्री फैजुल गुरबा मर्दसा आधारभुत विद्यालय बरदहा मध्हिानी न.पा.इ

क्र.स	संकेत नं.	नाम थर	विद्यालयको नाम	पद	तह	नियूक्तिमिति	नियुक्तिको किसिम	मो.न
1	111932	मो. जियाउलहक्क	श्रीफै.गु.आ.वि.वरदाहा	प्र.अ	प्रा.वि.द्वि	[illegible]	स्थायी	9844430795
2	158184	नागेन्द्र यादव	श्रीफै.गु.आ.वि.वरदाहा	शिक्षक	प्रा.वि.द्वि	[illegible]	स्थायी	

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

3	158190	विष्णु कुमार पाण्डेय	श्रीफै.गु.आ.वि.वरदाहा	शिक्षक	प्रा.वि.शि, द्वि	[illegible]	स्थायी	
4		नगिनापाण्डेय	श्रीफै.गु.आ.वि.वरदाहा	शिक्षक	प्रा.वि.राहत		राहत	
5		निलु कुमारी पाण्डेय	श्रीफै.गु.आ.वि.वरदाहा	शिक्षक	प्रा.वि.राहत		राहत	
6		रजवाना सिद्दिकि	श्रीफै.गु.आ.वि.वरदाहा	बा.वि			बा.वि	
7		जिवछ यादव	श्रीफै.गु.आ.वि.वरदाहा	का.स			का.स	

१२. श्री राम मा.वि.मध्हिानी मध्हिानी न.पा. ड

क.स	संकेत नं.	नाम थर	विद्यालयको नाम	पद	तह	नियूक्तिमिति	नियूक्तिको किसिम	मो.नं.
१.	११२१३८	अजय कु.पाण्डेय (प्र.अ)	श्री राम मा.वि.मध्हिानी	प्र.अ.	नि.मा.वि.द्वि	२०६०।०८।२३	स्थायी	९८४४०३५८२३
२.	१११८२५	नाथेश्वर साह	श्री राम मा.वि.मध्हिानी	स.शिक्षक	मा.वि.तृ	२०६०।०८।२३	स्थायी	९८४४०५६०२५
३.	१५७१३१	जिवछ कामती	श्री राम मा.वि.मध्हिानी	स.शिक्षक	मा.वि.तृ	२०७२।०९।७	स्थायी	९८४४२९७३४१
४.	१७४२५०	लक्ष्मण प्र.अधिकारी	श्री राम मा.वि.मध्हिानी	स.शिक्षक	मा.वि.तृ	२०७६।०१।२७	स्थायी	९८४४१०६४०३
५.	१७५४८०	वृज किशोर प्र.चौरसिया	श्री राम मा.वि.मध्हिानी	स.शिक्षक	मा.वि.तृ	२०७६।०४।२३	स्थायी	९८४५०९७८०३
६.		श्रीश कुमार मिश्र	श्री राम मा.वि.मध्हिानी	स.शिक्षक	मा.वि द्वि	२०७४।०४।१९	दरबन्दी	९८५४०३११२५
७.		सुदिप कुमार झा	श्री राम मा.वि.मध्हिानी	स.शिक्षक	मा.वि.द्वि	२०७४।०४।१९	राहत	९८६४५२५१५०
८.		सुधा झा	श्री राम मा.वि.मध्हिानी	स.शिक्षक	मा.वि.तृ	२०६४।०६।१४	राहत	९८४४१२७०८२
९.		सुसिल यादव	श्री राम मा.वि.मध्हिानी	प्राविधिक प्र.शिक्षक	मा.वि.	२०७६।०७।२५	करार	९८४४४५१७४२
१०		रुपेश शर्मा	श्री राम मा.वि.मध्हिानी	प्राविधिक स.प्रशिक्षक	नि.मा.वि.तृ.	२०७६।०७।२५	करार	९८४४३८२८७६
११	१६०३५५	उदय कुमार महतो	श्री राम मा.वि.मध्हिानी	स.शिक्षक	नि.मा.वि.तृ	२०७४।०३।२६	स्थायी	९८४४११३२६५
१२.		राज कुमार मण्डल	श्री राम मा.वि.मध्हिानी	स.शिक्षक	नि.मा.वि.तृ	२०७६।०३।३१	करार	९८१५८४४६४
१३	११२३४५	राजेश्वर मण्डल	श्री राम मा.वि.मध्हिानी	स.शिक्षक	प्रा.वि द्वि	२०४८।०३।३१	स्थायी	९८४३६६९६६२
१४	१५७८०५	देवेन्द्र कुमार	श्री राम मा.वि.मध्हिानी	स.शिक्षक	प्रा.वि प्रथम	२०४५।०९।१२	स्थायी	९८१६८९२३६२
१५	१०४८०७	विश्वनाथ यादव	श्री राम मा.वि.मध्हिानी	स.शिक्षक	प्रा.वि द्वि	२०४८।०६।२०	स्थायी	९८६४६७९७८४
१६	१३८१३८	निलम कर्ण	श्री राम मा.वि.मध्हिानी	स.शिक्षक	प्रा.वि तृ	२०६३।०८।२९	स्थायी	९८४४०५७३४३
१७.		मनोज कुमार महतो	श्री राम मा.वि.मध्हिानी	स.शिक्षक	प्रा.वि तृ	२०७४।१०।२२	राहत	९८४४१०३८७७

हरि प्रसाद मण्डल

नगर प्रमुख

१८		संजना कर्ण	श्री राम मा.वि.मधिहानी	स.शिक्षक	प्रा.वि तृ	२०७६।०३।०९	करार	९८४४२२२२२०
१९		कविता कुमारी	श्री राम मा.वि.मधिहानी	स.शिक्षक	प्रा.वि तृ	२०६५।०५।१५	राहत अपागं	९८१२१७१३०२
२०		कृष्णा पुर्वे	श्री राम मा.वि.मधिहानी	स.शिक्षक	प्रा.वि तृ	२०७६।०३।१०	करार	९८२४८०७४५४
२१.		पुनम कुमारी मण्डल	श्री राम मा.वि.मधिहानी	स.शिक्षक	प्रा.वि तृ	२०७६।०३।१०	करार	९८४८६२२८९९
२२		जय राम शर्मा	श्री राम मा.वि.मधिहानी	प्रा.वि. तृ लेखा जोखा केन्द्र	प्रा.वि.तृ लेखा जोखा केन्द्र	२०६१।०९।२३	राहत	९८५४०३०६७१
२३		सिता राम मण्डल	श्री राम मा.वि.मधिहानी	खरिदार	खरिदार	२०४८।०७।१२	खरिदार	
२४		सुरेखा ठाकुर	श्री राम मा.वि.मधिहानी	बा.वि.स.का.	बा.वि.स.का.	२०७५।११।२१	बा.वि	९८०७८६९६९५
२५		सुषमा कर्ण	श्री राम मा.वि.मधिहानी	बा.वि.स.का.	बा.वि.स.का.	२०६३।१२।१६	बा.वि	९८६०५०२२८०
२६		जय कुमार मण्डल	श्री राम मा.वि.मधिहानी	का.स	का.स	२०४८।०७।१२	का.स	
२७		लक्ष्मण मण्डल	श्री राम मा.वि.मधिहानी	का.स	का.स	२०६०।०४।०१	का.स	
२८		रेयाज अंसारी	श्री राम मा.वि.मधिहानी	क..अपरेटर	क..अपरेटर	२०६४।१०।०१	निजि श्रो	९८४४१६३६४९.
२९.		उषा देवि	श्री राम मा.वि.मधिहानी	परिचर	परिचर	२०५३।०३।२७	निजि श्रो	९८१०१६२२७७
३०		शिव शंकर मण्डल	श्री राम मा.वि.मधिहानी	पाले	पाले	२०७६।०६।०१	निजि श्रो	९८४०५८२३८५
३१		वीरेन्द्र म०८ल	श्री राम मा.वि.मटिहानी	स.शिक्षक	पनि.मा..िव.तृ		स्थाई	

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

मटिहानी नगरपालिका

नगर कार्यापालिकाको कार्यालय

धिरापुर, महोत्तरी

स्थायी कर्मचारीहरुको विवरण

क्र.सं.	नाम	पद	हाल कार्यरत्त कार्यालय	कै
१				
२	श्री राजेश कुमार शर्मा	अधिकृत (छैठौं)	मटिहानी न.पा. नगरकार्यपालिकाको कार्यालय	
३	श्री मनोज कुमार पाण्डेय	ब.क.नी. (सातौं)	आयूर्वेद औषद्यालय, मटिहानी	
४				
५	श्री चन्देश्वर राय	वैध नि. (छैठौं)	आयूर्वेद औषद्यालय, मटिहानी	
६	श्री चन्देश्वर रनक	अधिकृत (छैठौं)	पशु सेवा केन्द्र मटिहानी	
७	श्री रामनाथ मण्डल	कार्यालय सहाय	मटिहानी न.पा. वडा नं.२,३,४	
८	श्री जिवेन्द्र कुमार कर्ण	वडा सचिव	मटिहानी न.पा. वडा नं.१,५,८	
९	श्री विकेश कुमार झा	वडा सचिव पाँचौ) (तह	मटिहानी न.पा. वडा नं. ९	
१०	श्री उमेश कुमार मण्डल	वडा सचिव चौथो) (तह	मटिहानी न.पा. वडा नं. ६,७	
११	श्री चन्देश्वर यादव	वडा सचिव	मटिहानी न.पा. नगर कार्यपालिकाको कार्यालय	
१२	श्री श्याम कुमार मण्डल	कार्यालय सहयेगी	मटिहानी न.पा. वडा नं. ६	
१३	श्री रामनन्दन पासवान	कार्यालय सहयोगी	मटिहानी न.पा. वडा नं. ५	

मटिहानी नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

धिरापुर, महोत्तरी

करार सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण

क्र.स.	कर्मचारीको नाम, थर	पद	कार्यरत संस्था
१	रमेश प्रसाद कोइराला	रोजगार संयोजक	मटिहानी न.पा.को कार्यालय
२	विमलेश साह	ईन्जिनियर	मटिहानी न.पा.को कार्यालय
३	चन्देश्वर साह	शैक्षिक परामर्श दाता	मटिहानी न.पा.को कार्यालय
४	नरेश कुमार मण्डल	प्राविधिक सहायक	मटिहानी न.पा.को कार्यालय
५	आनन्द कुमार मण्डल	एम.आई.एस. अपरेटर	६ नं. वडा कार्यालय मटिहानी
६	दिनेश यादव	एम.आई.एस. अपरेटर	६ नं. वडा कार्यालय मटिहानी

हरि प्रसाद मण्डल
नगर प्रमुख

७	नन्दनी कुमारी साह	फिल्ड सहायक	मटिहानी न.पा.को कार्यालय
८	टंक प्रसाद उपाध्याय	ना.प्रा.स. कृषि	मटिहानी न.पा.को कार्यालय
९	दिलिप कुमार यादव	ना.प्रा.स. पशु	पशु सेवा शाखा मटिहानी
१०	अरुण कुमार मण्डल	ल्याव असिसटेन्ट	स्वा.चौ. सिमरदही
११	शिल्पा कर्ण	अ.न.मी.	स्वा.चौ. सिमरदही
१२	चंचल कुमारी	कार्यालय सहायक	७ नं. वडा कार्यालय मटिहानी
१३	राजेश्वर मण्डल	सहायक क. अपरेटर	३ नं. वडा कार्यालय मटिहानी
१४	विनोद यादव	सहायक क. अपरेटर	४ नं. वडा कार्यालय मटिहानी
१५		सहायक क. अपरेटर	५ नं. वडा कार्यालय मटिहानी
१६	पंकज कुमार मण्डल	सामाजिक परिचालक	१ नं. वडा कार्यालय मटिहानी
१७	कविता राय	सामाजिक परिचालक	२ नं. वडा कार्यालय मटिहानी
१८	जितेन्द्र कुमार राय	कार्यालय सहयोगी	स्वा.चौ. धिरापुर
१९	अजित कवारी	कार्यालय सहयोगी	आयूरवेद औषध्यालय मटिहानी
२०	संतोष मण्डल	कार्यालय सहयोगी	आयूरवेद औषध्यालय मटिहानी
२१	मनोज कुमार मिश्र	कार्यालय सहयोगी	मटिहानी न.पा.को कार्यालय
२२	राकेश कुमार रान	कार्यालय सहयोगी	मटिहानी न.पा.को कार्यालय
२३	मुकेश मेस्तर	कार्यालय सहयोगी	मटिहानी न.पा.को कार्यालय
२४	विजय सहनी	हलुका सवारी चालक	मटिहानी न.पा.को कार्यालय
२५	राकेश कुमार यादव	हलुका सवारी चालक	मटिहानी न.पा.को कार्यालय
२६	कुन्दन कुमार मण्डल	उद्यम विकास सहजकर्ता	मटिहानी न.पा.को कार्यालय
२७	निरु कुमारी मण्डल	उद्यम विकास सहयोगी	मटिहानी न.पा.को कार्यालय
२८	मो. इसराफिल राईन	सहायक कम्प्यूटर अपरेटर	मटिहानी न.पा.को कार्यालय
२९	डा. दिपेन्द्र साह	मेडिकल अधिकृत	
३०	पुनम मण्डल	स्टार्फ नर्स	
३१	अमित कुमर शर्मा	कार्यालय सहयोगी	

मटिहानी नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

धिरापुर, महोत्तरी

ज्यालादारी कर्मचारीहरुको विवरण

क्र.सं.	कर्मचारीको नाम, थर	पद	कार्यरत्त संस्था
१	दिनेश साह	सव इन्जिनियर	मटिहानी न.पा.को कार्यालय

हरि प्रसाद मण्डल

नगर प्रमुख